

สถาบันพระปกเกล้า

เปลือก ประชาธิปไตย: ประชาธิปไตยในสายตาประชาชน

ดร.ทวิลวดี บุรีกุล
รัชวดี แสงมหะหมัด
ชญาณีศวรรี เมธาสิทธิ์วิกุล

เปลือกประชาธิปไตย: ประชาธิปไตยในสายตาประชาชน

โดย ดร.ถวิลวดี บุรีกุล รัชวดี แสงมเหหมัต ขญานิศวร เมธาสิทธิ์วิกุล

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

ถวิลวดี บุรีกุล.

เปลือกประชาธิปไตย: ประชาธิปไตยในสายตาประชาชน. --
กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, 2567.

116 หน้า.

1. ประชาธิปไตย -- ไทย. I. รัชวดี แสงมเหหมัต, ผู้แต่งร่วม.
- II. ขญานิศวร เมธาสิทธิ์วิกุล, ผู้แต่งร่วม. III. ชื่อเรื่อง.

321.8

ISBN 978-616-476-415-6

รหัสสิ่งพิมพ์สถาบัน สวพ.67-42-00.0 (ebook)

พิมพ์ครั้งที่ 1 ตุลาคม 2567

สงวนลิขสิทธิ์ © 2567

ลิขสิทธิ์ของสถาบันพระปกเกล้า

จัดพิมพ์โดย

สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา

อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น 5 (โซนทิศใต้)

เลขที่ 120 หมู่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง

เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210

โทรศัพท์ 0-2141-9596 โทรสาร 0-2143-8177

<http://www.kpi.ac.th>

คำนำ

หนังสือ “เปลือกประชาธิปไตย: ประชาธิปไตยในสายตาประชาชน” จัดทำโดยสำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า มีวัตถุประสงค์เพื่อจุดประเด็นความคิดของผู้อ่านถึงความเป็นประชาธิปไตยของประเทศไทย ว่าแท้จริงแล้วประชาธิปไตยที่เราคุ้นเคยนั้นเป็นเพียงแค่เปลือกของประชาธิปไตย หรือ เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แล้วกันแน่ ทั้งนี้ ผลการศึกษาโดยหลักนำมาจากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับประชาธิปไตย ธรรมนูญ และการพัฒนาในประเทศไทย ภายใต้โครงการ Asian Barometer Survey ดำเนินการโดยสถาบันพระปกเกล้า และการสำรวจความเชื่อมั่นต่อสถาบันต่าง ๆ และความพึงพอใจต่อการบริการสาธารณะ พ.ศ. 2565 และสรุปผลการสำรวจ พ.ศ. 2545 – 2565 นอกจากนี้ ผลการศึกษาที่น่าสนใจในเล่มจะเป็นเปรียบเทียบผลการศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 จนถึง พ.ศ. 2565 จากการสำรวจทั้งหมด 6 ครั้ง เพื่อทราบแนวโน้มของความคิดเห็นของประชาชน

ในการนี้ คณะผู้จัดทำคาดหวังว่า ผลการศึกษาของหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน และจะเป็นองค์ความรู้สำคัญในการไปพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยต่อไป อย่างไรก็ตาม หากมีข้อผิดพลาดประการใด คณะผู้จัดทำขออภัยมา ณ โอกาสนี้ด้วย

คณะผู้จัดทำ

สำนักวิจัยและพัฒนา

สถาบันพระปกเกล้า

บทสรุป ผู้บริหาร

นับตั้งแต่ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และให้มีการจัดเลือกตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ.2476 (พืพิธภัณฑ์รัฐสภา, 2563) ถือเป็นกาณ์กำเนิดประชาธิปไตยครั้งสำคัญ แต่การเลือกตั้งเพื่อสรรหาตัวแทนประชาชนมาทำหน้าที่ในรัฐสภานั้น สังคมไทยจะเปลี่ยนมาเป็นประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์หรือไม่ หลังการเลือกตั้งคือสิ่งที่ต้องติดตามการทำงานการบริหารราชการแผ่นดิน การทำงานของรัฐสภา และกลไกต่าง ๆ ในระบบการเมือง (political system) ทั้งนี้การติดตามการทำงานองระบบการเมืองที่ได้กล่าวมานั้น ไม่ได้เป็นสาระัตถะในการดำเนินชีวิตของประชาชนโดยหลัก แต่ประชาชนคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือผู้มีอำนาจที่แท้จริงในการมอบให้ตัวแทนทำหน้าที่บริหารการปกครองแทนตน

ความคิดเห็นจากประชาชนจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งว่าประชาชนได้รับการปฏิบัติที่สอดคล้องกับประชาธิปไตยจากการบริหารราชการแผ่นดินตามสมควรหรือไม่ และประชาธิปไตยที่ประชาชนต้องการนั้นเป็นอย่างไร จึงทำให้มีแนวทางการศึกษานับตั้งแต่สิ่งสำคัญที่สุดในความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” แบบที่ประชาชนต้องการ ทุนทางสังคมที่ผู้วิจัยมองว่าพรรคการเมืองคือกลไกสำคัญในการทำงานในระบบการเมือง อีกทั้งการเป็นพลเมืองเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประชาธิปไตย จนถึงส่วนสำคัญที่หมายถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะประชาธิปไตยที่มีคุณภาพสูงแล้วนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนควรอยู่ในระดับที่สามารถเข้ามาร่วมตัดสินใจในนโยบายสำคัญได้

ภาพ ก. สรุปประเด็นสำคัญของการศึกษา

จากการศึกษาทั้งหมดพบว่า ภาพรวมของประเทศไทยนับว่าการเมืองยังคงเป็นประชาธิปไตย แต่ไม่ได้เป็นประชาธิปไตยที่มีคุณภาพมากเท่าที่ประชาชนต้องการ ในหลายครั้งที่มีสถานการณ์ทางการเมืองเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อประชาชนไม่พอใจในประชาธิปไตยนั้น มักเป็นปัจจัยกระตุ้นให้ประชาชนเพิ่มการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น ทั้งทางตรงและทางอ้อม อีกทั้งประชาธิปไตยของไไทยนั้นยังไม่มีเสถียรภาพมากถึงขั้นทำให้ประชาชนเชื่อมั่นและพึ่งพาพรรคการเมือง ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการทำหน้าที่ในสภาได้ จึงทำให้ระบบการเมืองไม่ได้ทำหน้าที่ตามที่ประชาชนต้องการ ทั้งนี้ไม่ว่าการเมืองจะมีสถานการณ์เป็นประชาธิปไตยมากน้อยเพียงใด ก็ถือว่าเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองและสังคม ทุกยุคสมัย ฉะนั้น ประชาธิปไตยจึงยังคงต้องพัฒนาต่อไปมากกว่าเพียงเห็นว่าการเลือกตั้งคือคำตอบของความเป็นประชาธิปไตย มิเช่นนั้น ประชาธิปไตยจะยังคงเป็นเพียงเปลือกนอกมากกว่าจะเป็นประชาธิปไตยที่มีคุณภาพทั้งภายนอกและภายใน

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	3
บทสรุปผู้บริหาร	4
สารบัญ	6
สารบัญตาราง	7
สารบัญภาพ	8
1 บทนำ	13
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	17
3 ระเบียบวิธีวิจัย	29
4 ผลการศึกษา	33
4.1) ความหมายของประชาธิปไตยในสายตาประชาชนไทย	33
4.2) ทูนาทางสังคม	55
4.2.1) วัตถุประสงค์ของประชาธิปไตย ผ่านความเชื่อมั่นต่อ พรรคการเมืองในภาพรวมและประสบการณ์ เกี่ยวกับการเลือกตั้ง	55
4.2.2) การเป็นพลเมือง	64
4.2.3) การมีส่วนร่วมทางการเมือง	74
5 สรุปผล	85
6 เอกสารอ้างอิง	109

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
ตาราง 1 แสดงการจัดลำดับความสำคัญขององค์ประกอบของ ประชาธิปไตย จำแนกตามภูมิภาค	51
ตาราง 2 แสดงการจัดลำดับความสำคัญขององค์ประกอบของ ประชาธิปไตย จำแนกตามกลุ่มอายุ	54
ตาราง 3 แสดงร้อยละของความเชื่อมั่นต่อพรรคการเมืองโดยภาพรวม จำแนกตามภูมิภาค	57
ตาราง 4 แสดงร้อยละของความเชื่อมั่นต่อพรรคการเมืองโดยภาพรวม จำแนกตามกลุ่มอายุ	59
ตาราง 5 แสดงร้อยละของความใกล้ชิดกับพรรคการเมืองโดยภาพรวม จำแนกตามภูมิภาค	60
ตาราง 6 แสดงร้อยละของความใกล้ชิดพรรคการเมืองโดยภาพรวม จำแนกตามกลุ่มอายุ	62
ตาราง 7 แสดงร้อยละของการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการติดต่อกับ บุคคลอื่น จำแนกตามปีที่ศึกษา	77
ตาราง 8 แสดงร้อยละของการมีส่วนร่วมทางการเมืองการมีส่วนร่วมแบบ กระตือรือร้น จำแนกตามปีที่ศึกษา	78

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
ภาพ ก. สรุปประเด็นสำคัญของการศึกษา	
ภาพ 1 แสดงสิ่งสำคัญที่สุดของประชาธิปไตย (กลุ่มที่ 1) จำแนกตามภูมิภาค	35
ภาพ 2 แสดงสิ่งสำคัญที่สุดของประชาธิปไตย (กลุ่มที่ 1) จำแนกตามกลุ่มอายุ	37
ภาพ 3 แสดงสิ่งสำคัญที่สุดของประชาธิปไตย (กลุ่มที่ 2) จำแนกตามภูมิภาค	39
ภาพ 4 แสดงสิ่งสำคัญที่สุดของประชาธิปไตย (กลุ่มที่ 2) จำแนกตามกลุ่มอายุ	41
ภาพ 5 แสดงสิ่งสำคัญที่สุดของประชาธิปไตย (กลุ่มที่ 3) จำแนกตามภูมิภาค	43
ภาพ 6 แสดงสิ่งสำคัญที่สุดของประชาธิปไตย (กลุ่มที่ 3) จำแนกตามกลุ่มอายุ	45
ภาพ 7 แสดงสิ่งสำคัญที่สุดของประชาธิปไตย (กลุ่มที่ 4) จำแนกตามภูมิภาค	47
ภาพ 8 แสดงสิ่งสำคัญที่สุดของประชาธิปไตย (กลุ่มที่ 4) จำแนกตามกลุ่มอายุ	49
ภาพ 9 แสดงร้อยละของความเชื่อมั่นต่อพรรคการเมืองโดยภาพรวม จำแนกตามภูมิภาค	57

ภาพ	หน้า
ภาพ 10 แสดงร้อยละของความเชื่อมั่นต่อพรรคการเมืองโดยภาพรวม จำแนกตามกลุ่มอายุ	59
ภาพ 11 แสดงร้อยละของความใกล้ชิดต่อพรรคการเมือง จำแนกตามภูมิภาค	61
ภาพ 12 แสดงร้อยละของความใกล้ชิดต่อพรรคการเมือง จำแนกตามกลุ่มอายุ	63
ภาพ 13 แสดงกรอบแนวคิดของการวิเคราะห์และนำเสนอผลการศึกษา เรื่อง การเป็นพลเมือง	65
ภาพ 14 แสดงร้อยละของการเห็นด้วยต่อข้อความ “บางครั้งการเมือง และการปกครองดูจะซับซ้อนมาก จนยากที่จะเข้าใจ”	66
ภาพ 15 แสดงร้อยละของการเห็นด้วยต่อข้อความ “ฉันมีความสามารถเพียงพอที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองได้”	67
ภาพ 16 แสดงร้อยละของการเห็นด้วยต่อข้อความ “ประชาชนธรรมดา อย่างเรา ไม่มีอิทธิพลใด ๆ ต่อการทำงานของรัฐบาล”	68
ภาพ 17 แสดงร้อยละของความพึงพอใจต่อการทำงานของระบอบ ประชาธิปไตย และการปกครองประเทศของนายกรัฐมนตรี จำแนกตามปีที่ทำการศึกษา	69
ภาพ 18 แสดงร้อยละของความต้องการการปกครองระบอบประชาธิปไตย จำแนกตามปีที่ทำการศึกษา	71

ภาพ	หน้า
ภาพ 19 แสดงร้อยละของการมองประชาธิปไตยผ่านอดีต ปัจจุบัน และอนาคต จำแนกตามปีที่ทำการศึกษา	72
ภาพ 20 แสดงร้อยละของการเห็นด้วยต่อข้อความ “ท่านสามารถให้ความไว้วางใจกับบุคคลที่จะเข้ามาเป็นรัฐบาลเพื่อให้ทำในสิ่งที่ถูกต้อง”	73
ภาพ 21 แสดงร้อยละของผู้ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง ปี 2476 - 2566	75
ภาพ 22 ร้อยละของประชาชน จำแนกตามการเคยใช้บริการ/มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปี 2548 – 2565	80
ภาพ 23 ร้อยละของประชาชน จำแนกตามการร้องเรียนเกี่ยวกับการให้บริการของหน่วยงานราชการ ปี 2551 – 2565	81
ภาพ 24 ร้อยละของประชาชน จำแนกตามการร้องเรียนเกี่ยวกับการให้บริการ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปี 2551 – 2565	82

ภาพ	หน้า
ภาพ 25 แสดงคะแนนของสิทธิทางการเมืองและการมีอิสระของประชาชน	86
ภาพ 26 แสดงคะแนนของประเทศที่มีความเสื่อมถอยของประชาธิปไตย	87
ภาพ 27 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพทางการเมืองกับ ประชาธิปไตย	89
ภาพ 28 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมือง ความใกล้ชิดกับ พรรคการเมืองและการเป็นพลเมืองประชาธิปไตย	92
ภาพ 29 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษา ประสิทธิภาพทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง	94
ภาพ 30 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความไม่พอใจในประชาธิปไตย ประสิทธิภาพทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง	98
ภาพ 31 แสดงประชาธิปไตยในอนาคต	101
ภาพ 32 แสดงผลสรุปของประสิทธิภาพทางการเมืองและการมีส่วนร่วม ทางการเมือง	103

[1] บทนำ

“ประชาธิปไตย” เป็นระบอบการปกครองประเทศที่ 167 ประเทศทั่วโลกใช้ในการปกครอง อย่างไรก็ตาม แม้จะกล่าวว่าเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเหมือนกัน แต่ก็ยังมีความแตกต่างกันตามบริบทของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เป็นต้น นอกจากนี้ The Economist Intelligence Units ยังมีการประเมินความเป็นประชาธิปไตย โดยแบ่งเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับประชาธิปไตยสมบูรณ์ (Full democracy), ระดับประชาธิปไตยบกพร่อง (Flawed democracies), ระดับกึ่งอำนาจนิยม (Hybrid regimes), และระดับอำนาจนิยม (Authoritarian regimes) มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความเป็นประชาธิปไตยของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ซึ่งพบว่า 35% จาก 167 ประเทศอยู่ในระดับอำนาจนิยม รองลงมา เป็นระดับประชาธิปไตยบกพร่อง ประมาณ 30% ระดับกึ่งอำนาจนิยม 20% และอยู่ในระดับประชาธิปไตยสมบูรณ์เพียง 14% (The Economist Intelligence Unit, 2023; สถาบันพระปกเกล้า, 2566) จะเห็นได้ว่าประชาธิปไตยนอกจากจะมีความแตกต่างกันตามบริบทของประเทศแล้ว ยังมีความแตกต่างในด้านระดับของความเป็นประชาธิปไตยว่าสมบูรณ์เพียงใดอีกด้วย สำหรับประเทศไทยได้รับการจัดให้อยู่ในระดับประชาธิปไตยบกพร่อง อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบผลการประเมินดัชนีประชาธิปไตย พบว่า มีคะแนนเพิ่มขึ้น จาก 6.04 คะแนนในปี 2563 เป็น 6.23 คะแนนในปี 2566 (The Economist Intelligence Unit, 2023; สถาบันพระปกเกล้า, 2566)

จากที่กล่าวมาข้างต้นว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นมีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศ แต่หากพิจารณาลึกลงไปกว่านั้น จะเห็นได้ว่าภายในประเทศเดียวกันก็อาจมีความแตกต่างกันในเรื่องของรูปแบบการปกครอง การแสดงออก ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยได้เช่นกัน โดยในหนังสือเล่มนี้จะมีการนำเสนอความคิดเห็นของประชาชนว่า “ประชาธิปไตย” ที่แต่ละคนคิดนั้นคืออะไร เช่น ประชาธิปไตยคือการที่ประชาชนมีอิสระในเรื่องการแสดงออกทางความคิด ประชาธิปไตยอาจเน้นไปที่ความเสมอภาค การปกครองด้วยหลักธรรมาภิบาล หรืออาจจะเป็นเรื่องหน้าที่ของรัฐบาลที่พึงกระทำต่อประชาชน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีความแตกต่างตามภูมิภาคที่อาศัย ตามกลุ่มอายุอีกด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่า ในแต่ละกลุ่มนั้นมีความต้องการที่ต่างกันด้วย

นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึงประสิทธิภาพของประชาชนต่อการเมือง ความสามารถที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ และที่สำคัญคือ การให้คะแนนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเปรียบเทียบกับตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน และอนาคต ทั้งนี้ สิ่งที่ค้นพบนั้นเป็นความคิดจากสายตาของประชาชนต่อประชาธิปไตย ซึ่งก็อาจจะเป็นประชาธิปไตยที่ยังไม่สมบูรณ์หรือเป็นเพียงประชาธิปไตยแค่เปลือก

ด้วยเหตุนี้ สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า จึงได้ทำการศึกษาความเป็นประชาธิปไตยในสายตาของประชาชน เพื่อให้มีการตอบสนองความต้องการของประชาชนได้และตรงกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น และที่สำคัญการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีคุณภาพ เป็นประชาธิปไตยที่เบ่งบาน พร้อมนำประเทศไปสู่การพัฒนาที่ดีขึ้น

[2]

วรรณกรรม ที่เกี่ยวข้อง

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเล่มนี้ประกอบไปด้วย การทบทวนวรรณกรรม การนิยามความหมายของคำว่าประชาธิปไตย (Democracy) ประสิทธิภาพทางการเมือง (Political Efficacy) คืออะไร และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (Public Participation)

2.1 ความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” (democracy)

คำว่า ‘ประชาธิปไตย’ ในชื่อภาษาอังกฤษคือ ‘Democracy’ Carles Boix (2006) กล่าวว่าประชาธิปไตยถูกตีความจากชุดความคิดของ 2 สถาบันหลัก ได้แก่ สำนักนักคิดอุดมคติ (idealists) และ สำนักสัจนิยม (realists) ฝ่ายสำนักอุดมคติ เห็นว่าประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่เหมาะสมกับความเป็นธรรมชาติของมนุษย์ อีกทั้งยังเป็นชัยชนะของมนุษย์ด้วย Howard Cincotta (2013) กล่าวว่า “Democracy” เป็นคำที่มีรากศัพท์มาจากกรีก

ซึ่ง ‘demos’ แปลว่าประชาชน ฉะนั้น ประชาธิปไตยจึงหมายถึงการมีประชาชนเป็นศูนย์กลางในการปกครอง โดยมีหลักการบนหลักเสรีภาพ แต่ต้องมีองค์ประกอบและกระบวนการต่าง ๆ ที่ทำให้สังคมนั้นเป็นประชาธิปไตยด้วย อีกทั้งยังไม่ควรให้ความสำคัญเพียงแค่รูปแบบของรัฐบาลเท่านั้น เนื่องจากประชาธิปไตยคือบรรทัดฐานของทั้งสังคม ไม่ว่าจะเป็่น วัฒนธรรม วิถีคิด การใช้ชีวิตและอื่น ๆ ที่ครอบคลุมการใช้ชีวิตของมนุษย์ ในขณะที่ Paul Becker และ Dr.Jean-Aime A. Raveloson (2008) ให้นิยามเพิ่มเติมว่า ในคำท้ายของ Democracy นั้นคือ cracy ที่มีรากมาจากกรีกว่า ‘kratein’ สังเกตได้ว่ากระบวนการศึกษาประชาธิปไตยแบ่งได้เป็นการทำความเข้าใจในแนวคิดว่าเป็นอย่างไร ตามมาด้วยการนิยามประชาธิปไตยตามมุมมองทางการเมืองในแต่ละสำนัก จนในท้ายที่สุดภาพรวมของการทำความเข้าใจประชาธิปไตย คือการตั้งคำถามถึงกระบวนการทางการเมืองภายในประเทศและองค์กรทางการเมืองระหว่างประเทศว่าเป็นประชาธิปไตยแท้จริงหรือไม่ (Anthony Arblaster, 2002) ให้มโนทัศน์ของประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาของช่วงประวัติศาสตร์การเมืองของพื้นที่ใด สิ่งที่เป็นกลไกของประชาธิปไตยคือการเลือกตั้ง และประชาธิปไตยหมายถึงตัวแทนที่ประชาชนเลือกเพื่อบริหารอำนาจที่ได้รับมอบจากประชาชน ในขณะที่ Robert A. Dahl อธิบายความหมายของประชาธิปไตยว่าประชาธิปไตยถือเป็นพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เป็นเหตุการณ์ทางการเมืองที่เป็นตัวทำให้เกิดหรือไม่เกิดประชาธิปไตย ฉะนั้น ประชาธิปไตยจึงเป็นวิวัฒนาการที่มีการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ของสังคมนั้น ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงและยังต้องเป็นเหตุการณ์ที่มีนัยยะสำคัญทางการเมืองหรือเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วส่งผลต่อสังคมด้วย ประชาธิปไตยจึงค่อย ๆ ก่อเกิดขึ้น ปรับเปลี่ยนเพื่อหาแนวทางอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมนั้น

อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมโดยภาพรวมในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาประเด็นเกี่ยวกับประชาธิปไตย นำมาประมวลความหมายของประชาธิปไตยได้ดังนี้ ประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและบริบททางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สังคมในประเทศแต่ละประเทศ อีกทั้งประชาธิปไตย

ยังมีการเปลี่ยนแปลงได้เสมอ แต่การเปลี่ยนแปลงไม่ได้หมายความว่า เป็นสิ่งที่ควรเปลี่ยนเสมอไป แต่เนื่องมาจากมีปัจจัยที่ต้องนำมาเอามาเป็นตัวแปรเพื่อหาแนวทางของประชาธิปไตยที่เหมาะสมและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสมบูรณ์แบบมากที่สุดในเวลานั้น ๆ และยังต้องคอยตรวจสอบว่าสังคมภายในประเทศเป็นประชาธิปไตยในรูปแบบไหน ระดับไหนและเป็นที่ยอมรับแค่ไหน จึงทำให้มีงานวิชาการที่นำเอาปัจจัยต่าง ๆ มาศึกษาเพื่อวัดระดับความเป็นประชาธิปไตยในแต่ละสังคม โดยภาพรวมมีดังนี้ ในบทความวิชาการภายใต้หัวข้อ Democracy Promotion in the 21st century (Annika E . Pope, Solveig และ Jonas Wolff, 2018) แสดงให้เห็นถึงข้อถกเถียงเรื่องประชาธิปไตยในช่วงที่เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 เนื่องจากความเป็นประชาธิปไตยในยุคที่กล่าวมานั้น ต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ ทั้งในเรื่ององค์ประกอบที่บรรจุไว้ในการนิยามว่าประเทศไหนที่เป็นประชาธิปไตย เช่น เรื่องสิทธิเสรีภาพ เรื่องความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และเรื่องอื่น ๆ รวมถึงการเผชิญหน้ากับความท้าทายเรื่องการจัดการความขัดแย้งภายในประเทศ ทำให้งานวิจัยนั้นเสนอว่าประชาธิปไตยในศตวรรษที่ 21 กำลังต้องเผชิญกับปัจจัย 3 สิ่งได้แก่ ความท้าทายเรื่องความชอบธรรมตาม (legitimacy) หลักประชาธิปไตยและการแพร่กระจายความเป็นประชาธิปไตย หรือบรรทัดฐานของความเป็นประชาธิปไตยร่วมกัน ความท้าทายด้านเจตจำนงทางการเมือง (political will) และบรรทัดฐานระหว่างประเทศด้านนโยบายต่างประเทศ และความท้าทายด้านการเพิ่มขึ้นของการแข่งขันกันเองของฝ่ายประชาธิปไตยหรือประชาธิปไตยกลายเป็นเครื่องมือแข่งขันกันระหว่างประเทศได้ด้วย

ฉะนั้น จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำเอาความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” (democracy) มาศึกษานั้น พบว่า ความหมายของคำว่าประชาธิปไตย อยู่ที่ช่วงเวลา บริบททางสังคม เศรษฐกิจ ความต้องการของประชาชนที่มีการนิยามร่วมกัน ทำให้ความหมายของประชาธิปไตยไม่ได้ยึดติดอยู่กับสังคมใดสังคมหนึ่ง แต่มีความหลากหลาย ซับซ้อนและมีการโต้เถียงเพื่อให้เห็นมุมมองทางการเมืองมากขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยการนำเอาปรากฏการณ์ทาง

สังคม ปัจจัยที่หลากหลาย ทันสมัยมาเพื่อแลกเปลี่ยน โต้เถียง อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบสำคัญของประชาธิปไตยมีดังนี้ หนึ่ง สิทธิเสรีภาพในการเลือกตัวแทนในการทำหน้าที่แทนประชาชน สอง หลักนิติธรรม สาม การแสดงออกทางการเมืองหรือการมีส่วนร่วมทางการเมือง

2.2 ประสิทธิภาพทางการเมือง (Political Efficacy)

ประสิทธิภาพทางการเมือง (Political efficacy) เป็นองค์ประกอบหนึ่งของวัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึงความเชื่อในตัวปัจเจกบุคคล (sense of political efficacy) ว่ากิจกรรมส่วนตัวทางการเมืองส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมือง (กมล สมวิเชียร อ่างใน อุดม ชัยมงคลรัตน์, ม.ป.ป.) ในด้านสังคมวิทยา Alex Inkeles อธิบายความหมายประสิทธิภาพทางการเมืองว่าเป็นพัฒนาการจากมนุษย์ ในขณะที่ Wolfram Schultz (2005) เห็นว่าประสิทธิภาพทางการเมืองที่เกิดขึ้นภายในของประชาชนส่งผลต่อโครงสร้างทางการเมือง โดยเฉพาะเมื่อการรับรู้ของประชาชนอยู่บนความเข้าใจเรื่องการเมืองประชาธิปไตยร่วมสมัย (modern democracy society) อีกทั้งงานวิจัยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพทางการเมืองได้แก่ ผลประโยชน์ทางการเมือง (political interest) การพูดคุยหรือมีโอกาสได้เข้าใจเรื่องการเมือง (political discussion) การใช้สื่อออนไลน์ (media use) ซึ่งเป็นไปในทางเดียวกันกับงานวิชาการของ Kate Kenski และ Natalie Jomini Stroud (2010) ด้วยการเสนองานวิจัยจาก National Annenberg Election Survey พบว่าประชาชนใช้อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการรณรงค์หาเสียงประธานาธิบดี ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้ง การรับรู้ของประชาชน ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของประชาชน ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพทางการเมือง สอดคล้องกับที่ Jennifer Oser และคณะ (2022) เสนอว่าประสิทธิภาพทางการเมืองมีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในรูปแบบออนไลน์ และในสังคมจริง

โดยมีสื่อสังคมออนไลน์โดยมีนัยยะทางการเมืองถึงพลวัตของพลเมือง (citizens) ทั้งนี้ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในสังคมออนไลน์สูงขึ้นตามการมีส่วนร่วมทางการเมืองในชีวิตจริง หรือกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในโลกออนไลน์และชีวิตจริงส่งอิทธิพลต่อกัน เมื่อประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในสังคมออนไลน์สูงขึ้นก็มีแนวโน้มในการเข้าร่วมทางการเมืองในชีวิตจริงสูงขึ้นอย่างสอดคล้องกัน นี่จึงเป็นเรื่องมีผลสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพทางการเมืองภาคประชาชนอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งยังคงสอดคล้องกับงานวิชาการในประเทศไทยของ อรรถพร ปานกลัด และ ดวงกมล ชาติประเสริฐ (2565) พบว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของคนไทยในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองมีความสัมพันธ์กันกับประสิทธิภาพทางการเมืองภายในตนเอง (internal political efficacy)

ในขณะเดียวกันงานวิชาการบางงานมองว่าประสิทธิภาพทางการเมือง (Political Efficacy) โดย Gil de Zúñiga, Homero, Trevor Diehl และ Alberto Ardévol-Abreu (2017) มองว่าหนึ่งในปัจจัยที่นำมากำหนดและทำให้วัดประสิทธิภาพทางการเมืองได้ยากได้แก่ ปัจจัยประสิทธิภาพทางการเมืองภายนอกตนเอง (external political efficacy) เนื่องจากยังคงเป็นข้อถกเถียงทางคติความคิด (idealism) ว่าเป็นความสามารถด้านการรับรู้ทางการเมืองภายนอก ปัจเจกบุคคลหรือเป็นความรับผิดชอบของรัฐบาล (government responsiveness) จึงควรนับว่ามาตรวัดของการดูประสิทธิภาพทางการเมือง (political efficacy) ควรเป็นการตั้งที่ปัจจัย ความรับผิดชอบของรัฐบาล (Government Efficacy: GE) มากกว่า George I. Balch (1974) อธิบายถึงมโนทัศน์ของประสิทธิภาพทางการเมือง (political efficacy) ในรูปแบบของการวิพากษ์ว่าควรนำเอาแนวคิดซึ่งเป็นปัจจัยภายในรัฐหรือ ความเป็นประชาธิปไตยภายในรัฐ (internal) และปัจจัยภายนอกของรัฐ (external) มาใช้ในการเป็นมาตรวัดว่าประสิทธิภาพทางการเมืองในรัฐนั้น ๆ มีประสิทธิภาพโดยวัดบรรทัดฐานจากระดับไหน เนื่องจากงานวิจัยทางรัฐศาสตร์ ผลลัพธ์ของการศึกษาประสิทธิภาพทางการเมืองของผลวิจัยนั้น ๆ อาจไม่สามารถจะยืนยันได้เพียงว่ามีประสิทธิภาพทางการเมืองแท้จริงหรือไม่

ในทางกลับกัน Celia Anne Sheerin (2007) ศึกษาในวิทยานิพนธ์ทางรัฐศาสตร์ และเสนอว่าการเลือกตั้งเป็นเครื่องมือสำคัญในการชี้วัดเรื่องประสิทธิภาพทางการเมืองอย่างมีนัยยะ แต่ผู้เขียนเองกล่าวว่าการตัดสินใจไปลงคะแนนเลือกตั้งหรือไม่ลงคะแนนเลือกตั้งนั้นไม่สามารถเป็นตัวชี้วัดได้ทั้งหมดว่าการเมืองภายในรัฐเป็นการเมืองที่มีประสิทธิภาพ หากแต่ยังต้องมองเรื่องของการเลือกอย่างมีเหตุผลด้วย Stephen C. Craig and Michael A. Maggionto (1982) เหล่านักวิชาการที่ให้ความสำคัญกับมาตรวัดประสิทธิภาพทางการเมือง โดยเสนอว่าจริงอยู่ว่างานวิชาการมีมาตรวัดและมโนทัศน์ประสิทธิภาพทางการเมืองด้วยการใช้มาตรวัดอยู่ 2 ปัจจัยได้แก่ ประสิทธิภาพภายในการเมือง (internal political efficacy) และประสิทธิภาพภายนอกการเมือง (external political efficacy) แต่สิ่งที่ควรสนใจมากกว่านั้นคือการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับปัจเจกบุคคล รวมถึงดูพลวัตว่าปัจเจกบุคคล ในสังคมการเมืองนั้นมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้มากน้อยแค่ไหน ทั้งนี้ควรให้ความสำคัญต่อความสามารถในการเข้าถึงวิธีการ หรือกลไก (mechanism) ที่ทำให้การเมืองในสังคมนั้นเปลี่ยนแปลง ฉะนั้น หากสังคมไหนปัจเจกบุคคลไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมให้สังคมเปลี่ยนแปลง นั่นแปลว่าสังคมนั้นมีประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำ จึงต้องไปพิจารณาดูประเด็นการตอบสนองของระบบ (system responsiveness) ควบคู่ไปด้วย ไม่สามารถแยกการวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าวโดยแยกออกจากกันได้

ดังนั้น การทำความเข้าใจเรื่องประสิทธิภาพทางการเมือง (political efficacy) จึงประกอบด้วยความเชื่อ ความศรัทธา ความรู้และความเข้าใจของตัวปัจเจกบุคคลที่ได้รับอิทธิพลจากสังคมนั้นหรือบริบทสภาพแวดล้อมที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ จนก่อเกิดเป็นมโนทัศน์ทางการเมืองว่าตนเองมีความสามารถและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองเพื่อการเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่ง ฉะนั้น เมื่อนิยามร่วมในการทำความเข้าใจเรื่องประสิทธิภาพทางการเมืองเป็นดังที่กล่าวมานั้น จึงมีงานวิชาการที่ศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองหรืองานวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) งาน เพื่อขยายมโนทัศน์ความเข้าใจด้านประสิทธิภาพทางการเมือง

เช่น งานของ ถวิลวดี บุรีกุล ทศพล สมพงษ์ และสมเกียรติ นากระโทก (2564) ศึกษาและเสนอว่าประสิทธิภาพเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างการเมืองภาคพลเมือง เมื่อสังคมของรัฐนั้นมีประสิทธิภาพทางการเมือง เฉกเช่นเดียวกับความคิดเรื่องความเป็นพลเมืองของ ศรีณยุ หมันท์ทรัพย์ (2550) ซึ่งเป็นการเสนอว่าการเมืองภาคพลเมืองเป็นสิ่งที่วัดได้ว่า สำนักทางการเมืองภายในประชาชนนั้นมีส่วนสำคัญในการสร้างประสิทธิภาพทางการเมือง ในขณะที่เดียวกันเมื่อประสิทธิภาพทางการเมืองทำงานได้ดี ความเป็นพลเมืองจึงจะมีระดับที่เข้มข้น ทำให้ทั้งหมดจึงสอดคล้องกันนับตั้งแต่การสร้างมโนทัศน์เรื่องประชาธิปไตย (democracy) เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในมาตรวัดพื้นฐานความเข้าใจด้านประสิทธิภาพทางการเมือง (Political Efficacy) โดยส่วนหนึ่งของการมีประสิทธิภาพและสังคมการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย ต้องนับรวมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นส่วนสำคัญด้วย ฉะนั้น ทั้งมโนทัศน์ประชาธิปไตย ประสิทธิภาพทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นสิ่งที่หลอมรวมกัน เมื่อการเมืองในประเทศนั้น ๆ หรือภายในรัฐนั้นมีเสรีภาพ และให้ความสำคัญกับการเมืองประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy) บรรยายภาคทางการเมืองจะสัดส่วนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน รวมถึงองค์ประกอบด้านอื่น ๆ ที่ทำให้การเมืองในรัฐนั้นมีประสิทธิภาพทางการเมืองอย่างมีคุณภาพ

2.3 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (Political Participation)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน นักวิชาการได้ให้คำนิยามไว้หลากหลาย Lester W. Milbrath (1981) เสนอว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนคือการกระทำ (action) ที่มาจากปัจเจกบุคคลทั้งเพื่อสร้างอิทธิพลและสนับสนุนรัฐบาลและการเมือง โดยการกระทำสามารถแบ่งได้สองรูปแบบแบบดั้งเดิม (tradition) จะหมายถึงการเลือกตั้ง (voting) และแบบที่สอง ได้แก่

การเข้าร่วม (participation) เพื่อพบปะพูดคุยทั้งเพื่อการเสวนา มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสนอรูปแบบที่ตนเองต้องการทางการเมืองและสังคม ซึ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นรูปแบบออนไลน์ หรือแบบทางการถือว่าเป็นการกระทำที่มีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งหมด อีกทั้งยังเน้นย้ำว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ควรจำกัดค่านิยมอยู่ที่วัตถุประสงค์ของการกระทำนั้น ๆ เท่านั้น แต่ควรนับรวมการกระทำที่ส่งผลทางการเมืองทั้งหมด Amartya Sen (2007) เสนอเพิ่มเติมว่าหมายรวมถึงการจัดตั้งพรรคการเมือง เข้าร่วมพรรคการเมือง อภิปรายหรือยื่นข้อเสนอทางการเมืองเพื่อสร้างการนำเสนอทางการเมือง (political campaign) อย่างเป็นทางการด้วย ซึ่งสิ่งที่ผู้เขียนเสนอเพิ่มเติมคือการทำงานของระบบประชาธิปไตยในรัฐต้องเป็นกลไกที่ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนสามารถทำได้อย่างเป็นอิสระ และยังคงเป็นการกระทำทางการเมืองที่มีนัยยะสำคัญเพื่อส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองด้วย ฉะนั้น จึงหมายถึงรัฐบาลต้องรับฟังและดำเนินการเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่เจ้าของอำนาจด้วย

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยจำนวนหนึ่งสนใจด้านตัวแปรเรื่องการศึกษา (education) ด้วยการตั้งคำถามว่าการศึกษาเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนหรือไม่ จากงานวิจัยของ Alexander K. Mayer (2011) พบว่าเป็นสิ่งที่ซับซ้อน แต่มีอิทธิพลทำให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น อีกทั้งประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงมีแนวโน้มเข้าร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้มีการศึกษาระดับทั่วไป เนื่องจากได้รับความรู้และเข้าใจการเมืองว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับปัจเจกบุคคลอย่างไร อีกทั้งการศึกษาที่ยกระดับทางสังคมให้ปัจเจกบุคคลนั้น ได้แลกเปลี่ยนความรู้และได้รับข้อมูลข่าวสารมากมาย ชักนำการกระทำทางการเมืองไปในทิศทางเดียวกับ Marc Hooghe , Bengu Hosch-Dayican และ Jan W van Deth (2014) เสนอประเด็นนอกเหนือที่กล่าวมาข้างต้นว่าประชาชนเข้าร่วมทางการเมืองเพื่อให้เสียงและความเห็นถูกนำไปสร้างเป็นนโยบายและเพื่อตัดสินใจในเรื่องสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของพวกเขาด้วย แต่ยิ่งไปกว่านั้นงานวิชาการของ Joshua J. Dyck

และ Edward L. Jr. (2009) เสนอว่า หากต้องการสังเกตว่าการเมืองของประเทศไทยเป็นประชาธิปไตยหรือไม่ ให้สังเกตจากรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนว่าเป็นอย่างไร โดยเริ่มดูตั้งแต่กระบวนการเลือกตั้ง ช่องทางการแสดงความคิดเห็นหรือช่องทางที่ประชาชนจะสามารถสื่อสารความคิดเห็นของตนเองไปยังตัวแทนในการบริหารจัดการอำนาจของตน หรือรัฐบาลนั่นเอง ในลำดับต่อมาคือการเสนอว่า นอกจากการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยจะทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองเกิดขึ้นได้อย่างมีพลวัตแล้ว ปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างมากคือกระบวนการทางสังคม (society process) ที่เป็นกระบวนการขัดเกลาส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การศึกษาที่นำเสนอความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ หนึ่ง แนวคิดสิ่งสาธารณะประโยชน์ร่วมกัน (shared public good concept) หมายถึงทัศนคติของผู้คนร่วมกันในชีวิตประจำวัน ซึ่งถือเป็นแนวคิดพื้นฐานจนเป็นบรรทัดฐานทางสังคมได้ ทั้งนี้ทัศนคติดังกล่าวสามารถนำมาพัฒนาเป็นคุณธรรมทางการเมือง (political virtue) และยังต้องเป็นการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองให้กับประชาชนด้วย สอง แนวคิดในเชิงเครื่องมือ (Instrumental Concept) ในแนวคิดนี้ให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่าต้องเป็นกิจกรรมหรือการกระทำเพื่อการเปลี่ยนแปลงแลกเปลี่ยน (exchange) โดยเริ่มต้นจากแนวคิดของปัจเจกบุคคลต้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง จึงทำให้ปัจเจกบุคคลต้องการแสดงการกระทำเพื่อให้เกิดอิทธิพลทางการเมืองต่อรัฐบาล ในท้ายที่สุดคือต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ซึ่งผู้เขียนเน้นย้ำความแตกต่างของทั้งสองแนวคิดว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่กล่าวไปนั้น มาจากสาเหตุที่แตกต่างกัน และผลลัพธ์หรือความมุ่งหวังของประชาชนที่มีการกระทำทางการเมือง หรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะแตกต่างกัน ทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองก็อาจแตกต่างกันไปด้วย จากที่กล่าวมานั้น Marc Hooghe และ Sofie Marien (2013) เน้นย้ำการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีอำนาจเพื่อใช้ในการตรวจสอบการทำงานของตัวแทนประชาชนได้ อีกทั้งยังเสนอว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนหมายถึงการออกเสียงเพื่อนำไปสู่การสร้างนโยบายสาธารณะอีกด้วย

เช่นเดียวกับงานวิชาการของ Elizabeth Theiss-Morse (1993) เสนอหลักการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไว้ดังนี้ หนึ่ง การออกเสียงเลือกตั้ง สอง การติดตามการเลือกตั้ง สาม การมีส่วนร่วมพร้อมกับการเสนอรูปแบบทางการเมือง สี่ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเข้าประชุมเพื่อเสนอความคิดเห็น ห้า เข้าร่วมกิจกรรมของพรรคการเมือง หก กิจกรรมทางการเมืองที่เป็นไปทั้งเพื่อณรงค์และต่อต้าน เจ็ด เข้าร่วมเพื่อให้การเมืองดำรงอยู่ต่อไปอย่างเป็นทางการแปด สร้างการอภิปรายหรือการเสวนาที่เป็นประโยชน์ทางการเมืองและสังคม Joakim Ekman และ Erik Amna (2012) เขียนเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมือง เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นมีหลากหลายแนวทางซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับที่กล่าวมา และสิ่งที่เอกสารชิ้นนี้เสนอโดยตรงไปตรงมาคือเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั้น เป็นไปเพื่อต่อต้านซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งในรูปแบบของการเข้าร่วมกับองค์กรเพื่อทำกิจกรรมทางการเมืองอย่างเป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้ถือว่าเป็นประชาธิปไตยด้วยเช่นกัน

งานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองอีกงานหนึ่งได้แก่ งานของ Ken ichi Ikeda , Tetsuro Kobayashi และ Maasa Hoshimoto (2008) ซึ่งนำเอาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมาหาความแตกต่างในความสัมพันธ์ระหว่าง การเลือกทางการเมือง (political choice) การสร้างเครือข่ายพลเมือง (civic engagement) และประสิทธิภาพทางการเมือง (political efficacy) พบว่า สิ่งสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความซับซ้อนมากกว่าแค่มองเพียงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเกิดอะไรขึ้น โดยมีข้อสังเกตว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนสะท้อนให้เห็นประสิทธิภาพทางการเมือง ระบบการเมืองของประเทศนั้น อีกทั้งจุดเริ่มต้นของการริเริ่มการมีส่วนร่วมทางการเมืองยังทำให้กระบวนการของการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันด้วย หากจุดประสงค์เป็นเรื่องได้รับทางเลือกทางการเมือง พฤติกรรมหรือการกระทำของ

ประชาชนจะมีรูปแบบในการใช้สิทธิออกเสียง อีกทั้งงานวิจัยยังชี้ถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองสามารถนำไปสู่การเป็นตัวเลือกทางการเมืองให้กับระบบการเมืองได้ กล่าวคือ เมื่อประชาชนกลุ่มหนึ่งมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง อาจเป็นเรื่องความรู้สึกร่วมกันทางสังคม เศรษฐกิจ หรือการเมือง เมื่อคนกลุ่มนี้รวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด วิสัยทัศน์และความต้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง จนเกิดการรวมตัวเป็นพรรคการเมือง จากนั้นพรรคการเมืองจึงกลายเป็นตัวเลือกทางการเมือง (political choices) ในขณะเดียวกันความต้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนกลุ่มนี้ก็กลายเป็นตัวเลือกทางการเมืองในระบบการเมืองอีกด้วย (political system) โดยกระบวนการนี้ก็มีส่วนสัมพันธ์กับประสิทธิภาพทางการเมืองอีกด้วย (political efficacy) ทั้งนี้ ในระหว่างกระบวนการของการอภิปรายทางการเมืองร่วมกัน กิจกรรมดังกล่าวทำให้เกิดองค์ความรู้ทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงได้เสมอ เมื่อองค์ความรู้เปลี่ยนแปลงก็จะส่งผลต่อการตัดสินใจที่เปลี่ยนแปลงได้ ในเวลาที่ต้องเลือกตัวเลือกทางการเมือง ฉะนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงส่งผลทั้งต่อความสัมพันธ์ในระบบการเมือง ตัวเลือกทางการเมืองและประสิทธิภาพทางการเมืองอย่างเป็นระบบโดยธรรมชาติ

กล่าวโดยสรุปแล้ว การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงต้องนิยามให้กว้างกว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเฉพาะการใช้สิทธิเลือกตั้ง ยังหมายถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองตั้งแต่ การเลือกตั้งเพื่อให้ได้มาซึ่งตัวแทนในการออกเสียงบริหารจัดการตนเอง การมีส่วนร่วมเพื่อการเรียกร้อง เพื่อจัดตั้งพรรคการเมืองเพื่อทำการเมือง หรือกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีจุดประสงค์แตกต่างกัน จะส่งผลต่อการกระทำหรือรูปแบบในการแสดงออกทางพฤติกรรมทางการเมืองที่แตกต่างกัน ทั้งหมดนี้ จึงส่งผลต่อระบบการเมืองในสังคมของผู้ที่ต้องการแสดงออกทางการเมืองเองด้วย และกลายเป็นผู้มีส่วนในการขับเคลื่อนการเมืองเองด้วย ฉะนั้นระบบการเมืองและประสิทธิภาพทางการเมืองจึงเป็นส่วนสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

[3]

ระเบียบ วิธีวิจัย

การศึกษานี้แสดงข้อมูลที่ได้จากการทำการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับประชาธิปไตย ธรรมาภิบาล และการพัฒนาในประเทศไทย ภายใต้โครงการ Asian Barometer Survey ดำเนินการโดยสถาบันพระปกเกล้า

สำหรับวิธีการศึกษา ใช้การสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว (face-to-face interview) กับกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ทั่วประเทศ จำนวน 1,200 ตัวอย่าง ได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ บนหลักความน่าจะเป็นทางสถิติ (Probability Sampling) และดำเนินการสุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการผสมผสาน (Multi-Stage Sampling)

ดำเนินการสำรวจในช่วงเดือนมีนาคม ถึง เดือนกรกฎาคม 2565 ซึ่งเป็นช่วงที่ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นผู้นำรัฐบาล นอกจากนี้ ในบางส่วนของ การศึกษามีการเปรียบเทียบผลการศึกษาในรอบ 20 ปีที่ผ่านมา เพื่อฉายภาพให้เห็นถึงแนวโน้มของเหตุการณ์ที่ศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

ครั้งที่	ปี	ช่วงการเก็บข้อมูล	นายกรัฐมนตรี	จำนวน กลุ่ม ตัวอย่าง
1	2544	ต.ค. – พ.ย. 2544	ทักษิณ ชินวัตร	1,546
2	2549	เม.ย. – ก.ย. 2549	ทักษิณ ชินวัตร	1,546
3	2553	ส.ค. – ธ.ค. 2553	อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ	1,512
4	2557	ส.ค. – ต.ค. 2557	พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา	1,200
5	2562	ธ.ค. 2561 - ก.พ. 2562	พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา	1,200
6	2565	มี.ค. - ก.ค. 2565	พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา	1,200

[4]

ผลการศึกษา

ในส่วนของผลการศึกษา ประกอบด้วย ความหมายของประชาธิปไตย ในสายตาประชาชนไทย ทูทางสังคม ได้แก่ 1) วัดอุณหภูมิประชาธิปไตย ผ่านความเชื่อมั่นต่อพรรคการเมืองในภาพรวมและประสบการณ์เกี่ยวกับการเลือกตั้ง 2) การเป็นพลเมือง และ 3) การมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยนำเสนอเปรียบเทียบระหว่างปีที่ทำการศึกษา และจำแนกตามกลุ่มอายุ และภูมิภาค ที่ผู้ตอบอาศัย รายละเอียด ดังนี้

4.1) ความหมายของประชาธิปไตย ในสายตาประชาชนไทย

ในส่วนนี้เป็นการศึกษาว่าประชาชนในประเทศมองประชาธิปไตยอย่างไร โดยในการศึกษาของ Asian Barometer ได้ศึกษากลุ่มของคำถามที่จะให้ประชาชน พิจารณาในกลุ่มคำถามซึ่งเป็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับธรรมาภิบาล สิทธิเสรีภาพ คุณภาพชีวิต เป็นต้น โดยให้ความสำคัญกับสาระ กระบวนการและผลของ ประชาธิปไตย ทั้งนี้ มีเรื่องของการยึดมั่นในหลักนิติธรรม การคำนึงถึงความคุ้มค่า การมีส่วนร่วมในทางการเมือง และสิทธิเสรีภาพทั่วไป เมื่อพิจารณาชุดคำถาม ต่าง ๆ ก็จะมีคำถามในลักษณะที่สะท้อนถึงหลักการเหล่านี้แล้วให้ประชาชน ตัดสินใจว่าพวกเขาคิดอย่างไร โดยในแต่ละชุดคำถามจะมีการนำเสนอเปรียบเทียบ ระหว่างภูมิภาค และกลุ่มอายุ ตามลำดับ

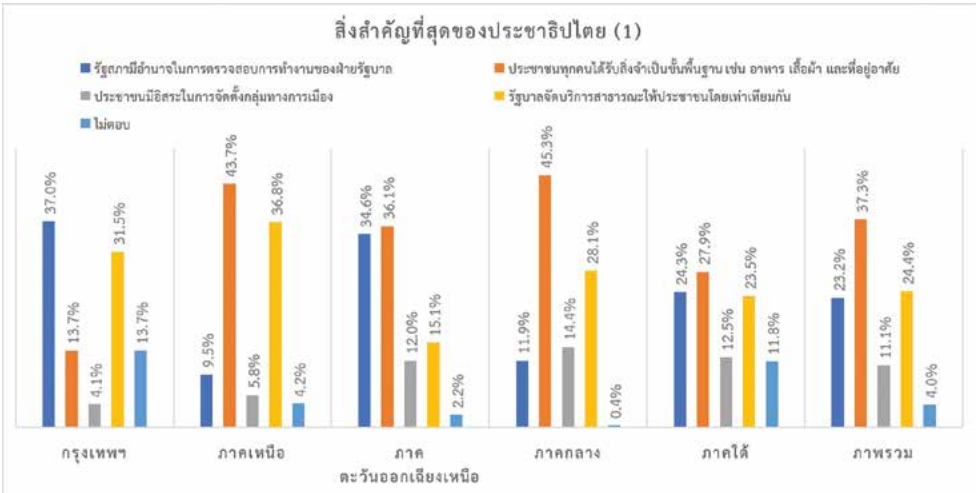
สิ่งสำคัญที่สุดของประชาธิปไตยคืออะไร?

1. เมื่อถามถึงสิ่งที่สำคัญที่สุดของประชาธิปไตยด้วยคำถามกลุ่มแรก โดยในกลุ่มของคำถามนี้ จะประกอบไปด้วยตัวเลือกที่หลากหลายมุมมองที่เป็นส่วนหนึ่งของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เช่น การตรวจสอบถ่วงดุลการทำงานของรัฐบาล สิทธิ เสรีภาพของประชาชน การได้รับการบริการสาธารณะอย่างเท่าเทียม ทั้งนี้ ในกลุ่มของคำถามนี้ประกอบไปด้วยตัวเลือกดังนี้

ตัวเลือกของคำตอบ

1. รัฐสภามีอำนาจในการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายรัฐบาล
2. ประชาชนทุกคนได้รับสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน เช่น อาหาร เสื้อผ้า และที่อยู่อาศัย
3. ประชาชนมีอิสระในการจัดตั้งกลุ่มทางการเมือง
4. รัฐบาลจัดบริการสาธารณะให้ประชาชนโดยเท่าเทียมกัน
5. ไม่ตอบ

จากตัวเลือกข้างต้น พบว่า ประชาชนโดยรวมของประเทศให้ความสำคัญกับการได้รับสิ่งจำเป็นพื้นฐาน เช่น อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย มากที่สุด คือ ร้อยละ 37.3 รองลงมา คือ การบริการสาธารณะให้ประชาชนโดยเท่าเทียมกัน ร้อยละ 24.4 รัฐสภามีอำนาจในการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายรัฐบาล ร้อยละ 23.2 ส่วนประเด็นที่ประชาชนเห็นว่าสำคัญน้อยที่สุดในกลุ่มนี้ คือ การที่ประชาชนมีอิสระในการจัดตั้งกลุ่มทางการเมือง ร้อยละ 11.1 ตามลำดับ

$$\chi^2 = 172.554, df 16, n = 1,200, p = <0.001$$

ภาพ 1 แสดงสิ่งสำคัญที่สุดของประชาธิปไตย (กลุ่มที่ 1) จำแนกตามภูมิภาค

เมื่อจำแนกรายภาค กรุงเทพฯ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการพัฒนาสูงสุด ประชาชนให้ความสำคัญกับการที่รัฐกลามีอำนาจในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลสูงสุดคือร้อยละ 37.0 รองลงมาคือการบริการสาธารณะที่เท่าเทียม ร้อยละ 31.5 และการได้รับสิ่งจำเป็นพื้นฐาน ร้อยละ 13.70 โดยการสนับสนุนให้มีการตั้งกลุ่มการเมืองมีเพียงร้อยละ 4.1 สะท้อนให้เห็นว่าคนกรุงเทพฯ ใส่ใจกับการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลมาก แต่ไม่ชอบการจัดตั้งกลุ่มการเมือง

ประชาชนภาคเหนือให้ความสำคัญกับการที่ประชาชนได้รับสิ่งจำเป็นพื้นฐานถึงร้อยละ 43.7 รองลงมาคือ การได้รับการบริการสาธารณะโดยเท่าเทียมกัน ร้อยละ 36.8

ขณะที่คนภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ความสำคัญกับการได้รับสิ่งจำเป็นพื้นฐานร้อยละ 36.1 และการตรวจสอบร้อยละ 34.6 รัฐบาลจัดบริการสาธารณะให้ประชาชนโดยเท่าเทียม ร้อยละ 15.1 และร้อยละ 12.0 ให้ความสำคัญกับการมีอิสระในการตั้งกลุ่มการเมือง

ส่วนภาคกลางให้ความสำคัญกับการได้รับสิ่งจำเป็นพื้นฐานร้อยละ 45.3 ซึ่งมากกว่า ประชาชนในภาคอื่น ๆ รองลงมาคือการบริการสาธารณสุขโดยเท่าเทียมกัน ร้อยละ 28.1 และการมีอิสระในการตั้งกลุ่มร้อยละ 14.40 การตรวจสอบ ร้อยละ 11.9 ตามลำดับ

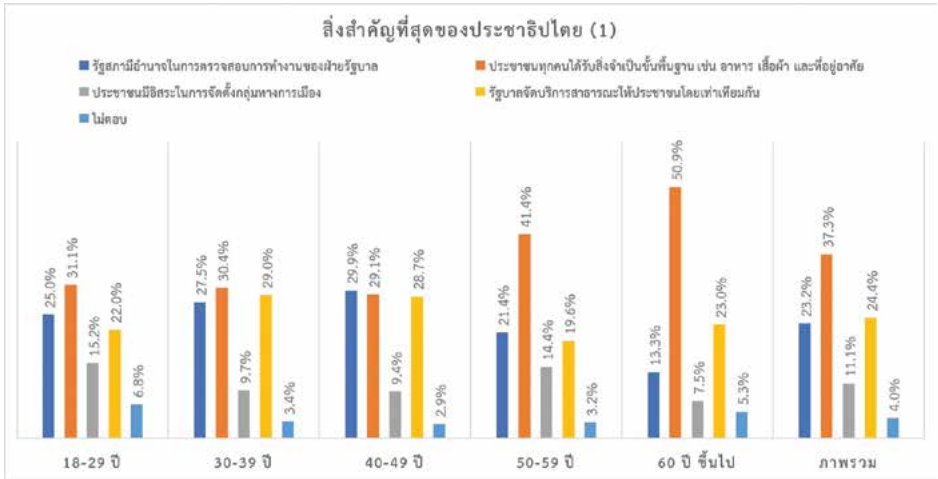
ความสนใจในเรื่องของประชาธิปไตยของคนภาคใต้ พบว่า ประชาชนชาวใต้ ให้ความสำคัญกับเรื่องของสิ่งจำเป็นพื้นฐาน การตรวจสอบโดยรัฐสภา และการบริการสาธารณสุขโดยเท่าเทียมกันแต่ไม่ต่างกันมากนัก คือในระดับร้อยละ 27.9 24.3 และ 23.5 ตามลำดับ และมีประชาชนร้อยละ 12.5 ให้ความสำคัญกับการมีอิสระในการตั้งกลุ่มการเมือง

เมื่อพิจารณาในกลุ่มคำถามเหล่านี้พบว่าคำถามที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพ ในการรวมกลุ่มประชาชนภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ให้ความสำคัญในประเด็นนี้มากกว่าประชาชนในภาคเหนือ และ กรุงเทพฯ

ส่วนเรื่องของการตรวจสอบนั้นคนกรุงเทพฯให้ความสำคัญสูงสุดมากกว่าภาคอื่นค่อนข้างมาก รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประชาชนประมาณหนึ่งในสามให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ หนึ่งในสี่ของคนใต้ให้ความสำคัญกับเรื่องตรวจสอบ ต่างจากคนในภาคกลางและภาคเหนือที่ประมาณ 1 ใน 10 ที่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้

ดังนั้น โดยภาพรวมจึงพบว่าเรื่องสิ่งจำเป็นพื้นฐานยังมีไม่ทั่วถึง ประชาชนจำนวนมากจึงยังให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มากกว่าเรื่องอื่น

เมื่อจำแนกตามกลุ่มอายุ โดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มอายุ 18-29 ปี กลุ่มอายุ 30-39 ปี กลุ่มอายุ 40-49 ปี กลุ่มอายุ 50-59 ปี และกลุ่มอายุ 60 ปี ขึ้นไป ผลการศึกษามีดังนี้

$$\chi^2 = 57.617, df 16, n = 1,200, p = 0.000$$

ภาพ 2 แสดงสิ่งสำคัญที่สุดของประชาชนไทย (กลุ่มที่ 1) จำแนกตามกลุ่มอายุ

จากภาพ 2 แสดงสิ่งสำคัญที่สุดของประชาชนไทย เมื่อพิจารณาในรายกลุ่มอายุ ผู้ตอบที่มีอายุระหว่าง 18 – 29 ปี มองว่าสิ่งสำคัญของประชาชนไทย คือ ประชาชนทุกคนได้รับสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน เช่น อาหาร เสื้อผ้า และที่อยู่อาศัย ร้อยละ 31.1 รองลงมา คือ รัฐสภามีอำนาจในการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายรัฐบาล ร้อยละ 25.0 รัฐบาลจัดบริการสาธารณะให้ประชาชนโดยเท่าเทียมกัน ร้อยละ 22.0 และ ประชาชนมีอิสระในการจัดตั้งกลุ่มทางการเมือง ร้อยละ 15.2 ตามลำดับ

กลุ่มอายุ 30 – 39 ปี มองว่าสิ่งสำคัญของประชาชนไทย คือ ประชาชนทุกคนได้รับสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน ร้อยละ 30.4 รองลงมา คือ รัฐบาลจัดบริการสาธารณะให้ประชาชนโดยเท่าเทียมกัน ร้อยละ 29.0 รัฐสภามีอำนาจในการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายรัฐบาล ร้อยละ 27.5 และ ประชาชนมีอิสระในการจัดตั้งกลุ่มทางการเมือง ร้อยละ 9.7 ตามลำดับ

กลุ่มอายุ 40 – 49 ปี มองว่าสิ่งสำคัญของประชาธิปไตยในแต่ละประเด็น มีความใกล้เคียงกัน อยู่ในช่วงระหว่างร้อยละ 28 – 29 อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่คนกลุ่มนี้เห็นว่าสำคัญน้อยที่สุดคือ ประชาชนมีอิสระในการจัดตั้งกลุ่มทางการเมือง ร้อยละ 9.4

กลุ่มอายุ 50 – 59 ปี มองว่าสิ่งสำคัญของประชาธิปไตย คือ ประชาชนทุกคนได้รับสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน ร้อยละ 41.4 รองลงมา คือ รัฐสภามีอำนาจในการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายรัฐบาล ร้อยละ 21.4 รัฐบาลจัดบริการสาธารณะให้ประชาชนโดยเท่าเทียมกัน ร้อยละ 19.6 และ ประชาชนมีอิสระในการจัดตั้งกลุ่มทางการเมือง ร้อยละ 14.1 ตามลำดับ

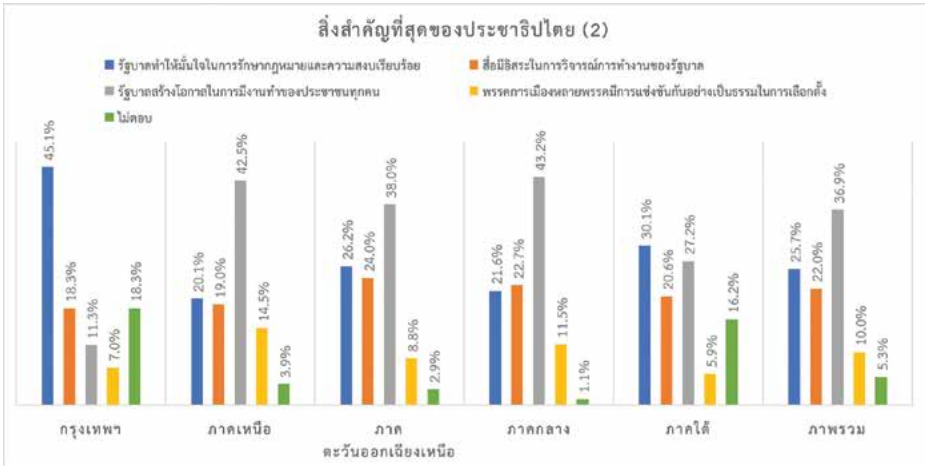
กลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป มองว่าสิ่งสำคัญของประชาธิปไตย คือ ประชาชนทุกคนได้รับสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน ร้อยละ 50.0 รองลงมา คือ รัฐบาลจัดบริการสาธารณะให้ประชาชนโดยเท่าเทียมกัน ร้อยละ 23.0 รัฐสภามีอำนาจในการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายรัฐบาล ร้อยละ 13.3 และ ประชาชนมีอิสระในการจัดตั้งกลุ่มทางการเมือง ร้อยละ 7.5 ซึ่งน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มอายุ

จะเห็นได้ว่า แต่ละกลุ่มอายุ (ยกเว้นกลุ่มคนอายุ 40 – 49 ปี) เห็นว่า “การที่ประชาชนได้รับสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน” เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด โดยค่อนข้างมีแนวโน้มยิ่งอายุมากจะยิ่งให้ความสำคัญกับประเด็นมากขึ้น

2. เมื่อพิจารณาถึงคำถามอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งประกอบไปด้วยเรื่องของการยึดหลักนิติธรรม คือ รัฐบาลทำให้มั่นใจในการรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อย และคำถามที่สะท้อนถึงเสรีภาพในการแสดงออก คือ สื่อมีอิสระในการวิจารณ์การทำงานของรัฐบาล คำถามอีกส่วนหนึ่งเป็นเรื่องของสิทธิ นั่นคือ การสร้างโอกาสในการมีงานทำของประชาชนทุกคน และคำถามที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในทางการเมืองโดยสะท้อนถึงการมีพรรคการเมืองหลายพรรคที่แข่งขันกันอย่างเป็นธรรมในการเลือกตั้ง

ตัวเลือกของคำตอบ

1. รัฐบาลทำให้มั่นใจในการรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อย
2. สื่อมีอิสระในการวิจารณ์การทำงานของรัฐบาล
3. รัฐบาลสร้างโอกาสในการมีงานทำของประชาชนทุกคน
4. พรรคการเมืองหลายพรรคมีการแข่งขันกันอย่างเป็นธรรมในการเลือกตั้ง
5. ไม่ตอบ

$$\chi^2 = 113.112, df 16, n = 1,200, p = <0.001$$

ภาพ 3 แสดงสิ่งสำคัญที่สุดของประชาชนไทย (กลุ่มที่ 2) จำแนกตามภูมิภาค

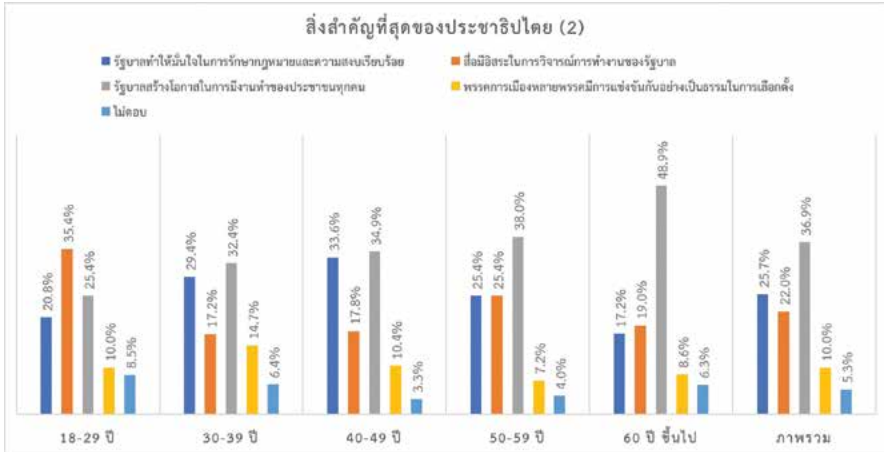
จากตัวเล็อกข้างต้น พบว่า ประชาชนโดยรวมของประเทศให้ความสำคัญกับการที่รัฐบาลสร้างโอกาสในการมีงานทำของประชาชนทุกคน ร้อยละ 36.9 รองลงมาคือ รัฐบาลทำให้มั่นใจในการรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อย ร้อยละ 25.7 สื่อมีอิสระในการวิจารณ์การทำงานของรัฐบาล ร้อยละ 22.0 และ พรรคการเมืองหลายพรรคมีการแข่งขันกันอย่างเป็นธรรมในการเลือกตั้ง ร้อยละ 10.0 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในรายภาค พบว่า คนกรุงเทพฯ ให้ความสำคัญกับการยึดมั่นในหลักนิติธรรมมากที่สุด นั่นคือ **การรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อย** โดยกรุงเทพฯ เกือบครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 45.1 ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้เป็นลำดับแรก สูงกว่าเรื่องอื่น ๆ มากทีเดียว รองลงมาจึงเป็นประชาชนในภาคใต้ ซึ่งเกือบหนึ่งในสามของคนภาคใต้ให้ความสำคัญกับการรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อย นั่นคือ ร้อยละ 30.1 ของคนไทยให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ รองลงมา คือ คนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 26.2 ภาคกลาง ร้อยละ 21.6 และคนภาคเหนือ ร้อยละ 20.1

สำหรับเรื่องของ**อิสระของสื่อในการวิจารณ์รัฐ**นั้น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 24 ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้เป็นลำดับแรก รองลงมา คือ ภาคกลาง ร้อยละ 22.7 ภาคใต้ร้อยละ 20.6 ภาคเหนือ ร้อยละ 19.0 และคนกรุงเทพฯ ร้อยละ 18.3 ตามลำดับ

ที่น่าสนใจก็คือ ร้อยละ 43.2 ของคนในภาคกลาง ร้อยละ 42.5 ของคนในภาคเหนือ ร้อยละ 38.0 ของคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และร้อยละ 27.2 ของคนในภาคใต้ เน้นไปในเรื่องของการ**สร้างโอกาสในการมีงานทำ**

ส่วนภาคที่มีแนวคิดเรื่องของการ**ให้มีพรรคการเมืองหลายพรรคแข่งขันกันอย่างเป็นธรรมในการเลือกตั้ง**สูงสุด คือ ภาคเหนือ โดยมีประชาชนร้อยละ 14.5 ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้รองลงมา คือ ประชาชนในภาคกลาง ร้อยละ 11.5 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 8.8 ภาคใต้ร้อยละ 5.9 และคนกรุงเทพฯ ร้อยละ 7.0 ตามลำดับ

$$\chi^2 = 59.204, df 16, n = 1,200, p = 0.000$$

ภาพ 4 แสดงสิ่งสำคัญที่สุดของประชาธิปไตย (กลุ่มที่ 2) จำแนกตามกลุ่มอายุ

จากภาพ 4 แสดงสิ่งสำคัญที่สุดของประชาธิปไตย เมื่อพิจารณาในรายกลุ่มอายุ ผู้ตอบที่มีอายุระหว่าง 18 – 29 ปี มองว่าสิ่งสำคัญของประชาธิปไตย คือ สื่อมีอิสระในการวิจารณ์การทำงานของรัฐบาล 35.4 รองลงมา คือ รัฐบาลสร้างโอกาสในการมีงานทำของประชาชนทุกคน ร้อยละ 25.4 รัฐบาลทำให้มั่นใจในการรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อย ร้อยละ 20.8 และ พรรคการเมืองหลายพรรคมีการแข่งขันกันอย่างเป็นธรรมในการเลือกตั้ง ร้อยละ 10.0 ตามลำดับ

กลุ่มอายุ 30 – 39 ปี มองว่าสิ่งสำคัญของประชาธิปไตย คือ รัฐบาลสร้างโอกาสในการมีงานทำของประชาชนทุกคน ร้อยละ 32.4 รองลงมา คือ รัฐบาลทำให้มั่นใจในการรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อย ร้อยละ 29.4 สื่อมีอิสระในการวิจารณ์การทำงานของรัฐบาล ร้อยละ 17.2 และ พรรคการเมืองหลายพรรคมีการแข่งขันกันอย่างเป็นธรรมในการเลือกตั้ง ร้อยละ 14.7 ตามลำดับ

กลุ่มอายุ 40 – 49 ปี มองว่าสิ่งสำคัญของประชาธิปไตย คือ รัฐบาลสร้างโอกาสในการมีงานทำของประชาชนทุกคน ร้อยละ 34.9 รองลงมา คือ รัฐบาลทำให้มั่นใจในการรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อย ร้อยละ 33.6 สීමืออิสระในการวิจารณ์การทำงานของรัฐบาล ร้อยละ 17.8 และ พรรคการเมืองหลายพรรคมีการแข่งขันกันอย่างเป็นธรรมในการเลือกตั้ง ร้อยละ 10.4 ตามลำดับ

กลุ่มอายุ 50 – 59 ปี มองว่าสิ่งสำคัญของประชาธิปไตย คือ รัฐบาลสร้างโอกาสในการมีงานทำของประชาชนทุกคน ร้อยละ 38.0 รองลงมา คือ รัฐบาลทำให้มั่นใจในการรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อย และ สීමืออิสระในการวิจารณ์การทำงานของรัฐบาล ร้อยละ 25.4 เท่ากัน สุดท้าย คือ พรรคการเมืองหลายพรรคมีการแข่งขันกันอย่างเป็นธรรมในการเลือกตั้ง ร้อยละ 7.2 ตามลำดับ

กลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป มองว่าสิ่งสำคัญของประชาธิปไตย คือ รัฐบาลสร้างโอกาสในการมีงานทำของประชาชนทุกคน ร้อยละ 48.9 รองลงมา คือ สීමืออิสระในการวิจารณ์การทำงานของรัฐบาล ร้อยละ 19.0 รัฐบาลทำให้มั่นใจในการรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อย ร้อยละ 17.2 และ พรรคการเมืองหลายพรรคมีการแข่งขันกันอย่างเป็นธรรมในการเลือกตั้ง ร้อยละ 8.6 ตามลำดับ

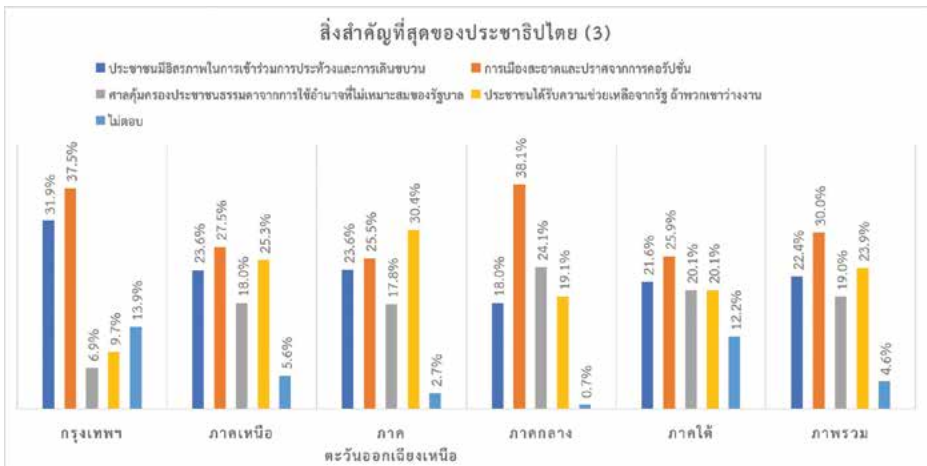
ทั้งนี้ ทุกกลุ่มอายุเห็นว่า “รัฐบาลสร้างโอกาสในการมีงานทำของประชาชนทุกคน” นั้นเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด โดยพบว่ายิ่งอายุมากจะยิ่งให้ความสำคัญกับการมีโอกาสในการทำงานมากขึ้น ยกเว้นกลุ่มคนอายุ 18 – 29 ปี ที่ให้ความสำคัญกับการสීමืออิสระในการวิจารณ์การทำงานของรัฐบาลมากที่สุด

3. คำถามอีกกลุ่มหนึ่ง เป็นคำถามที่สะท้อนถึงการมีส่วนร่วมในทางการเมืองที่ไม่ได้ทำกันทั่วไป แต่มีการกระทำเมื่อไม่สามารถที่จะใช้การมีส่วนร่วมในทางการเมืองในรูปแบบปกติได้กับการแก้ปัญหาการทุจริตตลอดจนเรื่องของการยึดมั่นในหลักนิติธรรมโดยผ่านกระบวนการทางศาล และคำถามที่ทำให้ประชาชนคิดมากขึ้นเมื่อต้องเปรียบเทียบกับคำถามเรื่องของการช่วยเหลือจากรัฐ

โดยประกอบด้วยประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพ ในเรื่องของอิสรภาพในการเข้าร่วม การประท้วงในดินชบวน เรื่องของการเมืองสะอาดปราศจากการคอร์รัปชัน เรื่อง การคุ้มครองประชาชนธรรมดาจากการใช้อำนาจที่ไม่เหมาะสม และตัวเลือกสุดท้าย คือประชาชนได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ ถ้าพวกเขาว่างงาน

ตัวเลือกของคำตอบ

1. ประชาชนมีอิสรภาพในการเข้าร่วมการประท้วงและการเดินขบวน
2. การเมืองสะอาดและปราศจากการคอร์รัปชัน
3. ศาลคุ้มครองประชาชนธรรมดาจากการใช้อำนาจที่ไม่เหมาะสมของรัฐบาล
4. ประชาชนได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ถ้าพวกเขาว่างงาน
5. ไม่ตอบ

$$\chi^2 = 87.479, df 16, n = 1,200, p = <0.001$$

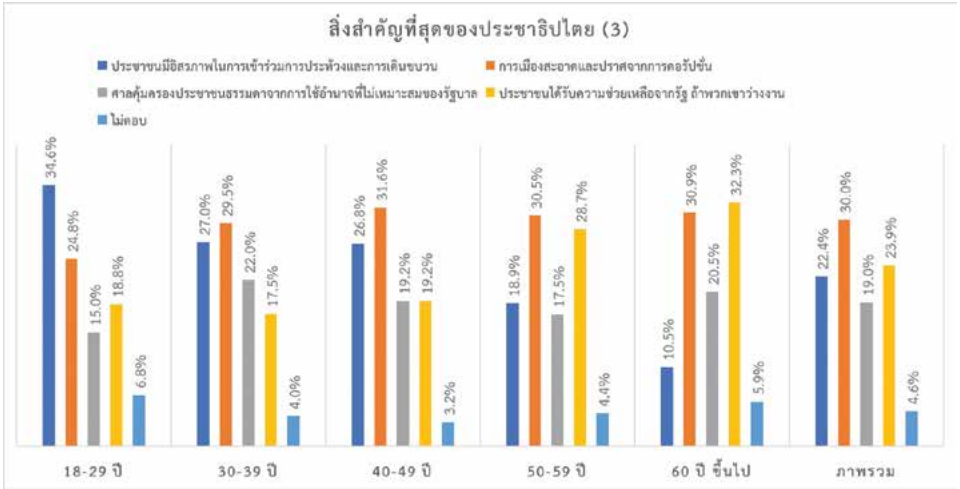
ภาพ 5 แสดงสิ่งสำคัญที่สุดของประชาชนไทย (กลุ่มที่ 3) จำแนกตามภูมิภาค

ผลการศึกษาโดยภาพรวมพบว่า ประชาชนทั้งประเทศ ร้อยละ 1 ใน 3 ให้ความสำคัญกับหลักนิติธรรม นั่นคือการคุ้มครองโดยศาล ซึ่งคนธรรมดา ก็จะได้รับคุ้มครองจากศาลจากการใช้อำนาจที่ไม่เหมาะสมของรัฐบาลได้ ที่น่าสนใจก็ประชาชนเลือกคำตอบนี้มากกว่าคำตอบอื่น คำตอบที่รองลงมาก็คือ อีสรภาพในการประท้วง ประมาณ 1 ใน 4 และการเมืองสะอาดและปราศจากคอร์รัปชัน ร้อยละ 22.0 โดยมีเพียงร้อยละ 10 ที่ตอบว่าให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือจากรัฐ

ข้อนี้สะท้อนให้เห็นถึงความก้าวหน้าของความคิดที่เป็นประชาธิปไตย ของประชาชนชาวไทยที่มีความหวังกับหลักนิติธรรม โดยเฉพาะการได้รับความ เป็นธรรมจากกลไกทางศาล รองลงมาคือ ความคาดหวังที่จะสามารถ มีส่วนร่วมในทางการเมืองด้วยรูปแบบอื่น ๆ และเห็นการเมืองที่สะอาด

เมื่อพิจารณารายภูมิภาค และในรายประเด็นว่าประชาชนในภูมิภาคไหน ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในทางการเมืองในรูปแบบอื่น นั่นคือ อีสรภาพ ในการเข้าร่วมประท้วงหรือเดินขบวนสูงสุด ได้แก่ ประชาชนในกรุงเทพฯ ร้อยละ 31.9 ประชาชนในภาคเหนือ ร้อยละ 23.6 และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 23.6 ภาคใต้ ร้อยละ 21.6 และภาคกลาง ร้อยละ 18.0 ซึ่งเห็นได้ว่าประชาชน ในกรุงเทพมหานครให้ความสำคัญกับอีสรภาพในการเข้าร่วมการประท้วงสูงสุด

แต่เมื่อเทียบกับลักษณะอื่นของประชาธิปไตย คนกรุงเทพฯ ก็ยังให้ ความสำคัญกับการมีการเมืองที่สะอาดปราศจากคอร์รัปชันสูงกว่าประเด็นอื่น นั่นคือ ร้อยละ 37.5 ของประชาชนกรุงเทพฯ ให้ความสำคัญกับการเมืองสะอาด นอกจากนี้ เรื่องของการเมืองสะอาดนั้นประชาชนในภาคกลางก็ให้ความสำคัญ กับเรื่องนี้สูงสุด มากกว่าทางเลือกอื่น ๆ และสูงกว่าประชาชนในภาคอื่น ๆ ด้วย เช่นกัน โดยคิดเป็นร้อยละ 38.1 ของคนภาคกลางที่ให้ความสำคัญกับเรื่องของการมีการเมืองสะอาด ขณะที่ร้อยละ 37.5 ของกรุงเทพฯ ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ นอกจากนี้ยังมีร้อยละ 27.5 ของภาคเหนือ ร้อยละ 25.9 ในภาคใต้ ร้อยละ 25.5 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ตอบข้อนี้

$$\chi^2 = 52.167, df 16, n = 1,200, p = 0.000$$

ภาพ 6 แสดงสิ่งสำคัญที่สุดของประชาติปไตย (กลุ่มที่ 3) จำแนกตามกลุ่มอายุ

จากภาพ 6 แสดงสิ่งสำคัญที่สุดของประชาติปไตย เมื่อพิจารณาในรายกลุ่มอายุ ผู้ตอบที่มีอายุระหว่าง 18 – 29 ปี มองว่าสิ่งสำคัญของประชาติปไตย คือ ประชาชนมีอิสรภาพในการเข้าร่วมการประท้วงและการเดินขบวน ร้อยละ 34.6 รองลงมา คือ การเมืองสะอาดและปราศจากการคอร์รัปชัน ร้อยละ 24.8 ประชาชนได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ถ้าพวกเขาว่างงาน ร้อยละ 18.8 และ ศาลคุ้มครองประชาชนธรรมดาจากการใช้อำนาจที่ไม่เหมาะสมของรัฐบาล ร้อยละ 15.6 ตามลำดับ

กลุ่มอายุ 30 – 39 ปี มองว่าสิ่งสำคัญของประชาติปไตย คือ การเมืองสะอาดและปราศจากการคอร์รัปชัน ร้อยละ 29.5 รองลงมา คือ ประชาชนมีอิสรภาพในการเข้าร่วมการประท้วงและการเดินขบวน ร้อยละ 27.0 ศาลคุ้มครองประชาชนธรรมดาจากการใช้อำนาจที่ไม่เหมาะสมของรัฐบาล ร้อยละ 22.0 และ ประชาชนได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ถ้าพวกเขาว่างงาน ร้อยละ 17.5 ตามลำดับ

กลุ่มอายุ 40 – 49 ปี มองว่าสิ่งสำคัญของประชาธิปไตย คือ การเมืองสะอาด และปราศจากการคอร์รัปชัน ร้อยละ 31.6 รองลงมา คือ ประชาชนมีอิสรภาพ ในการเข้าร่วมการประท้วงและการเดินขบวน ร้อยละ 26.8 ศาสคัมครองประชาชน ธรรมดาจากการใช้อำนาจที่ไม่เหมาะสมของรัฐบาล และ ประชาชนได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ถ้าพวกเขาว่างงาน ร้อยละ 19.2 เท่ากัน

กลุ่มอายุ 50 – 59 ปี มองว่าสิ่งสำคัญของประชาธิปไตย คือ การเมือง สะอาดและปราศจากการคอร์รัปชัน ร้อยละ 30.5 รองลงมา คือ ประชาชน ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ถ้าพวกเขาว่างงาน ร้อยละ 28.7 ประชาชนมีอิสรภาพ ในการเข้าร่วมการประท้วงและการเดินขบวน ร้อยละ 18.9 ศาสคัมครองประชาชน ธรรมดาจากการใช้อำนาจที่ไม่เหมาะสมของรัฐบาล ร้อยละ 17.5 และ ตามลำดับ

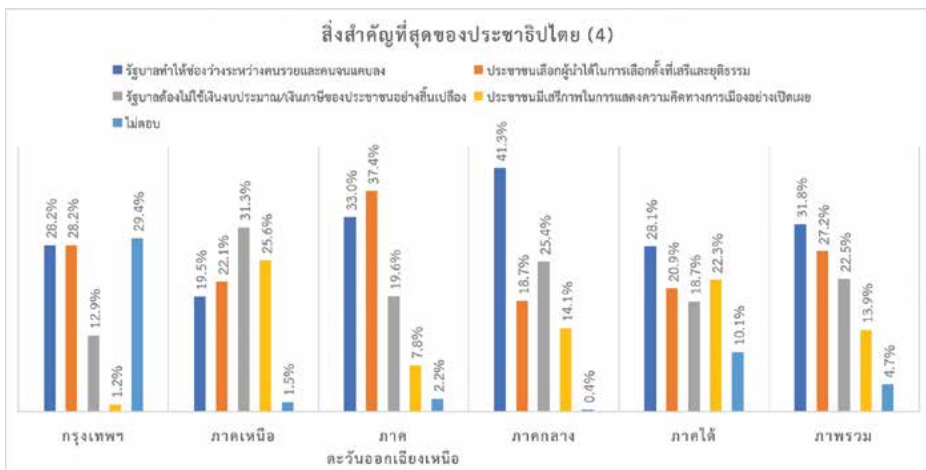
กลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป มองว่าสิ่งสำคัญของประชาธิปไตย คือ ประชาชน ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ถ้าพวกเขาว่างงาน ร้อยละ 32.3 รองลงมา คือ การเมือง สะอาดและปราศจากการคอร์รัปชัน ร้อยละ 30.9 ศาสคัมครองประชาชนธรรมดา จากการใช้อำนาจที่ไม่เหมาะสมของรัฐบาล ร้อยละ 20.5 และ ประชาชนมีอิสรภาพ ในการเข้าร่วมการประท้วงและการเดินขบวน ร้อยละ 10.5 และ ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า คนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการเมืองที่ปราศจากคอร์รัปชัน เป็นอันดับแรก อีกทั้ง ผู้ที่มีอายุเกินวัยกลางคนเป็นต้นไปจะมีความห่วงกังวล ในเรื่องของการไม่มีงานทำมากกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ นอกจากนี้ ผู้ตอบใน วัยเยาวชน หรือ กลุ่มคนทำงานตอนต้นจะให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม ทางการเมืองผ่านการประท้วงและเดินถนนว่าเป็นอีกคุณลักษณะหนึ่งของ ประชาธิปไตย

4. ชุดของคำถามสุดท้าย เป็นการถามถึงเรื่องของการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ การยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาลบนพื้นฐานของการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า การมีส่วนร่วมในการเลือกผู้นำผ่านการเลือกตั้งและเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมือง

ตัวเลือกของคำตอบ

1. รัฐบาลทำให้ช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจนแคบลง
2. ประชาชนเลือกผู้นำได้ในการเลือกตั้งที่เสรีและยุติธรรม
3. รัฐบาลต้องไม่ใช้เงินงบประมาณ/เงินภาษีของประชาชนอย่างสิ้นเปลือง
4. ประชาชนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างเปิดเผย
5. ไม่ตอบ

$$\chi^2 = 247.201, df 16, n = 1,200, p = <0.001$$

ภาพ 7 แสดงสิ่งสำคัญที่สุดของประชาชนไทย (กลุ่มที่ 4) จำแนกตามภาค

ผลการศึกษา พบว่า เรื่องของแนวคิดให้รัฐบาลต้องทำให้ช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจนแคบลงเป็นประเด็นที่ประชาชนให้ความสำคัญมากที่สุด โดยประชาชนในภาพรวม 1 ใน 3 ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ รองลงมาถึงจะเป็นเรื่องของการได้ผู้นำจากการเลือกตั้ง การใช้งบประมาณที่คุ้มค่าและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ตามลำดับ นั้นแสดงให้เห็นว่าเมื่อให้ประชาชนเห็นว่ารัฐควรแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำก่อน ซึ่งถือว่ามีคามจำเป็นมากที่สุด จากนั้นจึงเป็นเรื่องของการเลือกตั้งที่สุจริต

เมื่อพิจารณารายภาคที่น่าสนใจ คือ แนวคิดในการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำหรือลดช่องว่างระหว่างคนรวยคนจนนั้น ภาคกลาง ร้อยละ 41.3 ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มาก และสูงกว่าประชาชนในภาคอื่น ส่วนประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกลับให้ความสำคัญกับการเลือกผู้นำในการเลือกตั้งที่เสรีและยุติธรรม ร้อยละ 37.4 และสูงกว่าประชาชนในภาคอื่น ขณะที่ประชาชนในภาคเหนือให้ความสำคัญกับเรื่องความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณสูงกว่าภาคอื่นและสูงที่สุดในจำนวนทางเลือกอื่นของประชาธิปไตยในกลุ่มนี้ที่ให้ชาวเหนือเลือก

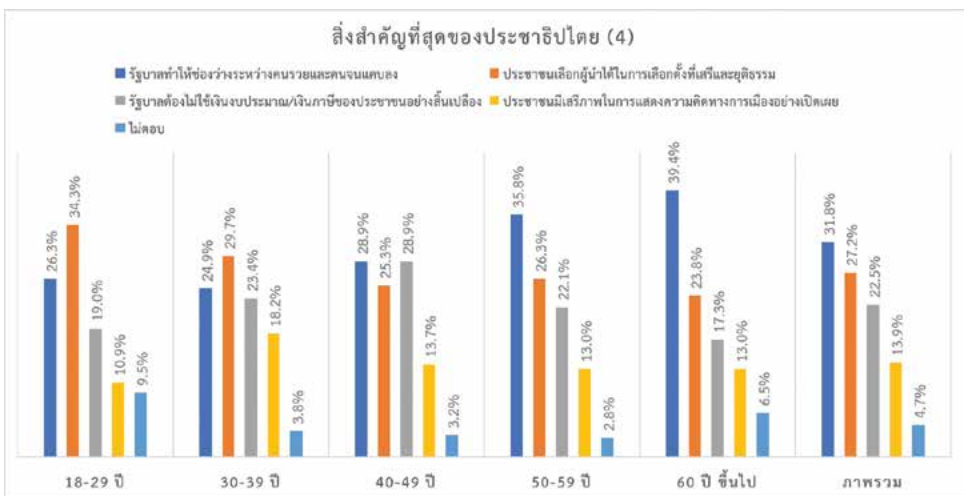
ที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งก็คือ คนกรุงเทพฯ ให้ความสำคัญกับเรื่องของการลดช่องว่างระหว่างคนรวย คนจนและการเลือกตั้งเท่ากันคือ ร้อยละ 28.2 รองลงมาจึงเป็นการใช้งบประมาณที่คุ้มค่า และมีเพียงร้อยละ 1.2 เท่านั้นที่ให้ความสำคัญกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างเปิดเผย

ส่วนคนในภาคเหนือให้ความสำคัญกับการใช้งบประมาณที่คุ้มค่าสูงที่สุด รองลงมาจึงเป็นเรื่องของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และเลือกผู้นำโดยสุจริต ส่วนลำดับสุดท้ายที่ประชาชนในภาคเหนือเลือก ก็คือการลดช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจน แสดงให้เห็นว่าเมื่อขอให้ตัดสินใจเลือกในทางเลือกที่มีหลากหลาย ประชาชนในภาคเหนือเห็นว่าเรื่องของความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณสำคัญมากกว่าเรื่องอื่น

สำหรับประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งผู้นำอย่างเสรีสูงสุด รองลงมาจึงเป็นเรื่องของการลดช่องว่างระหว่างคนรวยคนจน และการใช้งบประมาณที่คุ้มค่า มีเพียงร้อยละ 7.8 ที่เห็นว่าควรให้ความสำคัญกับประชาชนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย

ขณะที่ภาคกลางให้ความสำคัญกับการลดช่องว่างระหว่างคนรวยคนจนมากถึงร้อยละ 41.3 รองลงมาจึงเป็นการคุ้มค่าในการใช้งบประมาณ ร้อยละ 25.4 การเลือกผู้นำที่สุจริต ร้อยละ 18.7 และ มีประชาชนภาคกลางร้อยละ 14.1 ให้ความสำคัญกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง

เมื่อถามถึงประชาชนในภาคใต้ พบว่า พวกเขาให้ความสำคัญกับการลดช่องว่างระหว่างคนรวยคนจนสูงสุด ร้อยละ 28.1 รองลงมาจึงเป็นเรื่องของการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองที่เปิดเผย และการเลือกผู้นำในการเลือกตั้งที่สุจริต และการใช้งบประมาณที่คุ้มค่า ตามลำดับ

$$\chi^2 = 39.254, df 16, n = 1,200, p = 0.001$$

ภาพ 8 แสดงสิ่งสำคัญที่สุดของประชาชนไทย (กลุ่มที่ 4) จำแนกตามกลุ่มอายุ

จากภาพ 8 แสดงสิ่งสำคัญที่สุดของประชาธิปไตย เมื่อพิจารณาในรายกลุ่มอายุ ผู้ตอบที่มีอายุระหว่าง 18 – 29 ปี มองว่าสิ่งสำคัญของประชาธิปไตย คือ ประชาชนเลือกผู้นำได้ในการเลือกตั้งที่เสรีและยุติธรรม ร้อยละ 34.3 รองลงมา คือ รัฐบาลทำให้ช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจนแคบลง ร้อยละ 26.3 รัฐบาลต้องไม่ใช้เงินงบประมาณ/เงินภาษีของประชาชนอย่างสิ้นเปลือง ร้อยละ 19.0 และประชาชนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างเปิดเผย ร้อยละ 10.9 ตามลำดับ

กลุ่มอายุ 30 – 39 ปี มองว่าสิ่งสำคัญของประชาธิปไตย คือ ประชาชนเลือกผู้นำได้ในการเลือกตั้งที่เสรีและยุติธรรม ร้อยละ 29.7 รองลงมา คือ รัฐบาลทำให้ช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจนแคบลง ร้อยละ 24.9 รัฐบาลต้องไม่ใช้เงินงบประมาณ/เงินภาษีของประชาชนอย่างสิ้นเปลือง ร้อยละ 23.4 และ ประชาชนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างเปิดเผย ร้อยละ 18.2 ตามลำดับ

กลุ่มอายุ 40 – 49 ปี มองว่าสิ่งสำคัญของประชาธิปไตย คือ รัฐบาลทำให้ช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจนแคบลง และรัฐบาลต้องไม่ใช้เงินงบประมาณ/เงินภาษีของประชาชนอย่างสิ้นเปลือง ร้อยละ 28.9 เท่ากัน รองลงมา คือ ประชาชนเลือกผู้นำได้ในการเลือกตั้งที่เสรีและยุติธรรม ร้อยละ 25.3 และ ประชาชนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างเปิดเผย ร้อยละ 13.7 ตามลำดับ

กลุ่มอายุ 50 – 59 ปี มองว่าสิ่งสำคัญของประชาธิปไตย คือ รัฐบาลทำให้ช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจนแคบลง ร้อยละ 35.8 รองลงมา คือ ประชาชนเลือกผู้นำได้ในการเลือกตั้งที่เสรีและยุติธรรม ร้อยละ 26.3 รัฐบาลต้องไม่ใช้เงินงบประมาณ/เงินภาษีของประชาชนอย่างสิ้นเปลือง ร้อยละ 22.1 และ ประชาชนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างเปิดเผย ร้อยละ 13.0 ตามลำดับ

กลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป มองว่าสิ่งสำคัญของประชาธิปไตย คือ รัฐบาลทำให้ช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจนแคบลง ร้อยละ 39.4 รองลงมา คือ ประชาชน

เลือกผู้นำได้ในการเลือกตั้งที่เสรีและยุติธรรม ร้อยละ 23.8 รัฐบาลต้องไม่ใช้เงินงบประมาณ/เงินภาษีของประชาชนอย่างสิ้นเปลือง ร้อยละ 17.3 และ ประชาชนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างเปิดเผย ร้อยละ 13.0 ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า ยังมีอายุมากขึ้น จะยังเห็นความสำคัญกับเรื่องความเหลื่อมล้ำในสังคม ในขณะที่กลุ่มเยาวชนจะให้ความสำคัญการเลือกตั้งที่เสรีและยุติธรรมมากกว่า

กล่าวโดยสรุป เมื่อนำแนวคิดทั้งหมดมาประมวลรวมกันเพื่อสะท้อนถึงสิ่งที่สำคัญของประชาธิปไตยในสายตาของคนภาคต่าง ๆ ก็ จะพบความแตกต่างอย่างชัดเจน โดยแต่ละภาค จะมีบริบทที่แตกต่างกัน และมองประชาธิปไตยแตกต่างกันอยู่บ้าง โดยสรุปและตามการจัดลำดับความสำคัญขององค์ประกอบของประชาธิปไตย ได้ดังนี้

ตาราง 1 แสดงการจัดลำดับความสำคัญขององค์ประกอบของประชาธิปไตย จำแนกตามภูมิภาค

กทม.	เหนือ	ตะวันออก เฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	ภาพรวม
รัฐบาล ทำให้ มั่นใจใน การรักษา กฎหมาย และ ความสงบ เรียบร้อย	ประชาชน ทุกคนได้รับ สิ่งจำเป็น ขั้นพื้นฐาน	ประชาชน เลือกผู้นำ ได้ในการ เลือกตั้ง ที่เสรีและ ยุติธรรม	ประชาชน ทุกคนได้รับ สิ่งจำเป็น ขั้นพื้นฐาน	รัฐบาล ทำให้ มั่นใจใน การรักษา กฎหมาย และ ความสงบ เรียบร้อย	ประชาชน ทุกคนได้รับ สิ่งจำเป็น ขั้นพื้นฐาน

กทม.	เหนือ	ตะวันออก เฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	ภาพรวม
รัฐสภามีอำนาจในการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายรัฐบาล	รัฐบาลสร้างโอกาสในการมีงานทำของประชาชนทุกคน	รัฐบาลสร้างโอกาสในการมีงานทำของประชาชนทุกคน	รัฐบาลสร้างโอกาสในการมีงานทำของประชาชนทุกคน	รัฐบาลทำให้ช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจนแคบลง	รัฐบาลสร้างโอกาสในการมีงานทำของประชาชนทุกคน
การเมืองสะอาดและปราศจากการคอร์รัปชัน	รัฐบาลต้องไม่ใช่เงินงบประมาณ/เงินภาษีของประชาชนอย่างสิ้นเปลือง	ประชาชนทุกคนได้รับสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน	รัฐบาลทำให้ช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจนแคบลง	ประชาชนทุกคนได้รับสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน	รัฐบาลทำให้ช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจนแคบลง
ประชาชนมีอิสรภาพในการเข้าร่วมการประท้วงและการเดินขบวน	การเมืองสะอาดและปราศจากการคอร์รัปชัน	ประชาชนได้รับความช่วยเหลือจากรัฐถ้าพวกเขาว่างงาน	การเมืองสะอาดและปราศจากการคอร์รัปชัน	การเมืองสะอาดและปราศจากการคอร์รัปชัน	ประชาชนเลือกผู้นำได้ในการเลือกตั้งที่เสรีและยุติธรรม

โดยสรุปคือ **คนในกรุงเทพมหานคร**ให้ความสำคัญกับการรักษาความสงบเรียบร้อยและการรักษากฎหมาย นั่นคือเห็นความสำคัญของหลักนิติธรรมสูงสุด และองค์ประกอบของประชาธิปไตยอีกประการหนึ่งที่คนกรุงเทพฯ ให้ความสำคัญก็คือ การตรวจสอบถ่วงดุลของรัฐสภา รองลงมาคือ การลดช่องว่างระหว่างคนรวยคนจน และการเลือกผู้นำในการเลือกตั้งที่เสรีและยุติธรรม

เมื่อพิจารณาถึงประเด็นที่**คนภาคเหนือ** ให้ความสำคัญมากที่สุดไปอยู่ที่ การได้รับสิ่งจำเป็นพื้นฐานซึ่งเกือบครึ่งของคนในภาคเหนือให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ รองลงมาจึงเป็นเรื่องของการสร้างโอกาสในการมีงานทำ การใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า และการเมืองที่สะอาดปราศจากคอร์รัปชันตามลำดับ

สำหรับประชาชนใน**ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** สิ่งสำคัญของประชาธิปไตยที่ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสนใจมากที่สุดก็คือ การเลือกผู้นำ ประชาชนสามารถเลือกผู้นำได้ในการเลือกตั้งที่เสรีและยุติธรรม รองลงมาคือ การสร้างโอกาสในการมีงานทำของประชาชนทุกคน การมีอิสระในการตั้งกลุ่มการเมือง และการได้รับการช่วยเหลือจากรัฐถ้าว่างงาน

สำหรับประชาชนใน**ภาคกลาง**นั้นความสำคัญที่สุดของประชาธิปไตยในสายตาของคนภาคกลาง ก็คือประชาชนทุกคนได้รับสิ่งจำเป็นพื้นฐาน รองลงมาคือ การสร้างโอกาสในการมีงานทำของประชาชนทุกคน การลดช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจน และการเมืองที่สะอาดปราศจากคอร์รัปชัน

สำหรับ**คนภาคใต้** ประชาธิปไตยในสายตาของคนภาคใต้คือรัฐบาลทำให้มั่นใจในการรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อย รองลงมาคือประชาชนเลือกผู้นำได้ในการเลือกตั้งที่เสรีและยุติธรรม ลำดับต่อมาคือประชาชนทุกคนได้รับสิ่งจำเป็นพื้นฐาน และการมีอิสระสะอาดปราศจากคอร์รัปชัน

ตาราง 2 แสดงการจัดลำดับความสำคัญขององค์ประกอบของประชาธิปไตย
จำแนกตามกลุ่มอายุ

18-29 ปี	30-39 ปี	40-49 ปี	50-59 ปี	60 ปี ขึ้นไป	ภาพรวม
สื่อมีอิสระ ในการ วิจารณ์ การทำงาน ของรัฐบาล	รัฐบาล สร้างโอกาส ในการมี งานทำของ ประชาชน ทุกคน	รัฐบาล สร้างโอกาส ในการมี งานทำของ ประชาชน ทุกคน	ประชาชน ทุกคนได้รับ สิ่งจำเป็น ขั้นพื้นฐาน	ประชาชน ทุกคนได้รับ สิ่งจำเป็น ขั้นพื้นฐาน	ประชาชน ทุกคนได้รับ สิ่งจำเป็น ขั้นพื้นฐาน
ประชาชน มีอิสรภาพ ในการเข้า ร่วมการ ประท้วง และการเดิน ขบวน	ประชาชน ทุกคนได้รับ สิ่งจำเป็น ขั้นพื้นฐาน	รัฐบาล ทำให้มั่นใจ ในการรักษา กฎหมาย และ ความสงบ เรียบร้อย	รัฐบาล สร้างโอกาส ในการมี งานทำของ ประชาชน ทุกคน	รัฐบาล สร้างโอกาส ในการมี งานทำของ ประชาชน ทุกคน	รัฐบาล สร้างโอกาส ในการมี งานทำของ ประชาชน ทุกคน
ประชาชน เลือกผู้นำได้ ในการ เลือกตั้ง ที่เสรีและ ยุติธรรม	ประชาชน เลือกผู้นำได้ ในการ เลือกตั้ง ที่เสรีและ ยุติธรรม	การเมือง สะอาด และ ปราศจาก การ คอร์รัปชัน	รัฐบาล ทำให้ช่องว่าง ระหว่าง คนรวย และคนจน แคบลง	รัฐบาล ทำให้ช่องว่าง ระหว่าง คนรวย และคนจน แคบลง	รัฐบาล ทำให้ช่องว่าง ระหว่าง คนรวย และคนจน แคบลง
ประชาชน ทุกคนได้รับ สิ่งจำเป็น ขั้นพื้นฐาน	การเมือง สะอาด และ ปราศจาก การ คอร์รัปชัน	รัฐสภา มีอำนาจ ในการตรวจ สอบการ ทำงานของ ฝ่ายรัฐบาล	การเมือง สะอาด และ ปราศจาก การ คอร์รัปชัน	ประชาชน ได้รับความ ช่วยเหลือ จากรัฐ ถ้าพวกเขา ว่างงาน	การเมือง สะอาด และ ปราศจาก การ คอร์รัปชัน

โดยสรุปคือ กลุ่มเยาวชน หรือ กลุ่มที่มีอายุระหว่าง 18 – 29 ปี จะมีลักษณะของความคิดก้าวหน้า เน้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เท่าเทียมและตรงไปตรงมา ในขณะที่กลุ่มของวัยทำงาน หรือ ช่วงอายุ 30 – 49 ปีนั้น จะเน้นไปที่โอกาสในการทำงานของประชาชนอย่างเท่าเทียม ส่วนกลุ่มวัยทำงานตอนปลายและผู้สูงอายุ หรือ ช่วงอายุ 50 ปีขึ้นไป มีความต้องการสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานของการดำรงชีวิต เช่น อาหาร เสื้อผ้า และที่อยู่อาศัย

จึงเห็นได้ว่าประชาธิปไตยเป็นคำที่มีความหมายที่กว้างและประชาชนมีมุมมองที่แตกต่างกันขึ้นกับบริบทของพื้นที่และความคาดหวังของพวกเขาอย่างไรก็ดี เป็นนิมิตหมายที่ดีที่ประชาชนยังเห็นความสำคัญของประชาธิปไตยรวมทั้งเข้าใจประชาธิปไตยทั้งในเชิงกระบวนการ สาธารณะและผลของประชาธิปไตย ประชาชนบางส่วนให้ความสำคัญกับกระบวนการมากกว่าผล แต่ประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งเห็นว่าผลของประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นกับประชาชนเป็นเรื่องสำคัญเพราะตราบไคที่ปากท้องยังหิว การยึดมั่นในประชาธิปไตยที่เน้นกระบวนการ และสาธารณะสำคัญของประชาธิปไตยก็ดูจะอ่อนด้อยลง

4.2) ทุนทางสังคม

4.2.1) วัตถุประสงค์ของประชาธิปไตย ผ่านความเชื่อมั่นต่อพรรคการเมืองในภาพรวม และ ประสบการณ์เกี่ยวกับการเลือกตั้ง

ในการเลือกตั้ง ปี 2566 มีหลายพรรคการเมือง ที่ประกาศชัดเจนถึงการจะส่งผู้สมัครในพื้นที่ต่าง ๆ รวมทั้งมีการลงพื้นที่หาเสียงกันแล้ว ตลอดจนมีพรรคการเมืองใหม่ ๆ เกิดขึ้น ชื่อของพรรคการเมืองที่ใกล้เคียงกัน จะเป็นเหตุให้ประชาชนสับสนหรือไม่ หรือพรรคการเมืองเดิมที่ประชาชนเคยเลือก ประชาชนรู้สึกอย่างไร ตลอดจนการทำงานของพรรคการเมืองที่ผ่านมาทำให้ประชาชน รู้สึกว่ามีความเชื่อมั่นต่อพรรคมากน้อยเพียงใด และในครั้งนี้ ก็จะเป็นเหตุให้ประชาชนต้องตัดสินใจว่า

จะดำเนินการอย่างไร ในวันที่พวกเขาต้องไปลงคะแนน นอกจากนี้ ความรู้สึกใกล้ชิดกับพรรคการเมืองที่พวกเขารู้จักในอดีตเป็นอย่างไร และคราวนี้เขาจะเปลี่ยนใจจากพรรคที่ใกล้ชิดไปยังพรรคอื่นหรือไม่ จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่จะศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงสถาบันการเมืองที่ยิ่งใหญ่ ที่มีมายาวนานคู่กับประวัติศาสตร์ ประชาธิปไตยของไทยก็คือ สถาบันพรรคการเมือง ซึ่งเป็นสถาบันการเมืองที่ตามทฤษฎีแล้วก็คือ เป็นที่รวมของคนที่มีอุดมการณ์เดียวกันที่จะเข้ามาทำงานทางการเมืองและส่งผู้สมัครเพื่อไปทำหน้าที่ในฝ่ายนิติบัญญัติในรัฐสภา และฝ่ายบริหารคือเป็นผู้บริหารประเทศ การศึกษานี้สะท้อนให้เห็นถึงผลงานของการทำงานของพรรคการเมืองในช่วงหลายทศวรรษ สะท้อนโดยการศึกษาคำเชื่อมั่นต่อพรรคการเมืองโดยภาพรวมมิได้ชี้ไปที่พรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง

จากการศึกษาของสถาบันพระปกเกล้าภายใต้ การทำงานวิจัย เพื่อวัดระดับประชาธิปไตยของเอเชีย (Asian Barometer) ซึ่งเป็นการสำรวจ ครั้งที่ 6 ในรอบ 20 ปี และเป็นการสำรวจโดยการเก็บข้อมูลจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศที่ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างตามความน่าจะเป็นจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งถือว่าเป็นการสุ่มตัวอย่างตามหลักสถิติที่สมบูรณ์ ในช่วงปลายปี 2565

ความเชื่อมั่นต่อพรรคการเมืองในภาพรวม

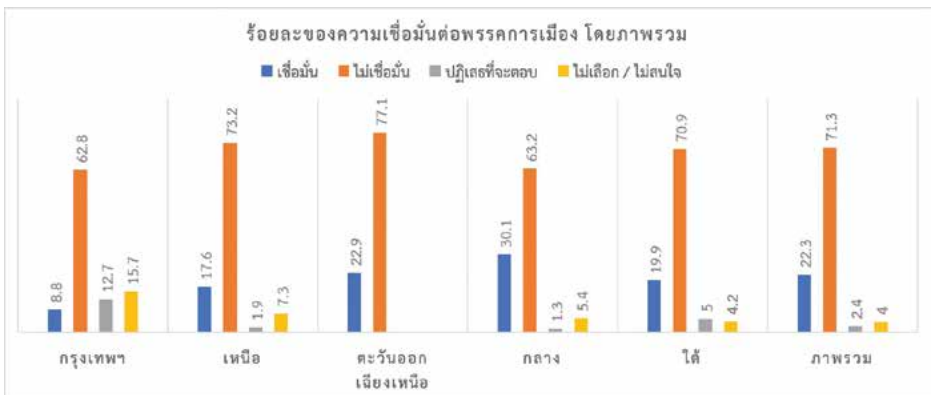
• ความเชื่อมั่นต่อพรรคการเมือง

ในส่วนนี้ เป็นการนำเสนอผลการศึกษาเรื่องความเชื่อมั่นต่อพรรคการเมืองโดยภาพรวม ซึ่งในการเสนอนี้จะรวมคำตอบ “เชื่อมั่นอย่างเต็มที่ และ ค่อนข้างเชื่อมั่น” เข้าด้วยกัน และรวมคำตอบ “ไม่เชื่อมั่นมากนัก และ ไม่เชื่อมั่นเลย” เข้าด้วยกันอีกกลุ่มหนึ่ง โดยจะนำเสนอผลจำแนกตามภูมิภาคและกลุ่มอายุ ผลการศึกษามีดังนี้

ตาราง 3 แสดงร้อยละของความเชื่อมั่นต่อพรรคการเมืองโดยภาพรวม
จำแนกตามภูมิภาค

ความเชื่อมั่น ต่อ พรรคการเมือง	กรุงเทพฯ	เหนือ	ตะวันออก เฉียง เหนือ	กลาง	ใต้	รวม
เชื่อมั่น	8.8	17.6	22.9	30.1	19.9	22.3
ไม่เชื่อมั่น	62.8	73.2	77.1	63.2	70.9	71.3
ปฏิเสธ ที่จะตอบ	12.7	1.9	-	1.3	5.0	2.4
ไม่เลือก / ไม่สนใจ	15.7	7.3	-	5.4	4.2	4.0

$\chi^2 = 207.778, df 24, n = 1,200, p = 0.001$

ภาพ 9 แสดงร้อยละของความเชื่อมั่นต่อพรรคการเมืองโดยภาพรวม
จำแนกตามภูมิภาค

เมื่อพิจารณาในรายภูมิภาค พบว่า ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนในภาคต่าง ๆ ต่อพรรคการเมืองโดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และภาคที่คนไทยมีความเชื่อมั่นพรรคการเมืองโดยรวมสูง คือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคเหนือ ตามลำดับ ส่วนพื้นที่ที่ประชาชนลังเลที่จะตอบสูงสุดคือ กทม. และ**คนภาคตะวันออกเฉียงเหนือชัดเจนมากในการเลือกตั้ง และคนส่วนหนึ่งของประเทศ ยังลังเลที่จะตอบ** โดยเมื่อถามถึง ความเชื่อมั่น ต่อพรรคการเมืองในภาพรวม คนไทยร้อยละ 22.3 ตอบว่ามีความเชื่อมั่น ในจำนวนนี้ มีตอบเชื่อมั่นมากเพียง ร้อยละ 2.1

คนกรุงเทพฯ เป็นพื้นที่ที่ประชาชน ยังไม่ตัดสินใจมากที่สุด ร้อยละ 62.8 ตอบว่า ไม่เชื่อมั่นพรรคการเมือง โดยในจำนวนนี้ มีถึง ร้อยละ 41.2 ที่ตอบว่า ไม่เชื่อมั่นเลย ขณะที่ร้อยละ 12.7 ตอบว่า ขอบปฏิเสธที่จะตอบ ในตอนนี้ และมีเพียง ร้อยละ 8.8 เท่านั้นที่บอกว่า มีความเชื่อมั่นพรรคการเมือง ในจำนวนนี้มีเพียงหนึ่งเปอร์เซ็นต์ที่บอกว่าเชื่อมั่นมาก สำหรับภาคเหนือเป็นภาคที่ยังไม่ตัดสินใจรองลงมาจาก กทม.

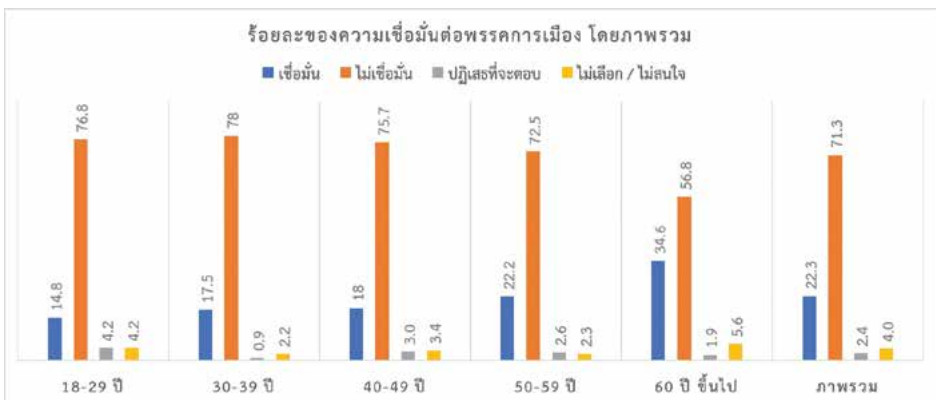
ที่น่าสนใจยิ่งกว่าก็คือ คนภาคตะวันออกเฉียงเหนือทุกคน สามารถตอบได้ว่าตนเองมีความเชื่อมั่นหรือไม่เชื่อมั่นต่อพรรคการเมืองโดยภาพรวม หรือไม่ และระดับของการตอบว่า ไม่เชื่อมั่นสูงที่สุด ส่วนคนภาคกลางกลับเป็นภาพที่มีความเชื่อมั่นในพรรคการเมืองในระดับสูงกว่าพื้นที่อื่น และมีจำนวนไม่มากที่ตอบว่า ยังไม่ตอบหรือยังลังเล

ตาราง 4 แสดงร้อยละของความเชื่อมั่นต่อพรรคการเมืองโดยภาพรวม
จำแนกตามกลุ่มอายุ

ความเชื่อมั่นต่อ พรรคการเมือง	18-29 ปี	30-39 ปี	40-49 ปี	50-59 ปี	60 ปี ขึ้นไป	รวม
เชื่อมั่น	14.8	17.5	18.0	22.2	34.6	22.3
ไม่เชื่อมั่น	76.8	78.0	75.7	72.5	56.8	71.3
ปฏิเสธที่จะตอบ	4.2	0.9	3.0	2.6	1.9	2.4
ไม่เลือก / ไม่สนใจ	4.2	2.2	3.4	2.3	5.6	4.0

$$\chi^2 = 71.304, df 24, n = 1,200, p = 0.000$$

ในภาพรวม ประชาชนไม่เชื่อมั่นต่อพรรคการเมือง คิดเป็นร้อยละ 71.3 ในขณะที่มีร้อยละ 22.3 ที่ให้ความเชื่อมั่น นอกนั้นยังถึงเลที่จะตอบร้อยละ 4.0 และปฏิเสธที่จะตอบร้อยละ 2.4 ตามลำดับ

ภาพ 10 แสดงร้อยละของความเชื่อมั่นต่อพรรคการเมืองโดยภาพรวม
จำแนกตามกลุ่มอายุ

เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอายุ พบว่า ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองในแต่ละกลุ่มอายุมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และโดยมากไม่เชื่อมั่นต่อพรรคการเมืองโดยภาพรวม ซึ่งมีประมาณ 3 ใน 4 ของผู้ตอบในแต่ละกลุ่มอายุ ในขณะที่กลุ่มที่มีความเชื่อมั่นต่อพรรคการเมืองมากที่สุดคือ กลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 34.6 รองลงมา คือ กลุ่มอายุ 50 - 59 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.2 กลุ่มอายุ 40 - 49 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.0 กลุ่มอายุ 30 - 39 ปี คิดเป็นร้อยละ 17.5 และกลุ่มที่มีความเชื่อมั่นต่อพรรคการเมืองน้อยที่สุดคือ กลุ่มอายุ 18 - 29 ปี ซึ่งมีเพียงร้อยละ 14.8 นอกจากนี้ กลุ่มคนอายุ 60 ปีขึ้นไปก็ยังเป็นกลุ่มที่มีความไม่แน่ใจว่าตนเองมีความเชื่อมั่นต่อพรรคการเมืองหรือไม่

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่า ยิ่งผู้ตอบมีอายุที่น้อยลง จะยังมีความเชื่อมั่นต่อพรรคการเมืองน้อยลงตามไปด้วย

• ความใกล้ชิดกับพรรคการเมือง

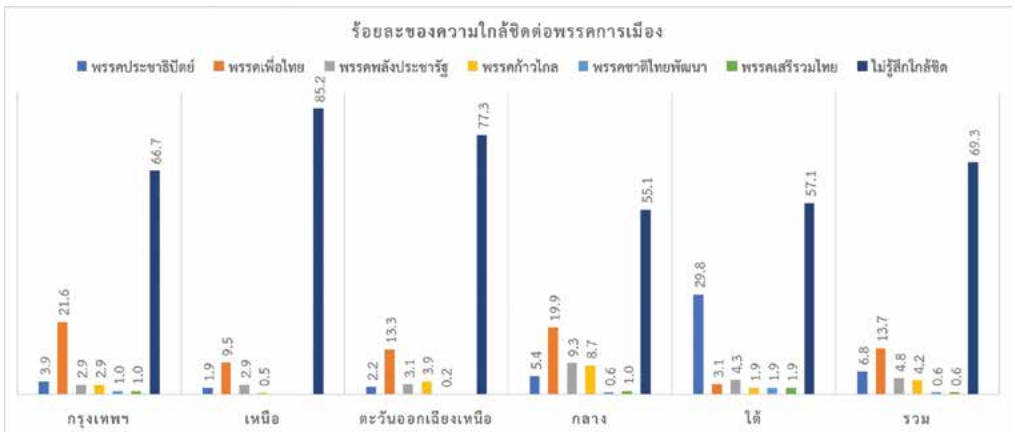
ในส่วนนี้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงการสนับสนุนชั่วคราวทางการเมือง หรือ Partisanship ของประชาชน โดยได้สอบถามถึงความรู้สึกใกล้ชิดกับพรรคการเมืองมากที่สุดเพียงหนึ่งพรรค โดยจะนำเสนอผลจำแนกตามภูมิภาคและกลุ่มอายุ ผลการศึกษามีดังนี้

ตาราง 5 แสดงร้อยละของความใกล้ชิดกับพรรคการเมืองโดยภาพรวม จำแนกตามภูมิภาค

พรรคการเมือง	กรุงเทพฯ	เหนือ	ตะวันออก เฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	รวม
พรรค ประชาธิปัตย์	3.9	1.9	2.2	5.4	29.8	6.8

พรรคการเมือง	กรุงเทพฯ	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	รวม
พรรคเพื่อไทย	21.6	9.5	13.3	19.9	3.1	13.7
พรรคพลังประชาชนรัฐ	2.9	2.9	3.1	9.3	4.3	4.8
พรรคก้าวไกล	2.9	0.5	3.9	8.7	1.9	4.2
พรรคชาติไทยพัฒนา	1.0	-	0.2	0.6	1.9	0.6
พรรคเสรีรวมไทย	1.0	-	-	1.0	1.9	0.6
ไม่รู้สีกใกล้ชิด	66.7	85.2	77.3	55.1	57.1	69.3

$$\chi^2 = 259.07, df 24, n = 1,200, p = 0.000$$

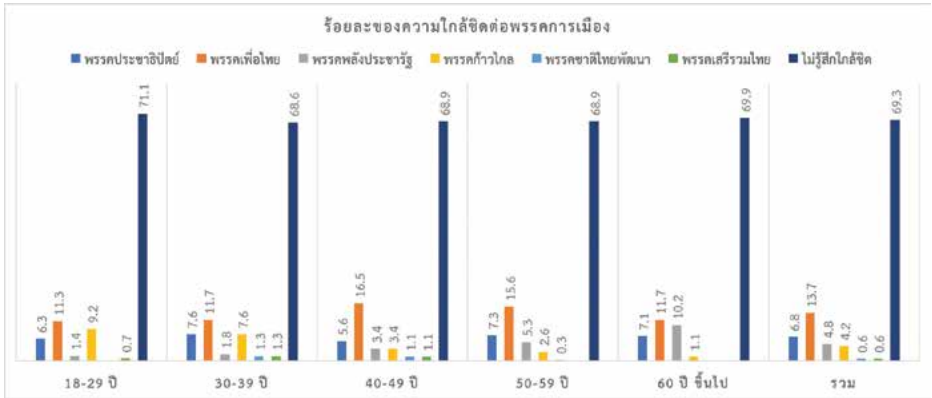
ภาพ 11 แสดงร้อยละของความใกล้ชิดต่อพรรคการเมือง จำแนกตามภูมิภาค

จากตาราง 5 และภาพ 11 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบในแต่ละภูมิภาคมีความใกล้ชิดกับพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหรือไม่ ซึ่งจะเห็นได้ว่า โดยส่วนใหญ่ตอบว่าไม่มีความรู้สึกใกล้ชิดกับพรรคใดเป็นพิเศษ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในรายภาค คนกรุงเทพฯจะรู้สึกใกล้ชิดกับพรรคเพื่อไทยมากกว่าพรรคอื่น ๆ และมากกว่าภูมิภาคอื่น ๆ รองลงมา คือ ภาคกลางที่รู้สึกใกล้ชิดกับพรรคเพื่อไทยเช่นกัน ในขณะที่ผู้ตอบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ ซึ่งหากพิจารณาถึงอดีต อาจกล่าวได้ว่าเป็นภาคที่เป็นฐานเสียงของพรรคเพื่อไทยก็ได้ ส่วนภาคใต้ก็ยังคงพบว่ามี ความใกล้ชิดกับพรรคประชาธิปัตย์มากที่สุด

ตาราง 6 แสดงร้อยละของความใกล้ชิดพรรคการเมืองโดยภาพรวม จำแนกตามกลุ่มอายุ

พรรคการเมือง	18-29 ปี	30-39 ปี	40-49 ปี	50-59 ปี	60 ปีขึ้นไป	รวม
พรรคประชาธิปัตย์	6.3	7.6	5.6	7.3	7.1	6.8
พรรคเพื่อไทย	11.3	11.7	16.5	15.6	11.7	13.7
พรรคพลังประชาชน	1.4	1.8	3.4	5.3	10.2	4.8
พรรคก้าวไกล	9.2	7.6	3.4	2.6	1.1	4.2
พรรคชาติไทยพัฒนา	-	1.3	1.1	0.3	-	0.6
พรรคเสรีรวมไทย	0.7	1.3	1.1	-	-	0.6
ไม่รู้สึกใกล้ชิด	71.1	68.6	68.9	68.9	69.9	69.3

$$\chi^2 = 66.054, df 24, n = 1,200, p = 0.000$$

ภาพ 12 แสดงร้อยละของความใกล้ชิดต่อพรครการเมือง จำแนกตามกลุ่มอายุ

เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอายุ พบว่า ความใกล้ชิดต่อพรครการเมืองในแต่ละกลุ่มอายุมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม ก็ยังพบว่าในแต่ละกลุ่มอายุมีสัดส่วนของผู้ที่คิดว่าตนเองไม่รู้สึกใกล้ชิดกับพรครการเมืองใด ๆ ทั้งนี้ กลุ่มอายุ 18 – 29 ปี มีความรู้สึกใกล้ชิดกับพรรคเพื่อไทยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 11.3 รองลงมา คือ พรรคก้าวไกล ร้อยละ 9.2 พรรคประชาธิปัตย์ ร้อยละ 6.3 และพรรคพลังประชาชน ร้อยละ 1.4 ในขณะที่พรรคเสรีรวมไทยมีเพียง ร้อยละ 0.7

สำหรับกลุ่มอายุ 30 – 39 ปี ค่อนข้างมีความสอดคล้องกับกลุ่มเยาวชน โดยความรู้สึกใกล้ชิดกับพรรคเพื่อไทยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 11.7 รองลงมา คือ พรรคก้าวไกล และ พรรคประชาธิปัตย์ ร้อยละ 7.6 พรรคพลังประชาชน ร้อยละ 1.8 และพรรคชาติไทยพัฒนา และ พรรคเสรีรวมไทย มีร้อยละ 1.3 เท่ากัน

กลุ่มอายุ 40 – 49 ปี มีความรู้สึกใกล้ชิดกับพรรคเพื่อไทยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 16.5 รองลงมา คือ พรรคประชาธิปัตย์ ร้อยละ 5.6 พรรคพลังประชาชน และ พรรคก้าวไกล ร้อยละ 3.4 เท่ากัน พรรคชาติไทยพัฒนา และ พรรคเสรีรวมไทย มีร้อยละ 1.1 เท่ากัน

กลุ่มอายุ 50 - 59 ปี มีความรู้สึกใกล้ชิดกับพรรคเพื่อไทยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 15.6 รองลงมา คือ พรรคประชาธิปัตย์ ร้อยละ 7.3 พรรคพลังประชารัฐ ร้อยละ 5.6 พรรคก้าวไกล ร้อยละ 2.6 ในขณะที่พรรคเสรีรวมไทย มีเพียงร้อยละ 0.3

กลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป มีความรู้สึกใกล้ชิดกับพรรคเพื่อไทยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 11.7 รองลงมา คือ พรรคพลังประชารัฐ ร้อยละ 10.2 พรรคประชาธิปัตย์ ร้อยละ 7.1 และพรรคก้าวไกล ร้อยละ 1.1 ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า ผู้ตอบในแต่ละกลุ่มอายุมีความรู้สึกใกล้ชิดกับพรรคเพื่อไทยมากที่สุด ในขณะที่กลุ่มที่รู้สึกใกล้ชิดกับพรรคก้าวไกล คือ กลุ่มคนรุ่นใหม่ และกลุ่มวัยทำงานตอนต้น ซึ่งอาจมองได้ว่า คนกลุ่มนี้มีความต้องการอะไรที่ใหม่ ๆ และต้องการพรรคที่เป็นตัวแทนของคนรุ่นใหม่ด้วย

4.2.2) การเป็นพลเมือง

ในส่วนนี้ เป็นการนำเสนอผล โดยตั้งอยู่บนกรอบแนวคิดที่ว่า หากประชาชนมีประสิทธิภาพทางการเมือง อันได้แก่ มีความเข้าใจเรื่องการเมือง มีความสามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง และเชื่อว่าตนเองจะมีอิทธิพลต่อรัฐบาลแล้วนั้น มีความพึงพอใจต่อประชาธิปัตย์ และมีความต้องการที่จะมีประชาธิปัตย์ในประเทศ ก็จะส่งผลให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่น และไว้วางใจบุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่บริหารบ้านเมืองได้

ภาพ 13 แสดงกรอบแนวคิดของการวิเคราะห์และนำเสนอผลการศึกษารื่อง การเป็นพลเมือง

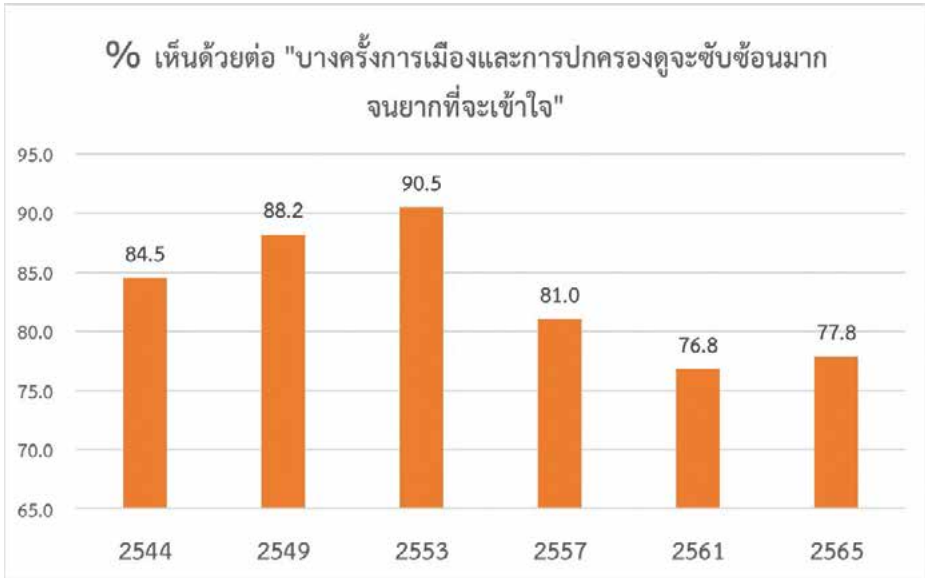
ทั้งนี้ มีการนำเสนอผลการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) ประสิทธิภาพทางการเมืองของประชาชน 2) ความพอใจต่อประชาธิปไตย และ 3) ความเชื่อมั่นและไว้วางใจบุคคลที่จะเข้ามาเป็นรัฐบาล

1. ประสิทธิภาพทางการเมืองของประชาชน

สำหรับส่วนนี้ประกอบไปด้วย 3 หัวข้อย่อย คือ ความเข้าใจการเมือง ความสามารถมีส่วนร่วมทางการเมือง และการมีอิทธิพลต่อรัฐบาล โดยจะนำเสนอผลการศึกษาเปรียบเทียบตั้งแต่ปี 2544 จนถึงปี 2565 รายละเอียดดังนี้

• ความเข้าใจการเมือง

มาจากคำถามว่า “บางครั้งการเมืองและการปกครองดูจะซับซ้อนมากจนยากที่จะเข้าใจ” โดยให้เลือกระหว่าง เห็นด้วยอย่างยิ่ง ค่อนข้างเห็นด้วย ค่อนข้างไม่เห็นด้วย หรือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ทั้งนี้ ในการนำเสนอผลการศึกษานี้ จะนำเสนอเฉพาะคำตอบ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ ค่อนข้างเห็นด้วย” ผลการศึกษามีดังนี้

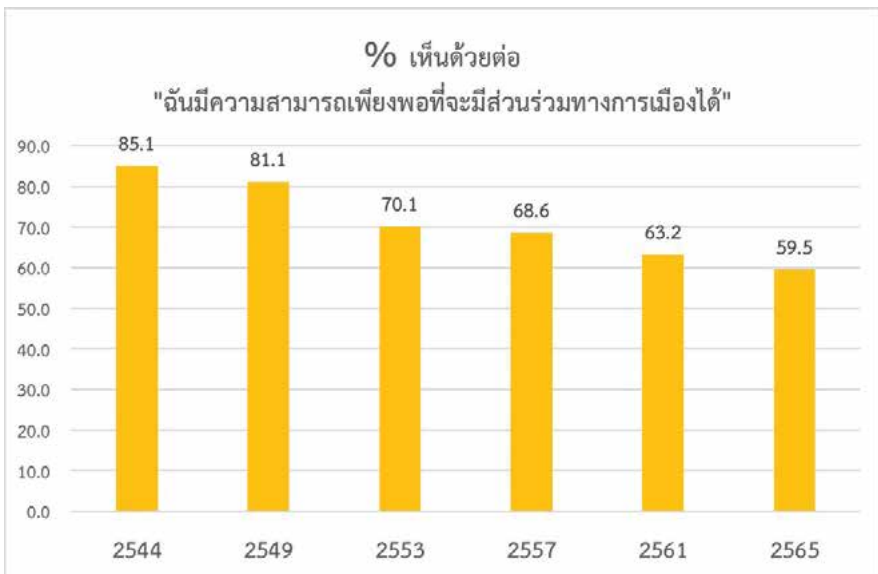

ภาพ 14 แสดงร้อยละของการเห็นด้วยต่อข้อความ “บางครั้งการเมืองและการปกครองดูจะซับซ้อนมาก จนยากที่จะเข้าใจ”

ผลการศึกษาพบว่า ในช่วงปี 2544 และ 2549 ประชาชนยังคิดว่า ตัวเองไม่สามารถที่จะเข้าใจเรื่องการเมืองได้ อาจจะเป็นเรื่องไกลตัว เป็นเรื่องที่ซับซ้อนเข้าใจยาก โดยประชาชนประมาณร้อยละ 85 เห็นว่าอย่างนั้น พอมาปี 2553 สัดส่วนของผู้ที่คิดเช่นนี้กลับเยอะขึ้นเป็น 91% แต่อย่างไรก็ตาม ในช่วง 3 รอบหลังที่ทำการศึกษา ประชาชนเริ่มมีความเข้าใจทางการเมืองมากขึ้น โดยในปี 2561 และ 2565 มีประชาชนประมาณร้อยละ 70 ที่คิดเช่นนั้น นั่นหมายความว่า กลุ่มคนที่ตอบว่ามีความเข้าใจเรื่องการเมืองนั้นมีมากขึ้นตามไปด้วย

• **ความสามารถมีส่วนร่วมทางการเมือง**

ในส่วนของผู้ประเด็นนี้ว่าด้วยเรื่องความสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยมาจากคำถามว่า **“ฉันมีความสามารถเพียงพอที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองได้”** โดยให้เลือกระหว่าง เห็นด้วยอย่างยิ่ง ค่อนข้างเห็นด้วย ค่อนข้างไม่เห็นด้วย หรือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ทั้งนี้ ในการนำเสนอผลการศึกษานี้จะนำเสนอเฉพาะคำตอบ **“เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ ค่อนข้างเห็นด้วย”** ผลการศึกษามีดังนี้

ภาพ 15 แสดงร้อยละของการเห็นด้วยต่อข้อความ **“ฉันมีความสามารถเพียงพอที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองได้”**

ผลการศึกษา พบว่า ในปี 2544 ประชาชนร้อยละ 85.0 เห็นว่าตนเองมีความสามารถเพียงพอที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ แต่หลังจากนั้น มีแนวโน้มที่ลดลงเรื่อย ๆ จนเหลือ ร้อยละ 60 ในปี 2565 โดยในปี 2544 ได้ลงวิเคราะห์เพิ่มเติมว่า กลุ่มคนใดที่มีความเช่นนี้ ผลก็คือ กลุ่มผู้ชาย อาศัยในพื้นที่ภาคใต้ และอยู่ในช่วงอายุ 18 - 25 ปี

• การมีอิทธิพลต่อรัฐบาล

ในส่วนของประเด็นนี้ว่าด้วยเรื่องการมีอิทธิพลของประชาชนต่อการทำงานของรัฐบาล โดยมาจากคำถามว่า “ประชาชนธรรมดาอย่างเรา ไม่มีอิทธิพลใด ๆ ต่อการทำงานของรัฐบาล” โดยให้เลือกระหว่าง เห็นด้วยอย่างยิ่ง ค่อนข้างเห็นด้วย ค่อนข้างไม่เห็นด้วย หรือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ทั้งนี้ ในการนำเสนอผลการศึกษานี้จะนำเสนอเฉพาะคำตอบ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ ค่อนข้างเห็นด้วย” ผลการศึกษามีดังนี้

ภาพ 16 แสดงร้อยละของการเห็นด้วยต่อข้อความ “ประชาชนธรรมดาอย่างเรา ไม่มีอิทธิพลใด ๆ ต่อการทำงานของรัฐบาล”

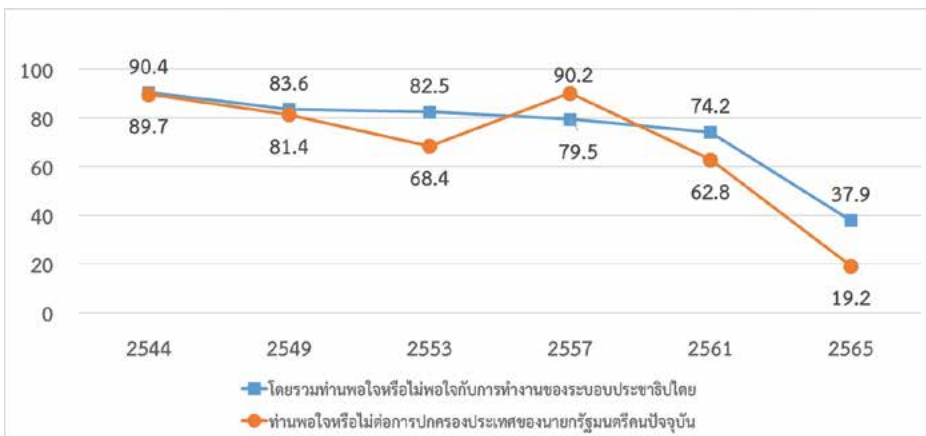
ผลการศึกษา พบว่า ในปี 2544 ประชาชนประมาณร้อยละ 57 เห็นว่าตนเองไม่สามารถมีอิทธิพลต่อการทำงานของรัฐบาลได้ จากนั้น จึงเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 74.0 ในปี 2553 และลดลงเหลือ ประมาณร้อยละ 59 - 63 ใน พ.ศ. 2557, 2561 และ 2565 โดยกลุ่มที่เห็นว่าตนเอง ไม่สามารถมีอิทธิพลต่อการทำงานของรัฐบาลได้ คือ กลุ่มผู้หญิง และกลุ่มที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป

2. ความพอใจต่อประชาธิปไตย

สำหรับส่วนนี้ประกอบไปด้วย 3 หัวข้อย่อย คือ ความพอใจต่อประชาธิปไตย ความต้องการประชาธิปไตย และการมองประชาธิปไตยผ่านอดีต ปัจจุบันและอนาคต โดยจะนำเสนอผลการศึกษาเปรียบเทียบตั้งแต่ปี 2544 จนถึงปี 2565 ยกเว้นการมองประชาธิปไตย ผ่านช่วงเวลาต่าง ๆ ที่จะนำเสนอเฉพาะปี 2565 เท่านั้น รายละเอียดดังนี้

• ความพอใจต่อประชาธิปไตย

มาจากคำถามว่า “โดยรวมท่านพอใจกับการทำงานของระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยหรือไม่” และ “ท่านพอใจต่อการปกครองของนายกรัฐมนตรีคนปัจจุบันเพียงใด” (หมายถึง นายกรัฐมนตรีในช่วงที่ทำการศึกษา) โดยให้เลือกระหว่าง พอใจมาก ค่อนข้างพอใจ ไม่ค่อยพอใจ และ ไม่พอใจเลย ทั้งนี้ ในการนำเสนอผลการศึกษานี้จะนำเสนอเฉพาะคำตอบ “พอใจมาก และ ค่อนข้างพอใจ” ผลการศึกษามีดังนี้

ภาพ 17 แสดงร้อยละของความพึงพอใจต่อการทำงานของระบอบประชาธิปไตย และการปกครองประเทศของนายกรัฐมนตรี จำแนกตามปีที่ทำการศึกษา

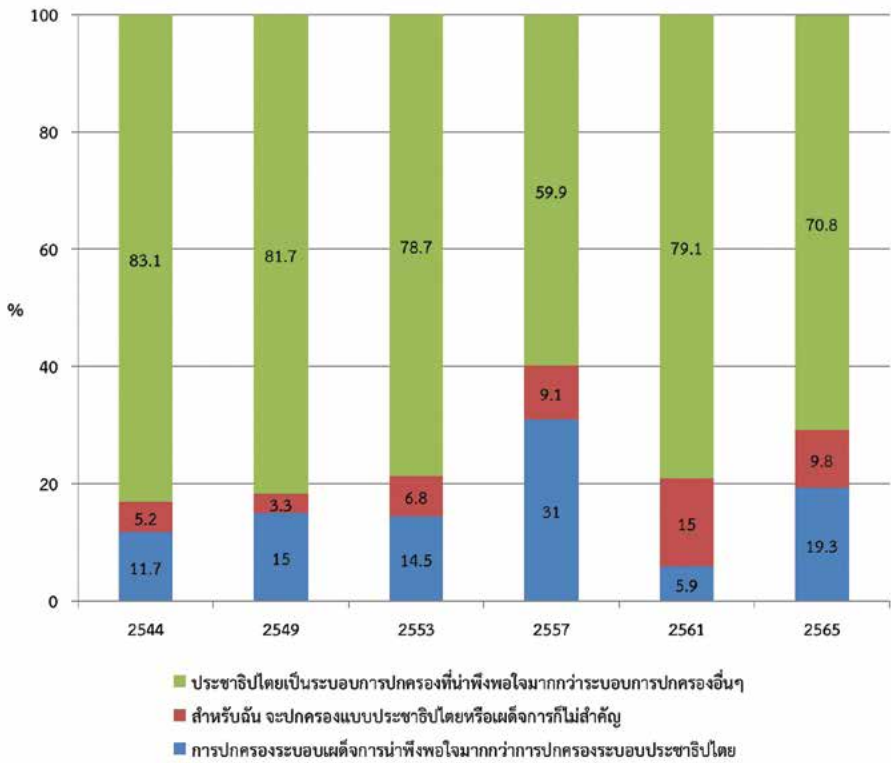
ผลการศึกษา พบว่า ในช่วงปี 2544 ประชาชนยังมีความพึงพอใจต่อทั้งประชาธิปไตยในประเทศ และการปกครองของนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น โดยมีระดับความพึงพอใจประมาณ ร้อยละ 90 จากนั้น ในปี 2549 อัตราความพึงพอใจลดลงเล็กน้อย ซึ่งเมื่อพิจารณาเฉพาะความพึงพอใจต่อประชาธิปไตยแล้วนั้น มีความพึงพอใจร้อยละ 84 แล้วค่อย ๆ ลดลงเหลือร้อยละ 83 ในปี 2553 ร้อยละ 80 ในปี 2557 ร้อยละ 74 ในปี 2561 และลดเหลือเพียงร้อยละ 37 ในปี 2565

ในขณะที่ความพึงพอใจต่อนายกรัฐมนตรี จากร้อยละ 90 ในปี 2544 ลดเหลือร้อยละ 68 ในปี 2553 จากนั้น เพิ่มขึ้นร้อยละ 90 ในปี 2557 และลดลงอย่างรวดเร็วเป็นร้อยละ 63 ในปี 2561 และเหลือเพียงร้อยละ 19 ในปี 2565 ตามลำดับ

• ความต้องการประชาธิปไตย

มาจากคำถามว่า “รูปแบบการปกครองแบบใดที่ท่านต้องการมากที่สุดระหว่าง 1) ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่น่าพึงพอใจมากกว่าระบอบการปกครองอื่น ๆ 2) ในสถานการณ์บางอย่าง การปกครองระบอบเผด็จการน่าพึงพอใจมากกว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตย และ 3) สำหรับฉัน จะปกครองแบบประชาธิปไตยหรือเผด็จการก็ไม่สำคัญ

ผลการศึกษา พบว่า ประชาธิปไตยยังเป็นระบอบการปกครองที่ประชาชนทุกช่วงเวลาต้องการมากที่สุด แต่ก็มีมากขึ้น ๆ ลง ๆ โดยในปี 2544 ประชาชนต้องการประชาธิปไตยร้อยละ 83 และลดลงเหลือร้อยละ 60 ในปี 2557 จากนั้น ในปี 2561 ประชาชนก็มีความต้องการในประชาธิปไตยกันมากขึ้น และยังคงอยู่ที่ร้อยละ 70 ในปี 2565

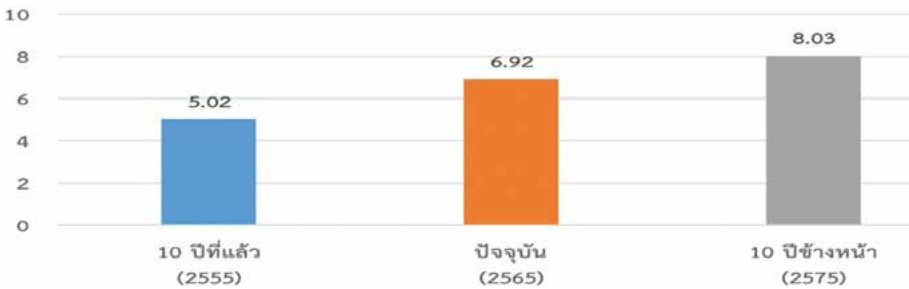

ภาพ 18 แสดงร้อยละของความต้องการการปกครองระบอบประชาธิปไตย จำแนกตามปีที่ทำการศึกษ

อย่างไรก็ตาม มีข้อน่าสังเกตคือ ในช่วงปี 2557 ประชาชนกว่าร้อยละ 30 ที่ชื่นชอบในการปกครองระบอบเผด็จการ ซึ่งเป็นปีที่มีการทำรัฐประหารในประเทศไทย พอปี 2561 ความคิดเช่นนี้ ลดลงอย่างมาก เหลือเพียงร้อยละ 6 เท่านั้น ซึ่งกลับกลายเป็นการเพิ่มจำนวนของกลุ่มที่คิดว่า จะมีการปกครองแบบใดก็ได้ ไม่สำคัญ แทน

• การมองประชาธิปไตยผ่านอดีต ปัจจุบันและอนาคต

มาจากคำถามว่า “ท่านคิดว่าการปกครองประเทศไทยเมื่อ 10 ปีที่แล้ว เป็นแบบใด” “ท่านคิดว่าการปกครองประเทศไทยในปัจจุบันเป็นแบบใด” และ “ท่านอยากให้ประเทศไทยในอีก 10 ปีข้างหน้า เป็นประชาธิปไตยแบบใด” โดยให้เลือกระหว่าง 1 ถึง 10 โดย 1 หมายถึงการปกครองแบบเผด็จการเบ็ดเสร็จ และ 10 หมายถึง การปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์ ผลการศึกษา มีดังนี้ **ภาพ 19** แสดงร้อยละของการมองประชาธิปไตยผ่านอดีต ปัจจุบันและอนาคต จำแนกตามปีที่ทำการศึกษา

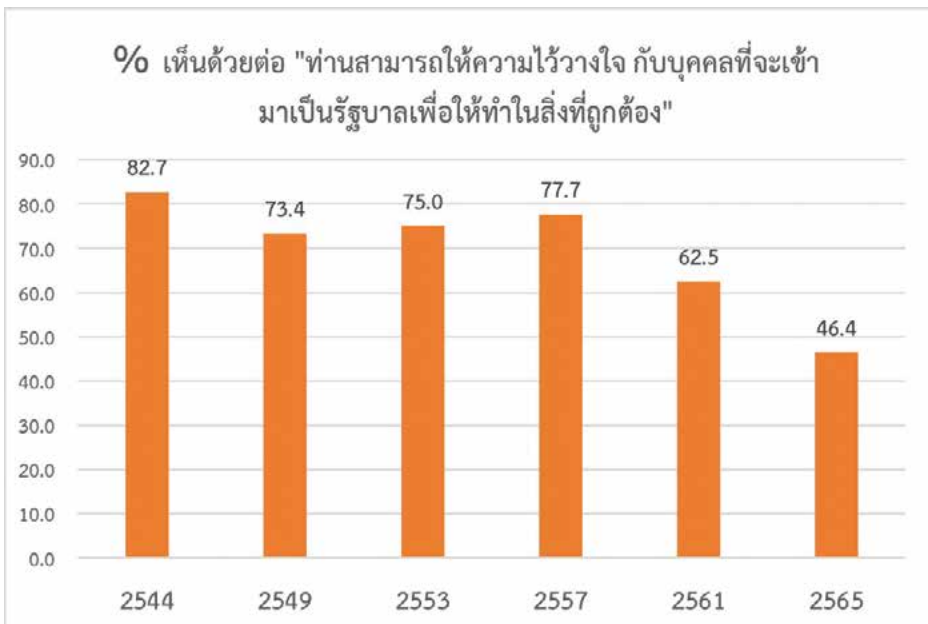

ภาพ 19 แสดงร้อยละของการมองประชาธิปไตยผ่านอดีต ปัจจุบัน และอนาคต จำแนกตามปีที่ทำการศึกษา

ผลการศึกษา พบว่า โดยส่วนใหญ่ เมื่อสอบถามถึงระดับความเป็นประชาธิปไตยในอดีตแล้ว ประชาชนจะมองว่า ประชาธิปไตยในอดีตของเรา จากคะแนนเต็ม 10 มีคะแนนประมาณ 5 คะแนน และพอถามถึงปัจจุบัน ประชาชนให้คะแนนเพิ่มขึ้นเป็น 7 คะแนน ซึ่งแม้ว่า ประชาชนยังไม่พอใจ หรือยังมองว่าประชาธิปไตยยังไม่ดีพอสำหรับพวกเขา แต่อย่างไรก็ตาม ประชาชนคนไทย ยังต้องการประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอยู่ มากถึง 8 คะแนน

3. ความเชื่อมั่นและไว้วางใจบุคคลที่จะเข้ามาเป็นรัฐบาล

มาจากคำถามว่า “ท่านสามารถให้ความไว้วางใจกับบุคคลที่จะเข้ามาเป็นรัฐบาลเพื่อให้ทำในสิ่งที่ถูกต้อง” โดยจะนำเสนอผลการศึกษาเปรียบเทียบตั้งแต่ปี 2544 จนถึงปี 2565 รายละเอียดดังนี้ และให้เลือกระหว่าง พอใจมาก ค่อนข้างพอใจ ไม่ค่อยพอใจ และไม่พอใจเลย ทั้งนี้ ในการนำเสนอผลการศึกษานี้ จะนำเสนอเฉพาะคำตอบ “พอใจมาก และ ค่อนข้างพอใจ” ผลการศึกษามีดังนี้

ภาพ 20 แสดงร้อยละของการเห็นด้วยต่อข้อความ “ท่านสามารถให้ความไว้วางใจกับบุคคลที่จะเข้ามาเป็นรัฐบาลเพื่อให้ทำในสิ่งที่ถูกต้อง”

ผลการศึกษา พบว่า ในปี 2544 ประชาชนกว่าร้อยละ 80 สามารถไว้วางใจบุคคลที่จะเข้ามาเป็นรัฐบาล เพื่อทำในสิ่งที่ถูกต้อง แต่อย่างไรก็ตาม สัดส่วนของความไว้วางใจค่อย ๆ ลดลง เหลือประมาณร้อยละ 70 ในช่วงปี 2549 – 2557 และลดลงเหลือร้อยละ 63 ในปี 2561 และ ร้อยละ 46 ในปี 2565 ซึ่งหมายความว่าประชาชนมีความไว้วางใจต่อบุคคลที่เป็นรัฐบาลน้อยลง

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่า ปัจจัยด้านประสิทธิภาพด้านการเมือง ก็นับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ประชาชนหันมาสนใจการเมือง ซึ่งไม่เพียงแต่ ปัจจัยที่เกิดจากตัวประชาชนเอง อย่างความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเมือง บวกกับการที่ประชาชนจะสามารถไว้วางใจบุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่รัฐบาลได้แล้ว และความต้องที่ทำให้เกิดประชาธิปไตยในประเทศ สิ่งเหล่านี้ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะเป็นตัวผลักดันให้ประชาชนออกมาสนใจการเมือง ซึ่งอาจจะแค่เป็นการติดตามข่าวสาร การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือ เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมืองก็ได้

4.2.3) การมีส่วนร่วมทางการเมือง

ในส่วนนี้ เป็นการนำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งประกอบไปด้วย การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งที่ทำกันทั่วไป และที่ไม่ได้กันทั่วไป และ การมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานรัฐ

1. การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอร้อยละของการออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตั้งแต่ พ.ศ.2476 จนถึง 2566

ภาพ 21 แสดงร้อยละของผู้ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง ปี 2476 - 2566

ที่มา: ผู้เขียนพัฒนาจาก คณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2566

จากภาพ 21 แสดงอัตราการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งของคนไทย ซึ่งพบว่า มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยพบว่า การเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกของประเทศไทยที่จัดขึ้นเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2476 มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งเพียงร้อยละ 41.45 ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด 4.7 ล้านคน แต่ต่อมาอัตราการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งก็ลดลงตามลำดับ โดยมีสถิติสูงผิดปกติในปี 2500 เนื่องจากมีการโกงการเลือกตั้ง การเลือกตั้งในครั้งต่อ ๆ มา ก็ลดลงอีก จนกระทั่งการเลือกตั้งปี 2526 จึงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2566 มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งมากที่สุดในประวัติศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 75.22 ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด 52 ล้านคน

2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง กึ่งที่ทำได้ไป และที่ไม่ได้ทำกันทั่วไป

ในส่วนของการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นผลการศึกษาจากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนภายใต้โครงการ Asian Barometer Survey ทั้งนี้ คณะผู้เขียนได้จัดกลุ่มตัวแปรใหม่ แบ่งออกเป็นสองกลุ่ม คือ **การมีส่วนร่วมที่ทำกันทั่วไป** หรือ **การมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการติดต่อกับบุคคลอื่น (Contact with persons)** ประกอบด้วย การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือตัวแทนทางกฎหมายในทุกระดับ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ระดับสูง เช่น ผู้ว่าฯ อธิบดี การติดต่อกับผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน การติดต่อกับผู้มีอิทธิพล และผู้นำทางความคิดในท้องถิ่น การติดต่อกับสื่อมวลชนต่าง ๆ ในขณะที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองอีกประเภทหนึ่ง คือ **การมีส่วนร่วมที่ไม่ได้ทำกันทั่วไป** ซึ่งในงานวิจัยบางชิ้นเรียกว่า **การมีส่วนร่วมแบบกระตือรือร้น (Active Participation)** และในการศึกษาครั้งล่าสุด มีการเพิ่มการมีส่วนร่วมในรูปแบบออนไลน์ด้วย ได้แก่ การลงนามในกระดาษ หรือคำร้องออนไลน์ การใช้อินเทอร์เน็ตรวมถึงเครือข่ายสังคมออนไลน์ในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองและรัฐบาล การร่วมกับผู้อื่นในการสนับสนุนเหตุผลอย่างจริงจัง (รวมถึงทางออนไลน์) การร่วมกับผู้อื่นโดยการเผชิญหน้าพยายามที่จะแก้ไขปัญหาท้องถิ่น การเข้าร่วมการเดินขบวนประท้วง หรือ คัดค้าน และ การดำเนินการหรือทำบางอย่างโดยมีเหตุผลทางการเมือง ซึ่งมีความเสี่ยงทำให้ท่านบาดเจ็บ ทั้งนี้ ในการนำเสนอจะแสดงค่าร้อยละของผู้ที่เคยเข้าร่วม รวมกัน ตั้งแต่ เคยเข้าร่วมเพียงครั้งเดียว เคยเข้าร่วม 2 – 3 ครั้ง และเคยเข้าร่วมมากกว่า 3 ครั้ง รายละเอียดดังนี้

ตาราง 7 แสดงร้อยละของการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการติดต่อกับบุคคลอื่น จำแนกตามปีที่ศึกษา

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง	2544	2549	2553	2557	2561	2565
ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ที่มาจากการเลือกตั้งหรือผู้แทน ในทุกระดับ	8.25	34.5*	24.7***	34.1	9.2**	15.5**
ติดต่อกับข้าราชการพลเรือนหรือข้าราชการ	36.7***	61.6	-	-	23.9	24.5
ติดต่อกับบุคคลที่มีอิทธิพลอื่น นอกเหนือจากรัฐบาล เช่น ผู้นำทางความคิด/ผู้นำชุมชน	-	74.35*	5.0	10.2*	20.9	21.8
ติดต่อกับสื่อมวลชนต่าง ๆ	5.65	-	5.6**	9.4*	5.2	7.25

* sig at < .05; ** sig. at < .01; *** sig. at <.001, a significant at the .05 level

จากตาราง 7 พบว่า โดยภาพรวม ประชาชนมีการติดต่อกับข้าราชการพลเรือนหรือข้าราชการมากที่สุด รองลงมา คือ การติดต่อกับบุคคลอื่นที่มีอิทธิพลนอกเหนือจากรัฐบาล เช่น ผู้นำทางความคิด หรือผู้นำชุมชน แม้จะมีบางปีที่ร้อยละของผู้ที่ติดต่อกับบุคคลเหล่านี้จะน้อยกว่าร้อยละ 10 ก็ตาม แต่ก็ยังถือว่ามากกว่าการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ที่มาจากการเลือกตั้ง หรือผู้แทนในทุกระดับ ซึ่งอาจเป็นเพราะมีการเข้าถึงที่ยากกว่าบุคคลอื่น

ตาราง 8 แสดงร้อยละของการมีส่วนร่วมทางการเมืองการมีส่วนร่วมแบบกระตือรือร้น จำแนกตามปีที่ศึกษา

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง	2544	2549	2553	2557	2561	2565
ลงนามในกระดาษหรือคำร้องออนไลน์	-	4.3	9.6	10.4	8.2	9.1
ใช้อินเตอร์เน็ตรวมถึงเครือข่ายสังคมออนไลน์ในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองและรัฐบาล	-	-	60.5**	48.5	10.5**	13.1
ร่วมกับผู้อื่นในการสนับสนุนเหตุผลอย่างจริงจัง (รวมถึงทางออนไลน์)	5.8	3.2	6.15	9.0	7.15	7.1
ร่วมกับผู้อื่นโดยการเผชิญหน้าพยายามที่จะแก้ไขปัญหาท้องถิ่น	-	2.0	1.75	4.3	3.5	4.9
เข้าร่วมการเดินขบวนประท้วง หรือ คัดค้าน	-	-	-	-	8.3	35.5
ดำเนินการหรือทำบางอย่างโดยมีเหตุผลทางการเมือง ซึ่งมีความเสี่ยงทำให้ท่านบาดเจ็บ	-	-	-	-	6.7	10.3*

* sig at < .05; ** sig. at < .01; *** sig. at <.001, a significant at the .05 level

สำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบกระตือรือร้น พบว่า โดยมาก จะร่วมกับผู้อื่นโดยการเผชิญหน้าพยายามที่จะแก้ไขปัญหาท้องถิ่น แต่ก็มีสัดส่วนที่ลดลงในช่วงปี 2561 และเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในปี 2565 อย่างไรก็ตาม รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงไป โดยใช้การมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านทางออนไลน์มากขึ้น เช่น การใช้อินเทอร์เน็ตรวมถึงเครือข่ายสังคมออนไลน์ ในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองและรัฐบาล ซึ่งมีสัดส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนมากที่สุด

3. การมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานราชการ

ในส่วนนี้ เป็นการนำเสนอผลการศึกษากลับมาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งในเรื่องของการใช้บริการหรือมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ การมีส่วนร่วมในทางการเมืองในการร้องเรียนเกี่ยวกับการให้บริการของหน่วยงานราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งอยู่ภายใต้การดำเนินการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการบริการสาธารณะและการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ สำหรับกลุ่มตัวอย่างของการศึกษานี้ใช้แผนการสุ่มตัวอย่างแบบ Stratified three – stage Sampling ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างวันที่ 1 – 15 เมษายน พ.ศ. 2565 โดยทำการสัมภาษณ์สมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป กระจายทุกจังหวัดทั่วประเทศ เป็นจำนวนทั้งสิ้น 33,420 คน ทั้งนี้ ด้วยโครงการนี้เป็นการสำรวจอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2548 – 2565 การนำเสนอผลจึงเป็นการนำเสนอแนวโน้มของผลการสำรวจในแต่ละประเด็น รายละเอียดดังนี้

• การเคยใช้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปี 2548 – 2565

ภาพ 22 ร้อยละของประชาชน จำแนกตามการเคยใช้บริการ/มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปี 2548 – 2565

ที่มา: สถาบันพระปกเกล้า (2566ก)

จากผลการสำรวจการเคยติดต่อกับ/ใช้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบจ./เทศบาล/อบต./กทม.) ในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมา พบว่า ในปี 2565 ประชาชนร้อยละ 35.0 เคยติดต่อหรือเคยใช้บริการ ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกับปีก่อน ๆ และเมื่อสอบถามถึงระดับความพึงพอใจของประชาชน หากเคยติดต่อหรือใช้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ประชาชนร้อยละ 82.5 มีความพึงพอใจในการใช้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีแนวโน้มของระดับความพึงพอใจที่ลดลงมากที่สุดนับตั้งแต่ทำการศึกษามา

นอกจากนี้ เมื่อสอบถามถึงการเคยมีส่วนร่วมกับหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการวางแผนการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมา พบว่า ในปี 2565 ประชาชนเคยเข้าร่วมการวางแผนการให้บริการสาธารณะ คิดเป็นร้อยละ 18.1 ซึ่งลดลงจากปี 2564 ซึ่งมีส่วนร่วมที่ร้อยละ 20.0 อีกทั้งยังพบว่าเป็นช่วงปีที่ประชาชนให้การมีส่วนร่วมน้อยที่สุดเช่นกัน ทั้งนี้ กิจกรรมที่ประชาชนเข้าร่วมมากที่สุดคือ การประชุมหมู่บ้าน ร้อยละ 91.6 และร่วมวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ร้อยละ 24.8 ตามลำดับ

- การมีส่วนร่วมในทางการเมืองในการร้องเรียนเกี่ยวกับการให้บริการของหน่วยงานราชการ

ภาพ 23 ร้อยละของประชาชน จำแนกตามการร้องเรียนเกี่ยวกับการให้บริการของหน่วยงานราชการ ปี 2551 – 2565

จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการเคยร้องเรียนเกี่ยวกับการให้บริการของหน่วยงานราชการหรือไม่ พบว่า ในปี 2565 ร้อยละของประชาชนที่เคยร้องเรียนเท่ากับ 1.8 ซึ่งมากกว่าปี 2564 เล็กน้อย

สำหรับวิธีการร้องเรียน ประชาชนส่วนใหญ่ร้องเรียนไปยังหน่วยงานราชการโดยตรง โดยในปี 2565 มีการร้องเรียนไปยังหน่วยงานราชการโดยตรง คิดเป็นร้อยละ 85.9 โดยลดลงจากปี 2564 ซึ่งมีการร้องเรียนโดยตรงอยู่ที่ร้อยละ 93.1 ทั้งนี้ เมื่อมีการร้องเรียนแล้ว ได้รับการตอบรับจากการร้องเรียนนั้น ๆ จากหน่วยงานร้อยละ 71.7 ซึ่งจะเห็นได้ว่าทั้งความถี่ของการร้องเรียนและการได้รับการตอบรับต่างน้อยลงเช่นเดียวกัน และต่อเนื่องมายังระดับความพึงพอใจของประชาชนหลังจากได้รับการตอบรับก็น้อยลงเช่นกัน โดยจากร้อยละ 89.5 ในปี 2564 เป็นร้อยละ 85.0 ในปี 2565

• การเคยร้องเรียนการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปี 2551 – 2565

ภาพ 24 ร้อยละของประชาชน จำแนกตามการร้องเรียนเกี่ยวกับการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปี 2551 – 2565

จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการเคร้งเรียนเกี่ยวกับการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ในปี 2565 ประชาชนเคร้งเรียน ร้อยละ 1.3 ซึ่งคงที่จากปี 2564

สำหรับวิธีการที่ใช้ในการร้งเรียนมากที่สุด คือ การร้งเรียนไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรง คิดเป็นร้อยละ 91.0 โดยประชาชนที่ได้รับการตอบรับจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเมื่อมีการร้งเรียนนั้น คิดเป็นร้อยละ 75.8 ซึ่งมีสัดส่วนที่ลดลงทั้งสองประเด็น แต่อย่างไรก็ตาม ประชาชนกลับมีความพึงพอใจต่อการรับการร้งเรียนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น จากร้อยละ 82.8 ในปี 2564 เป็นร้อยละ 85.9 ในปี 2565 ซึ่งอาจจะมองได้ว่าประชาชนมีความพึงพอใจต่อการบริการของท้องถิ่นมากขึ้น จึงทำให้ความถี่ของการร้งเรียนน้อยลง แต่หากมีประชาชนเข้ามาร้งเรียน เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นก็มีการจัดการแก้ปัญหาอย่างเต็มที่จนทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจเพิ่มมากขึ้นได้

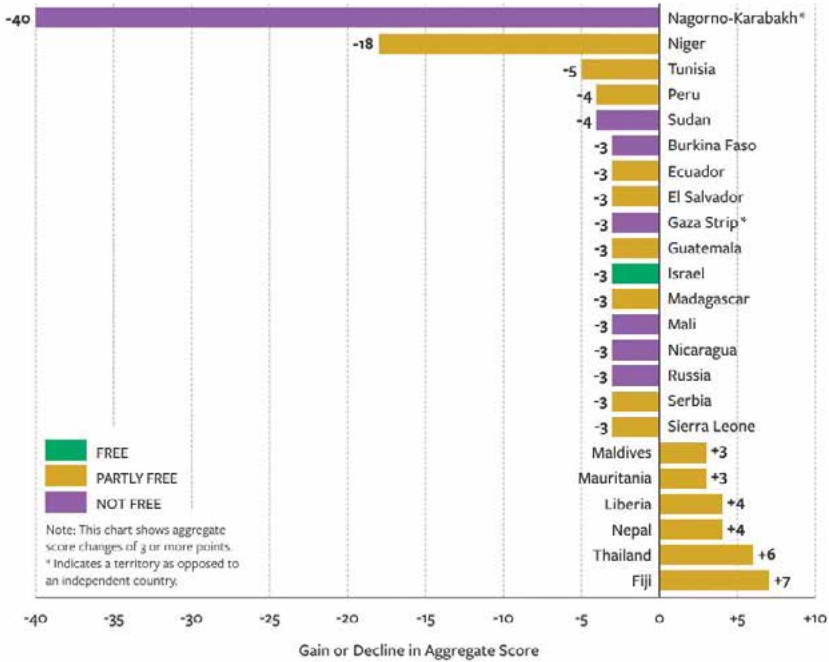
[5]

สรุปผล

ประชาธิปไตยมีความหลากหลายมากกว่าแค่นิยามว่ามีกาเลือกตั้ง มีรัฐบาลทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินแต่เพียงเท่านั้น ประชาธิปไตยยังมีความหลากหลายจนกระทั่ง นักวิชาการสายรัฐศาสตร์ ยังคงถกประเด็นเช่นนี้อยู่เสมอ หนึ่งในประเด็นที่ได้รับความสนใจคือประเด็นประชาธิปไตยไม่เสรี หรือ illiberal democracy ซึ่งความหมายของประชาธิปไตยไม่เสรีเริ่มมีการนิยามตั้งแต่ว่าปี ค.ศ. 1997 จาก Fareed Zakaria (1997) ในบทความชื่อ The rise of illiberal democracy (Fareed, 1997) เขานิยามว่า ประชาธิปไตยไม่เสรีหมายถึง ระบบการเมือง (political system) ที่มีรัฐบาลมาจากการเลือกตั้งตามหลักเสรีและเป็นธรรม หรือ free and fair นั่นคือ การเมืองที่มีเครื่องมือการเลือกตั้ง มีประชามติ แต่ขาดกลไกทางรัฐธรรมนูญในการปกป้องเสรีภาพพลเมือง (civil liberties) (จิตติกร สังข์แก้ว และ อรรถสิทธิ์ พานแก้ว, 2562 อ้างใน สถาบันพระปกเกล้า, 2562) ใช้กันครั้งแรกโดยนายฟารีด ซาคาเรีย (Fareed Zakaria, 1997) คอลัมน์นิสต์ชาวอินเดียสัญชาติอเมริกัน (พิชิต ลิขิตกิจสมบูรณ์, 2555)

LARGEST ONE-YEAR GAINS AND DECLINES IN 2023

Gains in aggregate score reflect improvements in conditions for political rights and civil liberties.

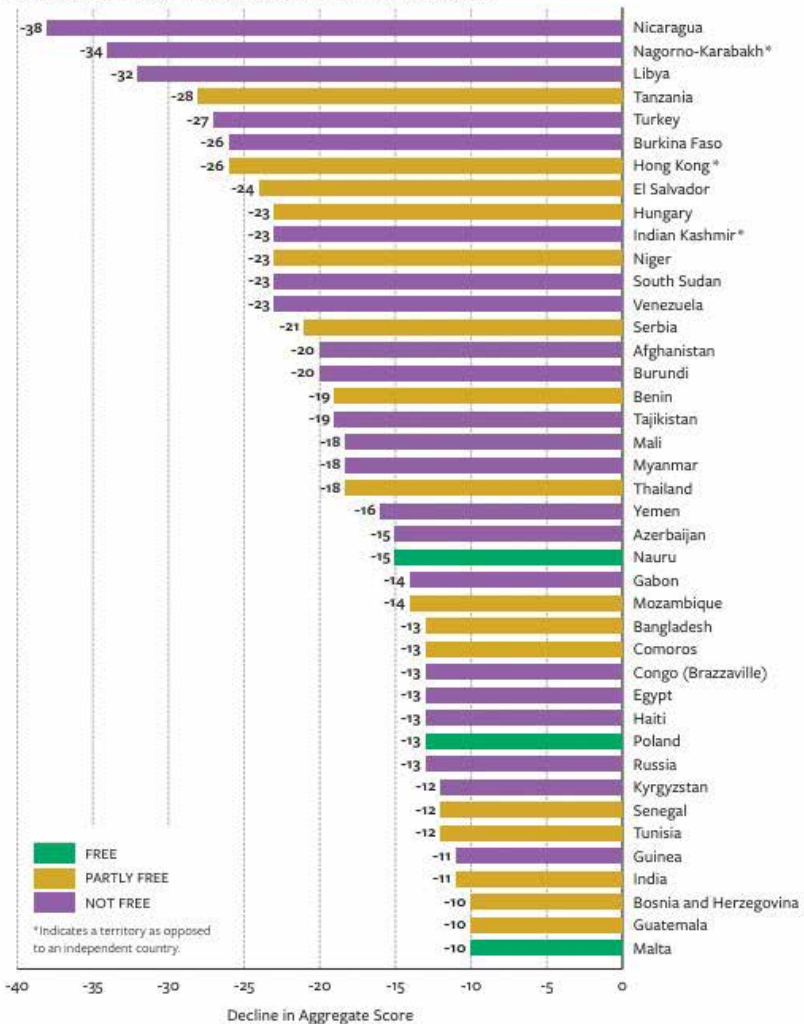
ภาพ 25 แสดงคะแนนของสิทธิทางการเมืองและการมีอิสระของประชาชน
ที่มา : Freedom House (2023a)

จากกราฟด้านบนของ Freedom House ซึ่งเป็นองค์กรวิจัยเพื่อสนับสนุนประชาธิปไตยในโลกเป็นการแสดงการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ความเป็นประชาธิปไตยของแต่ละประเทศ ในหัวข้อชื่อ ‘Freedom in the World 2024: The Mounting Damage of Flawed Elections and Armed Conflict’ Yana Gorokhovskaja และ Cathryn Grothe ผู้เขียนโนประเด็นดังกล่าวของ Freedom House ชี้ให้เห็นว่าการเสื่อมถอยของประชาธิปไตย มีมาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 จนถึง ปี 2023 ทำให้ประชาชนในประเทศต่าง ๆ เผชิญกับความทุกข์ทรมานเพื่อให้ได้มาซึ่งอิสรภาพแห่งการปกครองอย่างเป็นประชาธิปไตย โดยประมาณ 52 ประเทศที่พยายามต่อสู้กับการให้ได้มาซึ่งประชาธิปไตย freedom house กล่าวถึงประเทศไทยว่ามีการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ จากประเทศที่ได้รับสถานะ

ว่าไม่มีเสรีภาพ (not free) กลายเป็นสถานะที่มีเสรีภาพในบางส่วน (partly free) เนื่องจากการจัดการเลือกตั้ง อย่างไรก็ตาม ในรายงานกล่าวว่า แม้ประเทศไทย จะมีการจัดการเลือกตั้ง แต่ก็ยังมีการแทรกแซงจากทหารในกระบวนการเลือกตั้ง (Freedom House, 2024)

LARGEST 10-YEAR DECLINES

Dramatic declines in freedom have been observed in every region of the world.

ภาพ 26 แสดงคะแนนของประเทศที่มีความเสื่อมถอยของประชาธิปไตย
ที่มา : Freedom House, 2023b

จากภาพด้านบน แสดงผลการศึกษาศึกษาของ Freedom House (2023b) ระบุว่า ประเทศทั่วโลกกำลังต้องเผชิญกับสภาวะการต่อสู้ ดิ้นรนเพื่อให้ได้มาซึ่งประชาธิปไตยที่มีคุณภาพ ทั้งนี้ สิ่งที่ทำให้ประชาธิปไตยทั่วโลกเสื่อมถอยนั้น คือ สงคราม การรัฐประหาร หรือแม้แต่ประเทศที่ไม่ได้ทำสงคราม ก็สังเกตได้ว่าเป็นประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยไม่เสรี ทำให้การวิจัยในปี 2023 ของ Freedom House อธิบายว่า สถานการณ์ประชาธิปไตยยังคงถูกท้าทายในด้านสิทธิพลเมือง (civil liberties) โดยเฉพาะสิทธิทางการแสดงออกของประชาชน ทั้งประชาชนที่หมายถึงปัจเจกบุคคลและการแสดงออกของสื่อ หลายประเทศสื่อ (media) ยังคงถูกคุกคาม แต่ขัดแย้งกับเครื่องมือทางประชาธิปไตย เช่น บางประเทศมีการเลือกตั้ง มีรัฐบาลอันเป็นตัวแทนที่มาจากเสียงส่วนใหญ่ผ่านระบบการเลือกตั้ง ฉะนั้น เมื่อต้องทำการวิจัยและสรุปผล การตีความหรือนิยามการสรุปความเป็นประชาธิปไตยของแต่ละประเทศจึงมีความซับซ้อนมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้การวิจัยของ Freedom House จึงต้องไม่เพียงแค่ว่าประเทศไหนเป็นประชาธิปไตยเท่านั้นได้ แต่ต้องจำแนกระดับความเป็นประชาธิปไตย โดยเฉพาะสถานการณ์เป็นประชาธิปไตยบางส่วนหรือระบอบสถานะดังกล่าวได้ว่า ‘partly free’ ซึ่งสถานะดังกล่าวนี้เป็นสถานะที่ต้องจับตามากเป็นพิเศษ เนื่องจากสถานะดังกล่าวนี้ ไม่ใช่สถานะของประเทศที่กำลังอยู่ในกระบวนการสร้างประชาธิปไตย หรือ democratization อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสถานการณ์ประชาธิปไตยทั่วโลกกำลังต้องเผชิญหน้ากับความท้าทายที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น แต่ความรู้สึกร่วมที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศ (international solidarity) ยิ่งแข็งแกร่งมากขึ้น จนทำให้ประชาคมระหว่างประเทศมีความรู้สึกร่วมกันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศอื่น อีกทั้งยังเกิดการสร้างความร่วมมือกัน และยอมรับในคุณค่าเดียวกัน (shared values) โดยเฉพาะหลักการของสิทธิมนุษยชน ฉะนั้น ในสภาวะการณ์ที่โลกกำลังต้องเผชิญอยู่กับสิ่งท้าทายนั้น สิ่งที่กำลังก่อตัวขึ้นอย่างเข้มแข็ง คือ สังคมแห่งประชาธิปไตยร่วมกัน (democratic societies) นี่จึงถือว่าเป็นสถานการณ์ที่ทำให้ยิ่งเกิดสังคมและวัฒนธรรมความเป็นประชาธิปไตยบนบรรทัดฐานและคุณค่าร่วมกัน

ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพทางการเมืองกับประชาธิปไตย

ภาพ 27 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพทางการเมืองกับประชาธิปไตย

ที่มา: ผู้เขียนสรุปจากผลการศึกษา

ประสิทธิภาพทางการเมือง (political efficacy) เป็นแนวคิดที่มีกษัตติตกับปัจจัยภายในของปัจเจกบุคคล (internal individual) ซึ่งหมายถึง ประชาชนในรัฐนั้น เชื่อว่าพฤติกรรมทางการเมืองของพวกเขาสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมให้ดีขึ้นได้ แต่เมื่อสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในการศึกษาวิจัยพบว่า

ปัจจัยภายนอก (internal factor) เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสำนึกร่วมให้ประชาชนมีความรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นประโยชน์ทั้งเพื่อรู้และเข้าใจอำนาจของประชาชนในการส่งตัวแทนทางการเมืองในระดับพื้นที่ของตน หรือในระดับประเทศ ในประเด็นสำคัญที่สุดของประชาธิปไตย (democracy) ที่มิวิจัยสร้างคำตอบที่ต้องการดูสถานการณ์ประสิทธิภาพทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความเข้าใจทางการเมือง ความสามารถมีส่วนร่วมทางการเมือง การมีอิทธิพลต่อรัฐบาล ซึ่งทั้งหมดเป็นเรื่องของปัจจัยภายในและภายนอกของประสิทธิภาพทางการเมือง

เมื่อดูจากผลการศึกษาแล้วกล่าวได้ว่า ประชาชนยังมีประสิทธิภาพทางการเมืองด้านปัจจัยภายในอยู่ในระดับมาก (internal factor) เห็นได้จากตัวเลขแสดงความคิดเห็นเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่ประชาชนเชื่อว่าตนเองมีความสามารถมากพอที่จะเข้าร่วมทางการเมืองได้ แต่จากคำตอบที่กล่าวมานั้นสามารถนำมาวิเคราะห์จุดสำคัญได้คือ แม้คำตอบสะท้อนว่าประชาชนมีประสิทธิภาพทางการเมืองตามปัจจัยภายใน แต่ประชาชนกลับเห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและเข้าใจยาก อีกทั้งความคิดเห็นเรื่องการมีอิทธิพลต่อรัฐบาลนั้น ประชาชนกลับมองว่าตนเองไม่ได้มีอิทธิพลต่อรัฐบาล ทั้งที่การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกลไกหลักและเป็นเครื่องสะท้อนระดับความเป็นประชาธิปไตยจนกระทั่งมาถึงช่วงปี 2561 และ 2565 ประชาชนกลับรู้สึกว่าคุณเองเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองมากขึ้น ดูแล้วเป็นช่วงรัฐบาลประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งเป็นช่วงใกล้เคียงกับที่ผู้คนออกมาเลือกตั้งมากที่สุดเป็นประวัติการณ์ ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2566 จึงเห็นได้ชัดมากยิ่งขึ้นว่าเมื่อประสิทธิภาพทางการเมืองภายใน มีสถานการณ์ทางการเมืองเป็นตัวกระตุ้นให้ประชาชนสนใจการเมืองมากยิ่งขึ้น ทำให้ปัจเจกบุคคลรู้สึกศรัทธามากยิ่งขึ้นว่าพฤติกรรมทางการเมืองของตนเองสามารถนำการเปลี่ยนแปลงการเมืองได้ จึงเป็นเหตุหรือปัจจัยกระตุ้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้นได้ในอีกด้านหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม ในอีกด้านหนึ่งเมื่อเป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับรัฐสภา ซึ่งหนึ่งในพันธกิจของรัฐสภา ตามสหภาพรัฐสภา (Inter-Parliamentary Union: IPU) คือการทำหน้าที่เป็นตัวแทนประชาชน แต่ผลลัพธ์ที่งานวิจัยฉบับนี้ได้รับคำตอบในประเด็นการทำหน้าที่ของรัฐสภานั้น อยู่แต่เพียงการตอบของประชาชนในกรุงเทพฯ ที่ให้ความสำคัญกับรัฐสภามีอำนาจในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล ถือเป็นประชาธิปไตย นี่จึงเป็นสิ่งที่เห็นได้ว่า ประชาชนเฉพาะในพื้นที่ที่เป็นพื้นที่พัฒนาสูงสุดนั้นเข้าใจพันธกิจและหน้าที่การทำงานของรัฐสภา ทั้งนี้ผลลัพธ์ในเรื่องการทำความเข้าใจเรื่องการเมืองนั้น ประชาชนชาวไทยก็ยังเห็นว่าการเมืองเป็นสิ่งที่เข้าใจยาก ซับซ้อน ซึ่งในงานวิจัยเช่น Alexander K. Mayer (2011) เสนอว่าการศึกษาระดับสูงมีส่วนทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมากขึ้นเนื่องจากประชาชนจะติดตามแลกเปลี่ยนข้อมูลทางการเมือง รวมถึงหากิจกรรมที่ทำร่วมกันเพื่อเสนอสิ่งที่ เป็นประโยชน์ทางการเมือง เพราะพวกเขาเข้าใจว่าเมื่อเขาแสดงออกถึงความต้องการทางการเมือง สังคมและอื่น ๆ การแสดงออกทางการเมืองจะส่งผลต่อผู้ที่ทำหน้าที่ทางการเมืองในทุกรูปแบบได้ จากการสรุปข้างต้นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรัฐสภาต้องเป็นตัวแทนของประชาชน แต่กลับมีเพียงประชาชนในกรุงเทพฯ ให้ความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง

ฉะนั้น ความหมายของประชาธิปไตยที่หมายถึง การมีตัวแทนประชาชน เพื่อทำหน้าที่ในการบริหารจัดการทางการเมืองให้เป็นไปเพื่อประโยชน์แห่งเจ้าของอำนาจนั้น เป็นนัยยะบ่งชี้ถึงการบริหารจัดการทั้งบริบททางการเมืองและสังคม เพื่อขับเคลื่อนให้เศรษฐกิจครัวเรือนของประชาชนเกิดความเป็นอยู่ที่ดี มีสิ่งของพื้นฐานของชีวิตที่เข้าถึงได้ ในงานวิจัยฉบับนี้ เห็นได้ชัดว่า ความหมายของประชาธิปไตย ที่ประชาชนเห็นตรงกันคือ ความจำเป็นพื้นฐานของประชาชนเป็นอันดับหนึ่ง มากกว่าเรื่องของการตรวจสอบ แต่ไม่ได้หมายความว่า การตรวจสอบไม่ใช่สิ่งสำคัญในความเป็นประชาธิปไตย เนื่องจากยังต้องเป็นเรื่องของการตรวจสอบได้ (accountability)

ความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมือง ความใกล้ชิดกับพรรคการเมืองและการเป็นพลเมือง

ภาพ 28 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมือง ความใกล้ชิดกับพรรคการเมืองและการเป็นพลเมืองประชาธิปไตย

ที่มา: ผู้เขียนสรุปจากผลการศึกษา

ในประเด็นทุนทางสังคม ซึ่งทีมวิจัยแบ่งออกเป็นเรื่อง ความเชื่อมั่นต่อพรรคการเมือง ความใกล้ชิดกับพรรคการเมือง ประสิทธิภาพทางการเมืองในเรื่องความเข้าใจการเมือง ความสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองและการมีอิทธิพลต่อรัฐบาล โดยประเด็นคำตอบของประชาชนสะท้อนแล้วว่า พรรคการเมืองไม่มีความเป็นสถาบันทางการเมือง (Institution) อีกทั้งยังไม่ได้เป็นตัวแทนของประชาชน

อย่างแท้จริง การทำงานอย่างไม่เป็นระบบของพรรคการเมือง รวมถึง ทำงานแต่ไม่มีประสิทธิภาพ จึงทำให้ประชาชนไม่รู้สึกใกล้ชิดกัน ส่งผลต่อประสิทธิภาพทางการเมืองของประชาชนมาโดยตลอด ฉะนั้น หากความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมือง ความใกล้ชิดกับพรรคการเมืองของประชาชนไม่ได้อยู่ในระดับที่มีคุณภาพ ความเป็นพลเมืองจึงเป็นรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งนี้ความหลากหลายไม่ได้เป็นสิ่งที่บอกว่าประชาธิปไตยมีคุณภาพ หากแต่ยังต้องสำรวจว่าความเป็นพลเมือง ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมในประเทศ หรือความเป็นพลเมืองในรูปแบบที่ดำรงอยู่ คือสิ่งที่สะท้อนว่าประเทศยังมีประชาธิปไตยที่ไม่มีคุณภาพตามที่ประชาชนต้องการ เช่น ผลของการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะเกิดในรูปแบบการติดต่อ

พรรคการเมืองเป็นกลไกหลักในการทำหน้าที่แทนประชาชนในสภา (parliament) หากพรรคการเมืองทำหน้าที่แทนประชาชนได้อย่างสมบูรณ์ จะสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน เมื่อประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในพรรคการเมืองแล้ว สิ่งที่ตามมาคือการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบทั่วไป แต่ความเป็นจริงนั้น พรรคการเมืองไม่ได้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชน โดยความสัมพันธ์ที่ดีมีนัยหมายถึง ประชาชนได้รับการดูแล พรรคการเมืองมีการแก้ปัญหาให้กับประชาชนได้อย่างที่ควรจะทำ แต่เมื่อดูจากการสะท้อนคำตอบของประชาชนแล้ว พบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบกระตือรือร้นหรือเป็นพลเมืองแบบมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการติดต่อกับบุคคลอื่น แต่การติดต่อกับบุคคลที่ประชาชนกระทำนั้น มาจากการรวมกลุ่มกับผู้อื่นเพื่อจะแก้ไขปัญหาท้องถิ่น ฉะนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบดังกล่าว เห็นได้ชัดเจนว่าเป็นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันมาตั้งแต่การทำหน้าที่ของพรรคการเมืองที่มีความเป็นสถาบันน้อยมาก จึงทำให้พรรคการเมืองเองไม่ได้ทำหน้าที่ที่ควรต้องทำ จนส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองมีไม่มาก รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจึงเป็นไปในรูปแบบความพยายามติดต่อกับผู้ที่มีอิทธิพล และผู้เกี่ยวข้องในหน้าที่ทางการเมืองเพื่อให้แก้ปัญหามาของประชาชน

อย่างไรก็ตาม ในประเด็นความใกล้ชิดกับพรรคการเมือง ประชาชนโดยภาพรวมสะท้อนความรู้สึกว่าไม่มีความรู้สึกใกล้ชิดกับพรรคการเมือง แต่ประชาชนในกรุงเทพฯ กลับรู้สึกใกล้ชิดกับพรรคใดพรรคหนึ่งเท่านั้น นั่นคือพรรคเพื่อไทยมากกว่าพรรคอื่น ๆ นี่จึงเป็นสิ่งสะท้อนว่า การทำงานระหว่างตัวแทนของประชาชนและความเข้าถึงของพรรคการเมืองนั้นไม่ได้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ฉะนั้น ความเจริญของประเทศ จึงเห็นชัดเจนว่าไม่ได้มีการกระจายตามที่ควรจะเป็น ประชาธิปไตยจึงไม่ได้เกิดขึ้นอย่างแท้จริงในทุกภาคส่วนของประเทศ

ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาระดับปริญญาโท การเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ภาพ 29 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาระดับปริญญาโท การเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ที่มา: ผู้เขียนสรุปจากผลการศึกษา

ในงานวิจัยชิ้นนี้พบว่า ประชาชนรู้สึกถึงการเมืองเป็นเรื่องซับซ้อนเข้าใจยาก จนส่งผลให้ประชาชนสร้างความตระหนักจากภายในปัจเจกบุคคลว่าตนเองไม่สามารถเข้าใจเรื่องการเมืองได้ ในประเด็นนี้เห็นได้ชัดว่าความไม่เข้าใจการเมืองหรือรู้สึกว่าการเมืองเป็นเรื่องซับซ้อนนั้นส่งผลต่อประสิทธิภาพทางการเมือง กล่าวคือ เมื่อประชาชนรู้สึกภายในตนเองแบบที่กล่าวมา มักทำให้ประชาชนรู้สึกว่าการทำงานของตนเองไม่ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้

สิ่งสำคัญที่ประชาชนรู้สึกว่าการเมืองเป็นเรื่องซับซ้อนเข้าใจยากนั้น เมื่อดูจากงานวิจัยชิ้นอื่นที่ได้กล่าวไปในส่วนทบทวนวรรณกรรมได้เสนอว่าการศึกษาคือสิ่งสำคัญ หรือเป็นปัจจัยสำคัญมากที่ทำให้ประชาชนในประเทศ มีพฤติกรรมทางการเมืองที่แตกต่าง โดยทั่วไปแล้วประชาชนจะรับรู้การเมืองได้จากการใช้ชีวิตประจำวัน แต่ไม่ได้รู้สึกจากภายในว่าตนเองเป็นผู้มีอำนาจหรือเกี่ยวข้องกับการเมืองอย่างไร และการเมืองเป็นเครื่องมือในการใช้ชีวิตประจำวันอย่างไร ในบรรยากาศทางสังคมเช่นนี้ การเมืองมักไม่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางหรือไม่ได้มีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องสำคัญ หรือแม้แต่รับฟังเสียงของประชาชนในทางตรงกันข้าม ยิ่งประชาชนมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองในสังคมนั้น จะยิ่งเพิ่มขึ้นและหลากหลายมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการติดต่อกับบุคคลอื่นและการมีส่วนร่วมแบบกระตือรือร้น รวมถึงการมีส่วนร่วมในรูปแบบออนไลน์ด้วย โดยเมื่อเปรียบเทียบระหว่างรูปแบบการมีส่วนร่วมทั้งสองประเภทนี้ พบว่า การศึกษาที่สูงขึ้นจะมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบกระตือรือร้นมากกว่า

ทั้งนี้ การศึกษา (education) ที่กล่าวมานั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นการศึกษาภาคบังคับเท่านั้น จึงเป็นได้ทั้งการศึกษาที่เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการได้ เพื่อให้ประชาชนได้เข้าใจองค์รวมของระบบการเมือง (political system) ทั้งหมด หากประชาชนเข้าใจระบบการเมืองโดยพื้นฐานจนถึงระดับที่ซับซ้อนได้ ก็จะทำให้ประชาชนเข้าใจกลไกการใช้อำนาจของตนเองดีมากยิ่งขึ้น ตระหนักถึงสิทธิทางการเมืองที่หลากหลายและซับซ้อน

มากยิ่งขึ้น เข้าใจผลประโยชน์ที่ตนเองควรได้รับมากยิ่งขึ้น เช่นในช่วงที่ประชาชนในประเทศไทยสนใจเรื่องการเมืองมากขึ้น พบว่ามีช่องทางออนไลน์ในการเผยแพร่เรื่องราว ข่าวสารข้อมูล ทั้งแบบเป็นเนื้อหาการเรียนรู้อการเมือง และแนวการนำเสนอข้อมูลข่าวสารการเมืองเพื่อนำมาวิเคราะห์ด้วยช่องทางออนไลน์อย่างไม่เป็นทางการ จนทำให้ประชาชนเริ่มสนใจการเมืองมากยิ่งขึ้น ทั้งในรูปแบบของการศึกษา การหาข้อมูลเพิ่มเติม หรือการสร้างสื่อออนไลน์เพื่อเผยแพร่ความคิดจากประชาชนสู่ประชาชนกันเอง เห็นตัวอย่างได้จาก ประชาชนเริ่มสนใจการเมืองมากขึ้นจากสื่อโซเชียลมากที่สุด (ไทยโพสต์, 2566) หรือเกิดกระแสที่ประชาชนต้องการศึกษาประวัติศาสตร์มากยิ่งขึ้น (บีบีซีนิวส์, 2563) โดยส่วนหนึ่งนั้นเป็นอิทธิพลจากการรัฐประหารในรัฐบาลประยุทธ์ เป็นตัวกระตุ้นให้ประชาชนเริ่มตั้งคำถามกับประชาธิปไตยของประเทศไทย จึงทำให้เริ่มกลับไปศึกษาความเป็นมาของประเทศไทย โดยเริ่มต้นจากศึกษาประวัติศาสตร์ประเทศไทยกับสิ่งที่เกิดขึ้น

จากปรากฏการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาและประสิทธิภาพทางการเมืองนั้น ถือได้ว่ามาจากรูปแบบทางการเมืองที่ประชาชนได้รับจากรัฐในขณะนั้น หากวิเคราะห์นับตั้งแต่เริ่มต้นสามารถวิเคราะห์ได้ว่า

หากการเมืองมีรูปแบบที่ซับซ้อน ประชาชนในประเทศนั้นจะไม่เข้าใจรูปแบบการเมือง หรือเข้าใจเพียงบางส่วนเท่านั้น เมื่อประชาชนไม่เข้าใจการเมืองในประเทศของตนเอง จะทำให้ประชาชนไม่รู้ลึกถึงประสิทธิภาพการเมืองภายใน (internal efficacy) ว่าตนเองมีอิทธิพลต่อการกระทำของรัฐบาลอย่างไร จึงทำให้รัฐบาลหรือสถานการณ์ทางการเมืองไม่ได้เป็นประชาธิปไตยที่มีคุณภาพตามที่ต้องการ ยิ่งส่งผลให้ประชาชนมีความรู้สึกไม่ต้องการเข้าร่วม และไม่ต้องการทำความเข้าใจเรื่องการมีอิทธิพลและความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์รัฐประหารและสถานการณ์ทางการเมืองที่ไม่เป็นประชาธิปไตย กลับส่งผลให้ประชาชนเริ่มสนใจการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเมืองมากยิ่งขึ้น จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางความคิดที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ทั้งความรู้และความเข้าใจทางการเมืองมากยิ่งขึ้น จากตรงนี้จะจึงเป็นคู่ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาและ

ประสิทธิภาพทางการเมืองมากยิ่งขึ้น อันเนื่องมาจากเมื่อประชาชนมีความรู้และความเข้าใจเรื่องการเมืองจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงจนนำไปสู่การศึกษาทำความเข้าใจด้วยตัวเองแล้วนั้น จึงทำให้ประชาชนเริ่มมีความเชื่อว่าพฤติกรรมของตนเองนั้นสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้

เห็นได้จากตัวอย่างของการเปลี่ยนแปลงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2561 และ 2565 นั้น ประชาชนมีความรู้สึกภายในเปลี่ยนไป จากการตอบแบบสอบถามในประเด็นความเข้าใจทางการเมือง ว่าตนเองนั้นมีความเข้าใจทางการเมืองเพิ่มขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงหนึ่งที่สำคัญนับตั้งแต่การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 1 วันที่ 15 พฤศจิกายน 2476 (สถาบันพระปกเกล้า, 2566) การเลือกตั้งในครั้งนี้นอกจากจะมีผู้มาใช้สิทธิจำนวนมากแล้วยังเกิดปรากฏการณ์ภาคประชาชนทำงานร่วมกันในรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบกระตือรือร้นให้พบเห็นจำนวนมาก เช่น ประชาชนจับตาดูการเลือกตั้งด้วยการเฝ้าดูหาเพื่อตรวจสอบการทำหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) (iLaw, 2566) หรือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบกระตือรือร้นของภาคประชาสังคมในการนำเสนอนโยบายด้านสิทธิมนุษยชนให้พรรคการเมืองได้รับทราบถึงความต้องการของประชาชน ช่วงการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีการจัดเวทีนำเสนอโยบายด้านสิทธิมนุษยชนต่อพรรคการเมือง “เลือกตั้ง 2566: ฟังเสียงนโยบายจากภาคประชาสังคม” (ประชาไท, 2566)

ฉะนั้น นี่จึงเป็นความสัมพันธ์ที่ส่งอิทธิพลต่อกันอย่างไม่สามารถแยกได้ระหว่างความสัมพันธ์ของการศึกษา ประสิทธิภาพทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง เมื่อสังคมไหนที่การศึกษาเรื่องการเมืองไม่ได้รับการพัฒนา การเมืองในประเทศก็มักไม่มีคุณภาพตามไปด้วย แต่เมื่อประชาชนได้รับการเมืองที่ไม่มีคุณภาพ หรือไม่เป็นที่พอใจก็เลยจะส่งอิทธิพลให้ประชาชนผลึกตัวเองเข้าสู่กระบวนการสร้างความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสังคม การเมือง และเรื่องอื่น ๆ มากยิ่งขึ้น หลังจากกระบวนการเรียนรู้ได้เกิดขึ้น จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงจากภายในของประชาชน ได้แก่ ความรู้ (knowledge) ความตระหนักรู้ (awareness)

จนสร้างสำนักความเป็นพลเมืองด้วยในขณะเดียวกัน จนเกิดการร่วมตัวกันระหว่างภาคประชาชนด้วยกันอย่างเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น ทำให้เป็นการยกระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองจากปัจเจกบุคคลที่มีความเชื่อว่าพฤติกรรมของตนเองจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างมีนัยยะสำคัญ กลายเป็นการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจในการเชื่อมโยงเครือข่ายภาคประชาชน เพื่อให้พฤติกรรมของตนเองสร้างการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ในท้ายที่สุดนั้น การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่กลุ่มประชาชนต้องการ ไม่ได้เป็นเพียงประชาธิปไตยแค่ภายนอกหรือเปลือกเท่านั้น หากแต่ยังต้องเป็นประชาธิปไตยแบบที่ประชาชนต้องการเพื่อประโยชน์สูงสุดของเจ้าของอำนาจ

ความสัมพันธ์ระหว่างความไม่พอใจในประชาธิปไตย ประสิทธิภาพทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ภาพ 30 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความไม่พอใจในประชาธิปไตย ประสิทธิภาพทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ที่มา: ผู้เขียนสรุปจากผลการศึกษา

จากความสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่ได้อธิบายไปนั้น สิ่งที่ไม่ควรมองข้ามคือ ความรู้สึกภายในของประชาชนที่มีต่อรูปแบบการปกครอง แม้จะเป็นคำตอบทางความรู้สึกว่าพึงพอใจมากน้อยเพียงใด แต่ปัจจัยทางความรู้สึกส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองเสมอ นั่นคือส่งผลต่อรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน หากประชาชนรู้สึกไม่พอใจในประชาธิปไตยที่ตนเองมีอยู่นั้น ก็จะส่งผลทั้งรู้สึกว่าคุณเองต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเมืองเพื่อให้ได้ซึ่งประชาธิปไตยที่ต้องการ ซึ่งในงานวิจัยฉบับนี้เห็นได้ชัดเจนว่า ประชาชนไม่ได้พึงพอใจกับประชาธิปไตยเท่าที่ควร แต่ก็ยังรู้สึกว่าประเทศไทยยังมีความเป็นประชาธิปไตยอยู่ ฉะนั้น ผลสะท้อนจากความรู้สึกไม่พอใจในประชาธิปไตยนี้ ไม่ได้หมายความว่าประเทศไทยไม่มีความเป็นประชาธิปไตย หากแต่ยังเป็นประชาธิปไตยเพียงเปลือกนอก หรือยังไม่ตรงกับความต้องการของประชาชน เสียงของประชาชนจึงเป็นสิ่งสำคัญว่า ประชาธิปไตยควรต้องปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาไปในอนาคตอย่างไร

การมีส่วนร่วมทางการเมือง (political participation) ของประชาชนทางการเมือง จากการรวบรวมองค์ความรู้และความเข้าใจในการนิยามการมีส่วนร่วมทางการเมืองแล้วนั้น แยกได้สองความหมายได้แก่ การมีส่วนร่วมทางการเมืองทั่วไป (participation) หรือผู้เข้าร่วม (participant) ในกิจกรรมทางการเมืองของสังคมภายในรัฐ เช่นการเลือกตั้ง (election) และการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นกิจกรรมทางการเมืองทั่วไป (political participation) อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นการเรียกร้อง หรือต้องการแสดงพลังทางการเมืองเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามข้อเรียกร้องทางการเมืองจะถูกเรียกว่า นักกิจกรรม (activist) ทางการเมือง

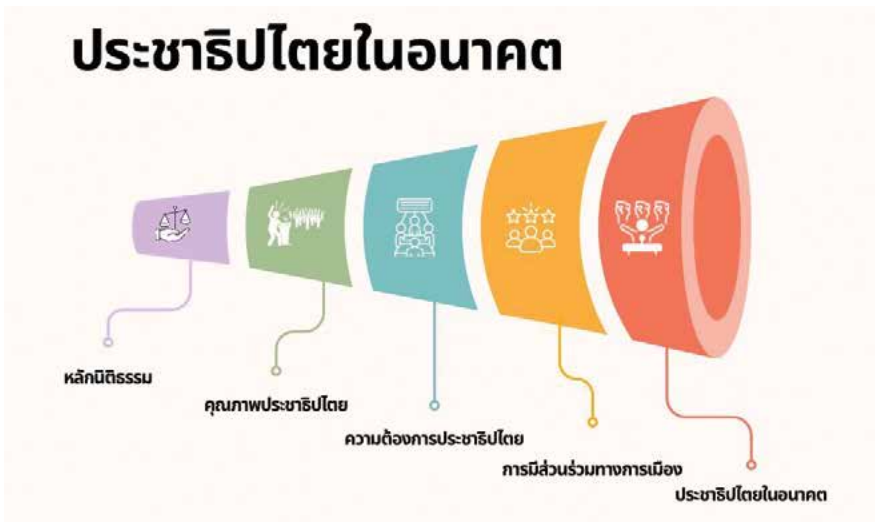
ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีปัจจัยหลายสิ่งซึ่งส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยภาพรวมจากงานวิจัยของต่างประเทศ หยิบยกการศึกษา (education) มาเป็นปัจจัยการวิจัยเพื่อหาคำตอบว่า การศึกษาส่งผลให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเพิ่มขึ้นหรือไม่โดยข้อเสนอของการศึกษาเสนอว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือที่ทำให้ประชาชน

มีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มีการศึกษาสูงจะยิ่งต้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น ซึ่งก็สอดคล้องกับงานวิจัยที่เสนอว่า ประชาชนที่ไม่เข้าร่วมทางการเมืองเนื่องจากรู้สึกว่าการเมืองมีความซับซ้อนมากเกินไป จะให้ความสนใจ ซึ่งทั้ง 2 ข้อเสนอของงานวิจัยก็มีส่วนไปในทิศทางเดียวกันกับผลการศึกษาในฉบับนี้ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพทางการเมืองของประชาชนความเป็นพลเมืองที่มาจากอิทธิพลทางการศึกษา เนื่องจากในปี 2544 และ 2549 ประชาชนมีความรู้สึกที่ตนเองไม่เข้าใจการเมืองและการเมืองมีความซับซ้อน

อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเน้นการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ทำกันทั่วไป หรือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบกระตือรือร้น หรือ Active Participation ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่กล่าวมานี้ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบกระตือรือร้น (Active Participation) มีส่วนเดียวกันหรือมีรูปแบบที่คล้ายกับพลเมืองแบบกระตือรือร้น (Active Citizen) ซึ่งการเป็นพลเมืองแบบกระตือรือร้น เมื่อนำมาเชื่อมโยงกับผลงานวิจัยเพื่อให้ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและความเป็นพลเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองทั่วไปด้านการเลือกตั้งแบบเป็นพลเมืองที่มีความกระตือรือร้นได้เมื่อประชาชนรู้สึกถึงปัจจัยภายนอกของประสิทธิภาพทางการเมือง เหมือนการเลือกตั้งในปี 2566 เราจะเห็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบกระตือรือร้นมากที่สุดในประวัติศาสตร์การเลือกตั้ง แต่สังเกตได้ว่าปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการติดต่อกับบุคคลจะลดต่ำลงหลังจากการมีรัฐประหาร นั่นคือผลแสดงการติดต่อกับเจ้าหน้าที่หรือตัวแทนในทุกระดับประจำปี 2553 ตัวเลขแสดงผลอยู่ที่ร้อยละ 34.5 ในปี 2549 เป็น ร้อยละ 24.7 ในปี 2553 ในขณะที่ตัวเลขการมีส่วนร่วมในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทุกระดับประจำปี 2561 ตกลงมาเป็นร้อยละ 9.2 จากตัวเลขตรงนี้แสดงว่ายิ่งการเมืองไม่ได้มาจากการเครื่องมือตามแนวทางประชาธิปไตย ประชาชนมีแนวโน้มของการมีส่วนร่วมในการติดต่อกับบุคคลต่ำลงเรื่อย ๆ อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนกลับเพิ่มมากขึ้นเมื่อเข้าปี 2565 เป็นร้อยละ 15.5 ทั้งนี้เมื่อมาดูเฉพาะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบกระตือรือร้น

องค์ประกอบของประชาธิปไตยที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น เมื่อมาดูภาพรวมจากงานวิจัยที่คณะผู้วิจัยได้ศึกษาจากคำตอบของประชาชน ทำให้เห็นได้ว่าประเทศไทยยังอยู่ในช่วงพัฒนาประชาธิปไตยมากกว่าสามารถกล่าวได้ว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีประชาธิปไตยแล้ว เนื่องจากเมื่อเปรียบเทียบกับองค์ประกอบความหมายของคำว่า ‘ประชาธิปไตย’ หรือ democracy แล้วนั้น ยังคงขาดอีกหลายองค์ประกอบ ได้แก่ การบริหารจัดการเพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีบนพื้นฐานของการบริหารที่ตรวจสอบได้จากผลลัพธ์ในงานวิจัยส่วนการให้ความหมายประชาธิปไตย ยังเห็นว่าโดยภาพรวมแล้วประชาชนให้ความหมายของประชาธิปไตยเป็นเรื่องความเป็นอยู่พื้นฐาน ในขณะที่ประชาชนในเขตกรุงเทพฯ ซึ่งระบุได้ว่าเป็นประชาชนที่ได้รับการศึกษาสูงตามงานวิจัยนั้นให้ความสำคัญกับการตรวจสอบสูงมากที่สุด ซึ่งนั่นหมายความว่า เรื่องการตรวจสอบและความเป็นอยู่ขั้นพื้นฐานเป็นสิ่งที่ประชาชนให้เป็นนิยามของระบอบประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยในอนาคต

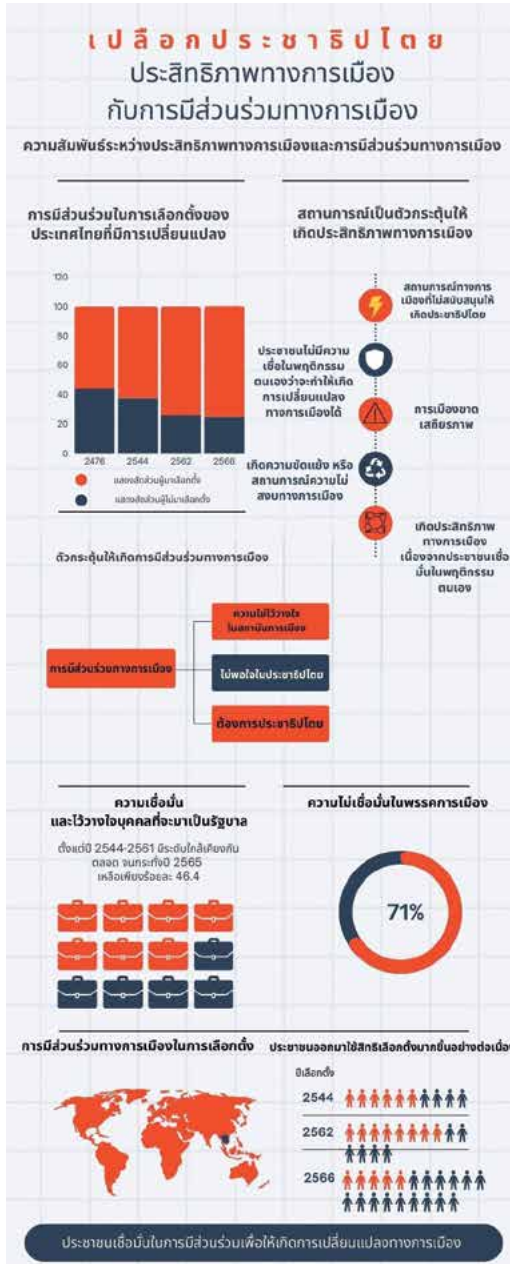

ภาพ 31 แสดงประชาธิปไตยในอนาคต

ที่มา: ผู้เขียนสรุปจากผลการศึกษา

สิ่งที่ประชาชนต้องการในประชาธิปไตยนั้น โดยแก่นแท้แล้วคือหลักนิติธรรม (rule of law) ที่จะนำมาซึ่งความเสมอภาคและเท่าเทียมกันในสังคม ไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของการทำงานของรัฐบาลเท่านั้น แต่ยังต้องการให้รัฐบาลพัฒนาความเหลื่อมล้ำให้ประชาชนมีชีวิตที่เท่าเทียมกันมากกว่าเดิม เรื่องเศรษฐกิจที่รัฐบาลจะต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างเร่งด่วน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า มีเพียงเศรษฐกิจเรื่องเดียวเท่านั้นที่รัฐบาลจะต้องทำให้สำเร็จ แต่ยังต้องรักษาคุณภาพของประชาธิปไตยในทุกภาคส่วน หรือองค์รวมที่เรียกว่า “ระบบการเมือง” ของทั้งประเทศ โดยต้องเริ่มจากการจัดความไม่เข้าใจ ความไม่รู้เรื่องการเมืองด้วยการยกระดับการศึกษา ทั้งที่เป็นรูปธรรมและไม่เป็นรูปธรรม เพื่อส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกจากภายในว่าพฤติกรรมของตนเองนั้น มีความสำคัญต่อการเมืองอย่างไร และจะมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนเองได้อย่างไร เมื่อความตระหนักรู้เกิดขึ้นตามลำดับ ความเข้มแข็งของภาคประชาชนจะยิ่งมีความวิคุณ เพื่อทั้งควบคุมการทำงานของตัวแทนประชาชน และการทำงานของรัฐบาลก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม พรรคการเมืองยังต้องพัฒนาให้เป็นสถาบันที่เข้มแข็ง เป็นกลไกในการทำงานแทนประชาชนในรัฐสภาอย่างแท้จริงมากกว่านี้มาก หากพรรคการเมืองทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความใกล้ชิดกับประชาชนจะเกิดขึ้นอย่างมีคุณภาพยิ่งไปกว่านั้น เมื่อความใกล้ชิดระหว่างพรรคการเมืองและประชาชนเกิดขึ้นแล้วนั้น การเกิดขึ้นของพรรคการเมืองก็จะยิ่งมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ เมื่อสังคมมีความตระหนักรู้ทางการเมืองสูงขึ้น ประชาชนภายในรัฐ จะยกระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองกลายเป็นบุคคลที่ต้องการรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งพรรคการเมืองเพื่อบริหารราชการแผ่นดิน ให้ได้มาซึ่งประชาธิปไตยที่กลุ่มภาคประชาชนต้องการมากยิ่งขึ้น นี่จึงเป็นวงจรที่สำคัญอย่างมากว่า ทำไมประชาธิปไตยจึงต้องไม่ใช่แค่เป็นประชาธิปไตยอย่างผิวเผิน แต่ต้องเป็นประชาธิปไตยที่มีคุณภาพ

ภาพ 32 แสดงผลสรุปของประสิทธิภาพทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ที่มา: ผู้เขียนสรุปจากผลการศึกษา

ประสิทธิภาพทางการเมือง หรือ Political Efficacy มี 2 สิ่งที่เป็นปัจจัยด้านประสิทธิภาพทางการเมืองได้แก่ หนึ่ง ปัจจัยภายใน หรือ Internal factor ซึ่งมีนัยหมายถึงประชาชนรู้สึกจากภายในปัจเจกบุคคล (individual) ว่าพฤติกรรมของตนเองสามารถเปลี่ยนแปลงการเมืองได้ หรือมีผลกระทบสำคัญที่ทำให้การเมืองเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยยะสำคัญได้ และสองได้แก่ ปัจจัยภายนอก หรือ External factor ซึ่งมีนัยยะหมายถึงความชอบธรรมหรือการจัดการบริหารความรับผิดชอบของสถาบันทางการเมืองที่มีต่อประชาชน โดยต้องสามารถตรวจสอบได้อย่างชัดเจนทั้งหน้าที่และความรับผิดชอบ ทั้งนี้หน้าที่และความรับผิดชอบต้องมิจุดประสงค์เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนตามที่ประชาชนมีอำนาจนั่นเอง

ประสิทธิภาพทางการเมืองจึงกลายมาเป็นมาตรวัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนภายในรัฐว่ามีมากน้อยแค่ไหนและมีนัยยะสำคัญต่อสถานการณ์ทางการเมืองหรือไม่ เมื่อนำความเข้าใจองค์รวมเรื่องประสิทธิภาพทางการเมืองที่กล่าวมาเพื่อเป็นเครื่องมือในการมองผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยครั้งนี้แล้วพบว่า ประชาชนไม่เชื่อมั่นในพรรคการเมืองโดยภาพรวมถึง ร้อยละ 71.3 นี่จึงถือเป็นผลสะท้อนในส่วนปัจจัยภายนอก (external factor) ว่าปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับสถาบันทางการเมืองไม่มีความชอบธรรมมากพอจนทำให้ประชาชนมีความเชื่อในสถาบันทางการเมือง ฉะนั้นประสิทธิภาพทางการเมืองในด้านปัจจัยภายนอกจึงมีอยู่ต่ำมาก เนื่องจากเกิดความไม่ไว้วางใจหรือไม่เชื่อมั่นในพรรคการเมือง ซึ่งถือว่าเป็นสถาบันทางการเมืองในระบบการเมืองสูงมากตามผลการวิจัย ทั้งนี้ ผลการศึกษา พบว่าความแตกต่างในความเชื่อมั่นต่อพรรคการเมืองเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงอายุของผู้ตอบคำถาม กล่าวคือกลุ่มคนอายุน้อยให้คำตอบเรื่องความเชื่อมั่นต่อพรรคการเมืองน้อยลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งตรงกันข้ามกับผู้ให้คำตอบที่มีอายุเยอะกว่ามีทัศนคติทางการเมืองที่เชื่อมั่นต่อพรรคการเมืองมากกว่า เป็นที่น่าสังเกตว่าเมื่อผู้ตอบมีอายุน้อยลง ความเชื่อมั่นที่มาจากปัจจัยภายนอกทำให้พวกเขามองเห็นความชอบธรรมในสถาบันทางการเมืองน้อยลง ในขณะเดียวกัน

ประเด็นคำถามด้านความใกล้ชิดกับพรรคการเมืองคำตอบว่า ไม่รู้สึกใกล้ชิด ก็สูงถึง ร้อยละ 66.7 จึงเป็นผลสะท้อนเรื่องความเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นพรรคการเมือง หรือการสนับสนุนชั่วคราวเมือง (partisanship)

ยิ่งไปกว่านั้น ตามแนวคิดเรื่องประสิทธิภาพทางการเมือง เสนอว่า ปัจจัยภายนอกเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของประชาชนซึ่งสัมพันธ์กับความเป็นประชาธิปไตย หากความพึงพอใจของประชาชนมีต่อรัฐบาลสูง หมายถึงประเทศมีความเป็นประชาธิปไตยที่ดีและเป็นประชาธิปไตยตามเจ้าของอำนาจ อีกทั้งยังเป็นตัวชี้วัดได้ว่าประเทศนั้น มีการบริหารจัดการที่เป็นประชาธิปไตย เมื่อนำแนวคิดมาวิเคราะห์ตามผลการวิจัยในคำตอบเรื่อง 'ความพอใจต่อประชาธิปไตย' พบว่า ประชาชนพึงพอใจความเป็นประชาธิปไตยน้อยลงอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ถึง 2565 จึงทำให้เป็นที่แน่ชัดว่า ประสิทธิภาพทางการเมืองด้านปัจจัยภายนอก สะท้อนว่าประชาธิปไตยไม่ได้เป็นไปตามที่ประชาชนต้องการ อีกทั้งในคำตอบเรื่อง 'ความต้องการประชาธิปไตย' ก็เป็นไปในทิศทางเดียวกันว่าประชาชนยังคงต้องการประชาธิปไตยอยู่มากถึงร้อยละ 70 ในปี 2565 อย่างไรก็ตามทั้งสองผลลัพธ์ที่แสดงถึงประสิทธิภาพทางการเมืองด้านปัจจัยภายนอกมีผลออกมาสะท้อนว่า ความชอบธรรมในการทำหน้าที่ของสถาบันทางการเมืองไม่เป็นไปตามที่ประชาชนต้องการ จากผลลัพธ์ตรงนี้จะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้อย่างมีนัยยะสำคัญ โดยเห็นได้ว่าการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 ประชาชนออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งสูงสุดในประวัติศาสตร์ ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประกาศไว้ (Workpoint Today, 2023) จากปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงกล่าวได้ว่า เมื่อปัจจัยภายนอกของประสิทธิภาพทางการเมืองอยู่ในระดับต่ำ หรือความไว้วางใจที่มีต่อสถาบันทางการเมืองสูง การเมืองภายในประเทศไม่เป็นประชาธิปไตยในแบบที่ประชาชนต้องการ จะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงมากยิ่งขึ้น

จากงานวิชาการจำนวนมากอาจยังไม่ได้กล่าวถึงปัจจัยที่เป็นตัวกระตุ้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มาจากปัจจัยภายนอกของแนวคิดประสิทธิภาพทางการเมืองมากนัก แต่ผลวิเคราะห์ด้านต้นแสดงให้เห็นแล้วว่า เมื่อปัจจัยภายนอกด้านประสิทธิภาพทางการเมืองของประชาชนต่ำ จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงปัจจัยภายในทางประสิทธิภาพทางการเมืองของประชาชน เพราะประชาชนมีความเชื่อมั่นและรู้สึกจากภายในปัจเจกบุคคลเพิ่มขึ้นว่า พฤติกรรมทางการเมืองโดยส่วนตัวของเขา สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ เหมือนผลจำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2566 เพิ่มขึ้นและมากที่สุดในประวัติศาสตร์การเลือกตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับผลปัจจัยภายนอกของประสิทธิภาพทางการเมืองที่ต่ำจะส่งผลให้ประชาชนต้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น นี่จึงเป็นที่มาที่แสดงให้เห็นว่าประชาชนเริ่มสนใจการเมืองมากขึ้น ต้องการมีส่วนร่วมทางตรงมากยิ่งขึ้น เพราะเชื่อว่าพฤติกรรมทางการเมืองของตนเองแบบปัจเจกบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงการเมือง หรือส่งผลต่อสถานการณ์ทางการเมืองได้

[6]

เอกสาร อ้างอิง

ภาษาไทย

กมล สมวิเชียร. (ไม่ทราบปีที่พิมพ์). หลักประชาธิปไตย. ใน พลตำรวจโท อุดม ชัยมงคลรัตน์ (บ.ก.), เอกสารประกอบหลักสูตร “หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย”. วิทยาลัยรับธรรมนุญ สถาบันรัฐธรรมนุญศึกษา สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. สืบค้นจาก https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=1351

ฐิติกร สังข์แก้ว และ อรรถสิทธิ์ พานแก้ว. (2562). อ้างใน ฐานข้อมูลการเมืองการปกครอง สถาบันพระปกเกล้า. สืบค้นจาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=ประชาธิปไตยไม่เสรี>

ถวิลวดี บุรีกุล, ทศพล สมพงษ์, และ สมเกียรติ นากระโทก. (2564). การศึกษาพฤติกรรมความเป็นพลเมืองสำหรับสังคมไทย. วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 19(2), พฤษภาคม-สิงหาคม 2564. สืบค้นจาก https://so06.tci-thaijo.org/index.php/kpi_journal/article/view/247434/169801

- ไทยโพสต์. (2566, 15 มีนาคม). คนไทยสนใจข่าวการเมืองเพิ่มขึ้นโดยเชื้อโซเชียลฯ มากสุด!. สืบค้นจาก <https://www.thaipost.net/x-cite-news/341860/>
- บีบีซีนิวส์. (2563, 31 สิงหาคม). วัชชีรานนท์ ทองเทพ. ประชาชนปลดแอก: กระแสความนิยมหนังสือประวัติศาสตร์การเมืองในกลุ่มคนรุ่นใหม่ เกี่ยวพันอย่างไรกับการชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตย. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-53970497>
- ประชาไท. (2555). “ประชาธิปไตยที่ไม่เสรี”? พิชิต ลิขิตกิจสมบูรณ์. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2012/08/41881>
- ประชาไท. (2566, 4 เมษายน). เวทีนำเสนอนโยบายด้านสิทธิมนุษยชนต่อพรรคการเมือง “เลือกตั้ง 2566: ฟังเสียงนโยบายจากภาคประชาสังคม”. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/activity/2023/03/103395>
- ศรัณยู หมั่นทรัพย์. (2550). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง: ฐานรากของการเมืองภาคพลเมือง. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 6(2), พฤษภาคม-สิงหาคม. สืบค้นจาก https://so06.tci-thaijo.org/index.php/kpi_journal/article/view/244664/165869
- สถาบันพระปกเกล้า. (2566ก). ความเชื่อมั่นต่อสถาบันต่าง ๆ และความพึงพอใจต่อการบริการสาธารณะ พ.ศ. 2565 และสรุปผลการสำรวจ พ.ศ. 2545 – 2565. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2566ข). มองพฤติกรรมการเลือกตั้งผ่านค่านิยมประชาธิปไตยของประชาชน ใน 2 ทศวรรษ. KPI Election Forum: เลือกลงตั้ง 66 อนาคตประเทศไทย. 16 มีนาคม 2566, ห้องภูวนาลประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2567). การประเมินสถานการณ์ความเป็นประชาธิปไตยของประเทศไทย: จับชีพจรประชาธิปไตยไทย พ.ศ. 2566 : Democracy index in Thailand: monitoring the pulse of Thai democracy 2023. (อยู่ระหว่างการตีพิมพ์)

อรรถพร ปานกั๊ต และ ดวงกมล ชาติประเสริฐ. (2565). ปริมาณและลักษณะการใช้เฟซบุ๊ก พฤติกรรมการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองผ่านเฟซบุ๊กและการรับรู้ประสิทธิภาพทางการเมืองภายในตนของคนไทย. *วารสารนิเทศศาสตร์*, 40(3), กันยายน-ธันวาคม. สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jcomm/article/view/258151/173660>

iLaw. (2566, 11 มกราคม). นับหนึ่งจับตาเลือกตั้ง 2566 ขอประชาชนช่วยสังเกตการณ์และกต.ต้องโปร่งใส. สืบค้นจาก <https://www.ilaw.or.th/articles/5574>

ภาษาอังกฤษ

Arblaster, A. (2002). *Concepts in the social sciences. Democracy* (3rd ed.). Open University Press. Retrieved from https://books.google.co.th/books?hl=th&lr=&id=LWdEBgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=democracy&ots=NsoSOoM7FF&sig=ZzDf_8YSn4js-AzZ7ma93VT4DNU&redir_esc=y#v=onepage&q=democracy&f=false

Balch, G. I. (1974). Multiple indicators in survey research: The concept “sense of political efficacy”. *Political Methodology*, 1(2), 1-43. Cambridge University Press. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/25791375>

Becker, P., & Raveloson, J.-A. A. (2008). *What is democracy?* Realized by KMFCNOE & NOVA STELLA with the assistance of the Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) and with the collaboration of Friedel Daiber (University of Trier).

Boix, C. (2006). The roots of democracy. *Policy Review*, February, 1–16.

- Cincotta, H. (2013). The first conservative. *American Diplomacy*, 18 Dec. 2013. Gale Academic OneFile. Retrieved from <https://link.gale.com/apps/doc/A355777689/AONE?u=anon~7ed866d3&sid=googleScholar&xid=06f1d67d>
- Craig, S. C., & Maggiotto, M. A. (1982). Measuring political efficacy. *Political Methodology*, 8(3), 85-109. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/25791157>
- Dyck, J. J., & Lascher, E. L. (2009). Direct democracy and political efficacy reconsidered. *Political Behavior*, 31(4), 401-427. <https://doi.org/10.1007/s11109-008-9081-x>
- Ekman, J., & Amnå, E. (2012). Political participation and civic engagement: Towards a new typology. *Human Affairs*, 22(3), 283-300. <https://doi.org/10.2478/s13374-012-0024-1>
- Freedom House. (2023a). *Freedom in the world 2023: Making 50 years in the struggle for democracy*. Retrieved from https://freedomhouse.org/sites/default/files/2023-03/FIW_World_2023_DigitalPDF.pdf
- Freedom House. (2023b). *Freedom on the net 2023*. Retrieved from <https://freedomhouse.org/country/thailand/freedom-net/2023>
- Freedom House. (2024). *Freedom in the world 2024: The mounting damage of flawed elections and armed conflict*. Retrieved from https://freedomhouse.org/sites/default/files/2024-02/FIW_2024_DigitalBooklet.pdf
- Gil de Zúñiga, H., Diehl, T., & Ardévol-Abreu, A. (2017). Internal, external, and government political efficacy: Effects on news use, discussion, and political participation. *Journal of Broadcasting &*

- Electronic Media*, 61(3). Retrieved from <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/08838151.2017.1344672>
- Hooghe, M., & Marien, S. (2013). A comparative analysis of the relation between political trust and forms of political participation in Europe. *European Societies*, 15(1), 131–152. <https://doi.org/10.1080/14616696.2012.692807>
- Hooghe, M., Hosch-Dayican, B., & van Deth, J. W. (2014). Conceptualizing political participation. *Acta Politica*, 49, 337–348.
- Ikeda, K., Kobayashi, T., & Hoshimoto, M. (2008). Does political participation make a difference? The relationship between political choice, civic engagement and political efficacy. *Electoral Studies*, 27(1), 77-88. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2007.11.004>
- Kenski, K., & Stroud, N. J. (2010). Connections between internet use and political efficacy, knowledge, and participation. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 50(2), 173-192. https://doi.org/10.1207/s15506878jobem5002_1
- Mayer, A. K. (2011). Does education increase political participation? *The Journal of Politics*, 73(3), 633–645.
- Milbrath, L. W. (1981). Political participation. In S. L. Long (Ed.), *The handbook of political behavior* (Vol. 4). Plenum Press.
- Poppe, A. E., Richter, S., & Wolff, J. (2018). Democracy promotion in the 21st century. *EDP Wire*, 13.
- Schulz, W. (2005). Political efficacy and expected political participation among lower and upper secondary students: A comparative analysis with data from the IEA Civic Education Study. Paper presented at the ECPR General Conference, Budapest, 8-10

September 2005. Australian Council for Educational Research. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED499264.pdf>

Sen, A. (2007). Population and reasoned agency: Population growth and food security. *Development*, 50(S1), 98-102. <https://doi.org/10.1057/palgrave.development.1100349>

Sheerin, C. A. (2008). *Political efficacy and youth non-voting: A qualitative investigation into the attitudes and experiences of young voters and non-voters in New Zealand*. Retrieved from <https://ir.canterbury.ac.nz/server/api/core/bitstreams/387cefd5-2449-4e09-8494-a8b12956b5e7/content>

The Economist Intelligence Unit. (2023). *EIU Report: Democracy Index 2023*. Retrieved from <https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2023>

Theiss-Morse, E. (1993). Conceptualizations of good citizenship and political participation. *Political Behavior*, 15(3), 355–380. <https://doi.org/10.1007/BF00992103>

Zakaria, F. (1997). The rise of illiberal democracy. *Foreign Affairs*, 76(6), 22-43.

